ציוניסטישע ראיאָן-קאָנפערענץ אין לאָדז — זעה 13-טע זייט.

פרייז 30 גר.

פולע טאַבעלעס פון דער 21-טער מלוכה-לאָטעריע — זעה 4-טע זייט

היינט 16 זייטען

NAJER FOLKSBLAT

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נייער פאָלקסבלאַט

№ 233 | Łódź, Piątek, 10 października 1930 r. | אכטער יאהרגאנג | לאָדז, פרייטאג, י"ח תשרי תרצ"א | № 233

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאָדז, פעטריקאָווער 21, טעל.

אכטונג, קליינהענדלער!

פון אַלע עפענטליכע פלעצער

זונטאג, דעם אָקטאָבער פינקטליך 4 א זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַלעקסאַנדריסקא 19

א מאסען = פערזאמלונג

פון אַלע עפענטליכע פלעצער אין לאָדז. עס וועט באַהאַנדעלט ווערען די קריטישע לאַגע פון די אַלע וועלכע האַנדלען אויף די מערק אין לאָדז. עס וועלען אויפטרעטען פאָלגענדע רעדנער: אַהרען-פּרעזעס: מנחם קירשבוים, פּרעזעס מענדל מינק און אַ פאָרשטעהער פון דער וואַרשאַווער צענטראַלע און ה' לאַווניק יאָעל און אַנד. אַלע הענדלער פון די עפענטליכע פלעצער מוזען קומען צו דער פערזאַמלונג

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג

אנ'ענטפער

אויף דער אויפפאדערונג

פון יעקב ראָזענוואַלד

מלינאַרסקאַ 15.

אייער אויפפאָדערונג איז אונבעגרינדעט, ווייל דאָס מעבעל האָט איהר שוין פון דעצעמבער 1928.

איך מאַך באַקאַנט, אַז אייך פערדריסט, וואָס איך האָב ביי אייך אָפּגענומען דעם חוב מיט'ן קאָמאָרניק.

מיט אכטונג

בן ציון גאָלדשטיין

Z intencji zaręczyn naszej ukochanej przyjaciółki p. BLUMY IZRAELSKIEJ z p. PINKUSEM GOTLIBEM życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości

Mania Zandmanówna
i Hela Lejzerowiczówna

מזל טוב! צו דער פערלאָבונג פון אונזער זעהר געעהרטען פריינד

ה' אהרן מרדכי קלאר (לאָדז)

מיט פרל. פעלא קעמפינסקא

(רודא פאַביאַניץ)

ווינשען מיר דעם הארציגסטען מזל-טוב זאָל דער אַלמעכטיגער אייער צוקונפט מיט שטענדיגע צופרידענהייט און הימלישע ברכות בענשען.

רפאל אַלטמאַן, שלמה משה בערלינער
לייבל ברעסלער, מאיר פעלדמאַן

ברכת מזל טוב

בברכת מזל-טוב חמה ונלבבה אנו מברכים את חברנו היקר מר

אהרן מרדכי קלאר לרגלי ארושיו

עם העלמה מרת פיגא קעמפינסקא

יתן ד' שצדך זה יהי' מאושר כל הימים ממגד שמים ממעל ותדרוך על במתי ההצלחה בכל אשר תפנה תצליח וד' אתך

המברכים הועד דלומדי "שעורי ערב" בגליל שייבלער קילינסקי 116

BLUMA IZRAELSKA
PINKUS GOTLIB

ZARĘCZENI

Łódź, w październiku 1930

Z intencji zaręczyn ukochanej córki naszej p. BLUMY z p. PINKUSEM GOTLIBEM życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.

Rodzice Izraelscy

Z okazji zaręczyn syna i brata naszego p. PINKUSA z panną BLUMĄ IZRAELSKĄ życzymy wiele szczęścia na nowej drodze życia.

Rodzina Gotlib

Naszej ukochanej wnuczce p. BLUMY z intencji Jej zaręczyn z p. PINKUSEM GOTLIBEM życzymy wiele szczęścia i pomyślne przyszłości.

Dziadek i Babcia Kamuszewicz

Drogiemu bratu i szwagrowi naszemu p. PINKUSOWI z intencji Jego zaręczyn życzymy dużo szczęścia i świetnej przyszłości

Mordka i Lonia Wapner

Z okazji zaręczyn brata i szwagra naszego p. PINKUSA z p. BLUMĄ IZRAELSKĄ Składamy nasze najserdeczniejsze życzenia

Elmer i Cela Amodio (Ameryka) Nevark

Naszemu drogiemu przyjacielowi PINKUSOWI GOTLIBOWI z okazji Jego zaręczyn z p. BLUMĄ IZRAELSKĄ życzymy wiele szczęścia na nowej drodze życia.

Abram Wajsblum z Żoną

Naszym Sz. Klijentom p. PINKUSOWI GOTLIBOWI i p. BLUMY IZRAELSKIEJ z intencji Ich zaręczyn nasze serdeczne życzenia.

Właściciel i Personel
Zakł. Fryzjersk. **J. Mordkowicz** w Łodzi, Jerozolimska 9.

Z intencji zaręczyn mego drogiego przyjaciela p. PINKUSA GOTLIBĄ z p. BLUMĄ IZRAELSKĄ życzę, by Ich wspólna droga była obsypana kwiatami.

Regina Dimant

Drogiemu bratu i szwagrowi naszemu p. Pinkusowi z okazji Jego zaręczyn z p. Blumą Izraelską składamy najserdeczniejsze życzenia.

JAKÓB GOTLIB z ŻONĄ

דאנקזאגונג

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטען דאַנק דעם חזן ר' מרדכי טאַרנאָווסקי מ'זגערזש פאַר זיין הארציג דאַווענען די ימים נוראים אין דער פלאַצקער שוהל, ווסכאַדניא 29 און מיר ווינשען איהם אַ געזונד און גליקליך יאָהר און כל טוב.

די גבאים און די מתפללים פון דער פלאַצקער שוהל ווסכאדניא 29

יין כשר!!!

ווער עס וויל זיך איבערצייגען, אַז וויין דאַרף זיין גוט, כאָטש ער קאָסט ביליג עמפפעהלען מיר פון דער נייער ערעפענטער וויין און מעהד-פאַבריק

אַ פלאַש פון א ¼ ליטער זעהר גוטען ראַדזינער וויין

צו פאַבריקס-פרייזען

נאר 65 גראשען.

בעמערקונג: צו דער בעקוועמליכקייט פון ג' פובליקום בעקומט מען אין ראַיאָן גרינעם מאַרק און שייבלערס מאַרק דעם אויבענדערמאָנטען 1/4 ליטער גוטען ראַדזינען-וויין אַ פלאַש צום פרייז 65 גראשען ווי אויך אַלע אַנדערע סאָרטען ווינען צו פאַבריקס-פרייזען אין די וויין-געשעפטען 1) פ. ליפעל, גרינער מאַרק 8 2) ח. בלאנקעט, גלובנאַ 69.

מיט אַכטונג

וויין און מעהד-פאַבריק „פראַגרעס" אַלטער מאַרק 2

יוד. פראפ. מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

לאָדז, אַלעיאַ ערשטער מאַי 2.

אכטונג מאגאזין=שניידער!

שבת, דעם 11-טען אָקטאָבער, 6 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר

א פערזאמלונג פון מאַריגאַרקעס און פארלעגער

צו וועלכער אַלע מיטגלידער ווערען דרינגענד געבעטען צו ערשיינען גלייכצייטיג ווערען אויפגעפאָדערט די ח"ח בענקעל און איצקאָוויטש צו קומען צו דער פערזאַמלונג.

מיט אַכטונג די ארגאניזיר=קאמיסיע.

JAŚNIEJ SŁOŃCA

עכט נור אין אריגינעלע שאכטעל
בעמערקונג! זאפראווע אויף דער
וואג ארבייטען מיר נישט.
ווארפט זאלכע אב
אלס פאלשע סחורה

הבדלות

פאר חברות און שוהלען

עמפפעהלט צו פאַבריקס=פרייזען די

ליכט-פאבריק

23 וואלבארסקא 23

ווײַן אויף קידוש

60 גראשען א פלאַש פון א ¼ ליטער

1.60 זל. א באטשינקע

בעקומט איהר נאָר אין דער ערסטער וויין= און מעהד=פאבריק פון

ש. ווישליצקי, 10 פעטריקאָווער 10 אין הויף

ווי אויך אין רעסטאָראַן זגערזשער 8 ביי שטרוי, אויפ'ן גרינעם מאַרק 3 אין רעסטאָראַן בורשטין, ביי הערץ קילינסקיעגאָ 46, ביי קושינסקי לוטאָמירסקאַ 18 און אויף בזשעזשינער 21 ביי אלי' מרדכי סאָוויצקי.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

מאגיסטער נ. שאַז

פעטריקאָווער 37, [illegible]

[illegible]

מעבעל

קומט און איבערציינגט אייך !

בעפאר איהר געהט קויפען מעבעל בעזוכט אונזער
מעבעל-קאאָפעראַטיוו „סטיל“ נארוטאוויטש 4 (דזשעלנא) טעל. 190-26
מיר בעזיצען אויף לאַגער: נייעסט מאָדערנע שלאַף-צימער, שפּייז-צימער, גאַבינעטען
ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער. סאָלידע אויספיהרונג לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלען.
ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלע אַרט טישלער-אַרבייטען אויף גוטע בעדינגונגען און פּינקטליכע אויספיהרונג.

„סטיל“

קומט און איבערציינגט אייך !

APOLLO

סימזאָג. אָרקעסטער אונטער לייטונג פון א. בייגעלמאַן
אָנהויב פון די סעאַנסען טעגליך 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
יום-טוב 2 אַ זייגער, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער מיטאָג.

היינט און פאלגענדע טעג 2 גרויסע פי מען!

קאפּיטאָלאַש

פאַסצינירענדע ליבעס-פּאַסירונגען פון סיכטיגען ים-מאָלף. און די הויפּטראָללע:
Wictor Mc. Langlen, Claire Windsor i Jane Winton.

היינט און פאלגענדע טעג 2 גרויסע פילמען!

„הער וואכמייסטער אויף אורלויב“

Forrel Mc. Donald אונג. פּאַסירונג פון גענייעלען קאָמיקער
נעכסטער פּראָגראַם: „איר פעדערן“

ענגלישער זאל

איז געוו „אררט“ אל. 1 מאַי 2

לאדזער יודישע פאלקס-ביהנע

ארדענט אייז 2 פּרעמיערע-פאָרשטעלונגען:

זונטאג, דעם 12-טען אָקטאָבער ד. י. 4-טער טאָג חול-המועד סוכות, פּינקטליך 8.30 אָוונט ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָל אין לאָדז

„געזאנג פון פּויז“

מאנטאג ד. 13/X ד. י. פּינקט 9 אָוו.

(אדער די לידען פון סיביר)

טראַגעדיע פון יודיש רוסישען לעבען אין 3 אַקטען און 2 בילדער
פון פנחס בינענפעלד. רעזשי: יוליוס פריינד.

דער גבור איז קייטען

פון וו. הוגאָ רעזשי י. פריינד
בילעטען צום פּרייז פון 75 גר.
ביז 2.50 צובעקומען פון שבת אָן
איינצעלהייטען אין די פּראָגראַמען

די עלעגאנטסטע און מאדערנסטע היטען

צום הערבסט- און ווינטער-סעזאָן
עמפפעהלט די גוט-בעקאַנטע פירמע

„SPLENDID“

לאדז, ליסטאפאַד 11 31 (קאָנסטאַנט.)

געדענקט די אדרעס!

די לייטונג פון ארטאדאקסישען לעהר-אנשטאלט

„דרכי נעם“

פון ג. א. ליסס אין לאָדז
סילינסקיעגא 50, טעלעפאָן 26-215
אַלעע I מאַי 20, טעלעפאָן 43-200

מעלדעט דערמיט, אַז אין אונזערע מוסטערהאַפטע גן-ילדים'ס זענען נאָך פאַרהאַן איינציגע פרייע פּלעצער.
גלייכצייטיג מעלדען מיר, די געעהרטע עלטערן, אַז ביז דעם בעקומען פון מאַגיסטראַט די געהעריגע ערלויבניש אויף אויסבוים-פּעריקעהר אין שטאָט פאַר אונזערע תלמידים, האָבען מיר דערווייל אַנגאַזשירט איינציגע פעהיגע און געניג-פאַראַנטוואָרט-ליכע מענשען אויף צו פיהרען די קליינע קינדער פון די ווייטערע געגענדען.
די לייטונג.

שייטלען

צו מעסיגע פּרייזען
צו בעקומען ביי
פאַרזוצקאַש קאַמיענאַ 5

7-kl. Szkoła

dla żyd. inteligencji (Zakład Freblowski)

KACENELSON-NACHUMOW

ul. POMORSKA 20 tel. (183-40). Zapisy w godz. od 4–7 p.p

7-קל. שולע און פרעבעלשולע פאַר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ

קאצענעלזאן-נאחומאב

פּאָמאָרסקאַ 20 טעל. 183-40. איינשרייבונגען פון 4 ביז 7 נאָכמיטאָג

די שולקאַנצעלאַריע נעהמט אָן איינשרייבונגען פון קנאַבען און מעדכען וואָס זענען אין שולצוואַנג. אין פאָרבערייטונגס-קלאַס (A^0) ווערען אָנגענומען קינדער פון $5^1/_2$ יאָהר. אין פרעבעלשולע (שפּיל-שול) קינדער פון 3-7 יאָהר

די אונטעררי‌כטס-שפּראַך אין שולע, ווי אויך אין פרעבעלשולע איז פּויליש.
פיר קנאַבען אַ פערגרעסערטער קורס פון העברעאיש און אַלע למודי-קודש אונטער דער פּערזענליכער הנהלה פון

ר' יעקב בנימין קאצענעלזאן

פיר מעדכען אַ ספּעציעלער קורס פון טענץ, ריטמיק, פּלאַסטיק לויטן פּראָגראַם פון טאַנץ-שולען פאַר קינדער אונטער פאַכמענישער לייטונג

פיר פיזיש שוואַכע קינדער, ווי אויך פיר אונבעמיטעלטע ווירד ערעפענט אַ נאָכמיטאָג שולע ■ ביז 50% ביליגער ■ נאָכמיטאָג פרעבעלשולע

טרינקט - בור - כשר'ן ווייך

„באָרוויץ“ מענדל באָרנשטיין

Dr. med. J. NADEL

ספּעציאַליסט פאַר אָקושער און פֿרויען-קראַנקהייטן
פּאָמאָרסקאַ 7, טעל. 127-84
נעמט אָן פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג.

Dr. Klozenberg

Choroby nerwowe

powrócił

צנים פחים בדרך עקש. שומר נפשו ירחק מהם.
תקעו בחודש שופר. בכסה ליום חגנו. כי חוק לישראל הוא משפט.

איבער דעם זאָלסט קומען אין דער אַלטער בעוו,
רעכטסקאָנסולענטע-ביוראָ פון ה'
מאַנעלע, פּיעטריקאָווער 17
זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט שנעל און פּינקטליך ערלעדיגט
געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס:
ציווילע, קאַרנע, האַנדלאַווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען, וועגען דירות אין אויסלאַנד פּאַזיעמשי, ווי אויך אינטערוועגציעס אין אַלע שטראַכען. בעמערקונג: קלאַוזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען ערלעדיגט במשך פון 24 שעה.
מיט אַכטונג ד. מאַנעלא, פּעטריקאָווער 17.

Dr. N. Haltrecht

הויט און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטרקאָווער 10
פון 8 ביז 3 נאָכמ. און פון 8 ביז 9 אָוענד
זונטאָג פון 9 ביז 1.

זאל נאווא-אנגעלסקא

3 פּיראַמאָוויטש 3

יוד. רעליג. אַרב. פּאַרטיי
פועלי אגודת ישראל

מאָרגען, שבת, פּינקטליך 8 אָוו. קומט פאַר אין זאַל פּיראַמאָוויטש 3

א פייערליכע אקאדעמיע

צו דער ערעפנונג פון אַ
רעליגיעזען פאלקס-אוניווערזיטעט אין לאדז

– פאַרבונדען מיט –
א רייכען פּאָליטיש-ליטעראַריש-מוזיקאַלישען פּראָגראַם.
עס נעהמען אָנטייל די בעדייטענדסטע אָרטאָדאָקסישע פּערזענליכקייטען.
בילעטען צום פּרייז פון 50 גר., 75 און 1 זל. צובעקומען ביי דער קאַסע פון זאַל.
בעמערקונג: ספּעציעל רעזערווירטע פּלעצער פאַר פרויען.
איינצעלהייטען אין די אַפישען. איינצעלהייטען אין די אַפישען.

8-ונג, „בית-לחם“ ווסכאדניא 68/70

אַזוי ווי ביים יודישען הילפס-פעראיין „בית לחם“ איז געעפענט געוואָרען די ערשטע וואַרם- און ערגעהרונגס-שטוב פאַר אָרימע יודישע קינדער פון די פּאָווסעכנע שולען, האָט די פערוואַלטונג פון „בית לחם בעשלאָסען אום צו פערגרעסערן די טעטיגקייט שבת-צו-נאַכטס הוהמ"ס, דעם 11 אָקטאָבער, 8 אין אָוונד איינצואָרדנען

א קאנצערט-ראוט

איז ענגלישן זאל, אַל. 1 מאַי 2 (פריהער „אררט“)
פערבונדען מיט פערשידענע איבעראַשונגען:
2 אָרקעסטערס ∴ פאַנטאָוויץ לאָטעריע ∴ אויפטריט פון ערשטקלאַסיגע אַרטיסטישע קרעפטען ∴ טענץ ביז פריה ∴ בופעט אויפ'ן אָרט ∴ איינטריט 1 זל.
בעמערקונג: מ'בעט זעהר צו אונטערשטיצען דעם קאָנצערט-ראַוט, ווייל די הכנסה געהט נור פאַר דער קינדער-היים.

בעקאנטמאכונג.

די סחורות-לאַגערן „Warrant“, אַקצ. געז. אין לאָדז פערעפענטליכען דערמיט, אַז דעם 20-טען אָקטאָבער ד. י. 11 אַ זייגער פריה וועט אויף דער טאַרגאָווא 6 אין די לאַגערן פון דער דאָזיגער געז. פאַרקומען אַ פערקויף דורך אַן עפענטליכע ליציטאַציע:

סטאַניקעס מיט ערמעל	12	טוץ	9	שטיק
געוועהנליכע מענער-קאָפּטאַנעס	23	„		
מענער-גאַטקעס	61	„	1	„
דאַמען-ספּאָרט-הייזלעך	100	„		
נאָרמאַלע מענער-העמדער	22	„	4	„
דאַמען-העמדער	3	„	8	„
קאָפּטאַנעס	3	„	8	„
רעפאָרמען	1	„	6	„
קינדער-הויזען מיט קלאַפּעס	3	„		
„ „ אָהן קלאַפּעס	18	„	6	„
סטאַניקעס מיט ערמעל	2	„		
„ אָהן ערמעל	3	„		

צוזאַמען פּאָז. 37014 – $254^1/_2$ טוץ דאַמען און הערען-טריקאָ-וועש (בוימוואָלענע).
די יעניגע, וועלכע ווילען צוטרעטען צו דער ליציטאַציע דאַרפען איינצאָהלען! אין משך פון 16-טן ביז'ן 20-טן ד.ח אין קאַסע פון אונזער געז. אויף פּיעטריקאָווער 56, קויציע 200 זל. דער איבריגער בעטראָג מוז זיין איינגעצאָהלט אין פערלויף פון 24 שעה נאָכ'ן קויפען די סחורה. די אויבענדערמאָהנטע סחורה קען מען אָנקוקען אין די לאַגערן פון דער געזעלשאַפט אויף טאַרגאָווא 6 פונ'ם 16-טן ביז'ן 20-טן ד. ח. אין די שעהן פון 9 – 12 ביי טאָג.
אין טאָג און בעת דער ליציטאַציע קענען די סחורות נישט אָנגעקוקט ווערען.
לאָדז, דעם 9 אָקטאָבער 1930.

Składy Towarowe
„WARRANT“
Spółka Akcyjna

מיט א רוהיג געוויסען

גאַראַנטיר איך, אַז מיינע

שאמאט-אייווען

און קוכען

וואָס ווערען ביי מיר אין פאַבריק אויסגעאַרבייט זענען פון די
בעסטע מאטעריאלען!

געבויט און דעריבער שטאַרק, דויערהאַפטיג און פּינקטליך און רעעל אויסגעפערטיגט.

ביליגע פּרייזען! ◆◆ רייכער אויסוואַהל!

ס'ווערען אויסגעפיהרט אַלע אַרט רעפּאַראַטורען.

ערשטע שאַמאָט-אייווען-פאַבריק

י. נ. גרינהאלץ

פּיעטריקאָווער 37
טעלעפאָן 64-156

א פארלאמענט אין ארץ-ישראל

דערפאר זאלען אפגעשאפען ווערען די איינוואנדערונגס-בעגרענצונגען

לאנדאן, 9 (טו) די „טעלעגראפען־יוניאן" מעלדעט, אז אן ענגלישער רעגירונגס־פערטרע־טער האט מיטגעטיילט, אז פאלעסטינא זאל בע־קומען אן אייגענעם פארלאמענט. די ענגלישע רע־גירונג וויל דעריבער ענדערען די קאנסטיטוציע פון פאלעסטינא. די איינצעלהייטען פון דער געפלאנטער קאנסטיטוציע־ענדערונג זאל ארומגערעדט ווערען מיט די ציוניסטישע פיהרער.

לאנדאן, 9 (ספ. טעל.) הערבערט סעמיועל מיט וויצמאנען האבען היינט אויפגענומען פרעסע־פארשטעהער און זיי געגעבען ערקלערונגען וועגען די פלענער פון דער יודישער אגענץ בנוגע דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם פערעפענטליכען דעם בעריכט פון סימפסאן געהען ארום קלאנגען, אז די איינוואנדערונגס־בעגרענצונגען וועלען אפ־געשאפט ווערען אבער דערפאר וועט געשאפען ווערען א פארלאמענט אין ארץ־ישראל.

מיראנעסקו בילדעט די רומע-נישע רעגירונג

בוקארעשט, 9 (ספ. טעל.) דער קעניג האט איבערגעגעבען די מיסיע פון בילדען די נייע רעגירונג דעם מיניסטער מיראנעסקו.

מיראנעסקו וועט צוזאמענשטעלען זיין רעגירונג פון מיטגלידער פון דער נאציאנאלער פויערים־פארטיי.

שטורם-ווינד אין דייטשלאנד

ליכטענפעלס, (בייערן) 9 (טו) מיטוואך ביינאכט איז איבער דער געגענד פון ליכטענפעלס אדורך א מוראדיגער שטורם־ווינד, האלב 2 ביינאכט איז פארגעקומען א שווערער וואלקענבראך, בע־גלייט מיט א היפטיגען שטורם. ס'זענען פערצייכענט געווארען גרויסע שאדענס, א גרויסע צאהל פיה איז דערפער און דערטרונקען געווארען, פיל הייזער זענען בעשעדיגט געווארען, אמייסטען האט געליטען די ליכטענפעלסער מעבעל־פאבריק.

די צאהל ארבייטסלאזע אין ענגלאנד

לאנדאן, 9 (ספ. טעל.) די צאהל ארבייטס־לאזע אין ענגלאנד האט לויטן לעצטען אפיציעלע בעריכט בעטראפען דעם 29 סעפטעמבער 2,16,698 פערזאן. דאס איז די גרעסטע צאהל ארבייטסלאזע זייט'ן יאהר 1921, די לעצטע וואך זענען צוגעקומען 52 טויזענד ארבייטסלאזע, דאס לעצטע יאהר 979 טויזענד.

וואהל-רעזולטאט אין פינלאנד

העלסינגפארס, 9 (טו) פון די 200 רע־זולטאטען צום נייעם פינלענדישען פארלאמענט האר־בען ביז איצט בעקומען - די סאציאל־דעמאקראטען 62, לאנדבונד 49, נאציאנאלע פארטיי, שוועדישע פאלקספארטיי 20, פראגרעסיווע פארטיי — 11, די קאמוניסטען האבען פון די 23 מאנדאטען וואס זיי האבען ביז איצט געהאט פערלוירען 22.

טריבונאל פון דער בריטישער אימפעריע

צו ערלעדיגען שטרייט-פראגן צווישען די דאמיניעס

ניו־יארק, 9 (ספ. טעל.) די אמעריקאנער פרעסע זעהט פאר, אז דער בעדייטענדסטער רעזול־טאט פון דער קאנפערענץ אין לאנדאן מיט די ברי־טישע דאמיניעס, וועט זיין דאס שאפען א טריבו־נאל פון דער בריטישער אימפעריע, וועלכער וועט בעטראכטען אלע שטרייט־פראגען צווישען די דאמיניעס.

די אמעריקאנער פרעסע האלט, אז שוין אצינד קען מען האלטען דעם טריבונאל פרינציפיעל פאר בעשלאסען.

א ריזיגע שרפה אין האנאווער

אפגעברענט א טעקסטיל-פאבריק אייזען-גיסעריי און וואוין-הייזער

האנאווער, 9 (טו) נעכטען 2 א זייגער ביי־נאכט האט אויסגעבראכען א גרויסע שרפה אין דער פאבריק טעקסטיל־פאבריק פון באלוין, די שרפה האט אנגענומען גרויזאמע פארמען, און א קורצער צייט ארום האט זיך דאס פייער איבער־געווארפען אויף דער אייזען־פאבריק־טרוסט, די שכנות'דיגע געריכט־בעאמטע הייזער זענען גע־ווען אין ערנסטער געפאהר, דאס פייער האט ארומ־גענומען א שטח פון 500 קוואדראט־מעטער, די פאליציי האט בעפוילען אויסצורוימען די שכנות'־דיגע הייזער. די גאנצע טעקסטיל־פאבריק איז פער־ברענט געווארען, ס'איז אויך פערברענט געווארען א בעדייטענדער טייל פון דער אייזען־פאבריק און אייך עטליכע וואוין־הייזער.

ליטווינער און רוסען וועלען זיך נישט בעטייליגען אין די וואלען

ווילנא 9 (טעלעפאניש) ס'איז פארגעקומען א זיצונג פון ליטווישען קאמיטעט, נאך א לאנגער און שטורמישער דיסקוסיע איז אנגענומען געווארען א בעשלוס זיך אפצוהאלטען פון שטימען ביי די איצטיגע וואהלען צום פוילישען סיים.

ווארשא 9 (טעלעפאניש) די רוסישע עמי־גראנטען־צייטונג „זא סוואבאדו" שרייבט, אז די רוסישע פאליטישע ארגאניזאציע אין פוילען „רוס־קאיע נארארנאיע אבעדינעניע" האט בעשלאסען צו שליסען א וואהל־קאמפראמיס מיט ב. ב. און האט פארגעלעגט צו שטעלען אויף דער מלוכה'־ליסטע פון ב. ב. צום סענאט ה' לעוואלסקי און צום סיים דעם בעקאנטען פיהרער סערעברעניקאוו, צוליב דעם וואס די ב. ב. האט אפגעווארפען די קאנדידאטור פון סערעברעניקאוו האט די רוסישע ארגאניזאציע אויפגעפאדערט אירע מיטגלידער נישט אנטיילצונעהמען אין די וואהלען, א חוץ אין מזרח־גאליציען.

שוידערליכע פאקטען ווערען דערצעהלט

אויפ'ן קאנגרעס צו בעקעמפען דעם פרויען-האנדעל

ווארשא, 9 (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספאנדענט) אויף דער היינטיגער זיצונג פון קאנג־רעס צו קעמפען געגען פרויען־האנדעל זענען דער־צעהלט געווארען שוידערליכע פאקטען, כמעט אלע מיידלעך וואס ווערען אנגאזשירט אלס טענצערינס, אקטריסעס א. א. וו. פאלען אריין אין די הענד פון פרויען־הענדלער און ווערען פערקויפט אין שאנד־הייזער בעזונדערס אין די מזרח־לענדער.

צוליב דעם האט דער קאנגרעס בעשלאסען צו שיקען דעלעגאציעס אין אלע מזרח־לענדער, כדי אויפ'ן ארט אויסצופארשען די לאגע.

פיליפ האלסמאן וויל זיך רעהאביליטירען

ווין, 9 (ספ. טעל.) פיליפ האלסמאן, וועל־כער איז בעגנעדיגט געווארען דורכן עסטרייכישען מלוכה־פרעזידענט, וויל זיך איצט רעהאביליטירען און בעמיהט זיך, אז זיין פראצעס זאל נאכאמאל פארקומען אין ריגא פון וואנען ער שטאמט.

דעפוטאטען זאלען נישט בעקו-מען קיין חודש-דיעטעס

נאר פאר יעדער זיצונג

ווארשא, 9 (טעלעפאניש פון אונזער קאר־רעספאנדענט) דא האבען זיך פערשפרייט קלאנגען, אז אין די רעגירונגס־קרייזען טראגט מען זיך ארום מיט א פראיעקט אפצושאפען די דעפוטאטען־דיעטעס, די דעפוטאטען אלען מעהר נישט בע־קומען קיין חודש־גאזשעס נאר פון יעדער זיצונג, פאר א פלענאר־זיצונג זאל א דעפוטאט בעקומען 50 זלאטיס און פאר א קאמיסיע־זיצונג — 30 זל.

אזוי ארום וויל די רעגירונג אפשאפען די פראַ־פעסיע פון דעפוטאטעריי.

PŁYN ESHA

WYWABIA WSZELKIE PLAMY.
NIEOCENIONY W PODRÓŻY,
NIEZBĘDNY W KAŻDYM DOMU.
ZNAK OCHRONNY
APTEKA ST. HAMBURGA i SKI
W ŁODZI, UL. GŁOWNA 50.

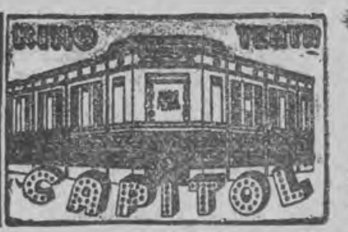

פאלאַץ־קינא · קלאַנג־פילם

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע עראטישע דראמע לויט דער
ערצעהלונג פון געניאלען C. Farrere

נאכט=וואר

טראגעדיע פון אן אומשולדיג פער'משפטן
אפיציר! ראם פון קריגס־געריכט פאר
לאגגט טויט־שטראף. קאמף וועגען
כבוד פון פאטערלאנד!

אין די הויפט. די בעריהמטע שטערנס
BILIE DOVE i M. SUSANIN

אויסער'ן פראגראם: קינסטלערישע צוגאבע
פון FLEISCHER „אונגארישע ראפסא־
דיע" ווי אויך לאנד־אקטואליטעטען.

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 30 4 אבענדס.
שבת, זונטאג און יום־טוב 12 א זייגער בייטאג.

די איינציגע אין לאדז באד־אנשטאלט
וועלכע שעפט זייט איינינע טאג וואסער
אויס טיפען ארטעזישע ברונעם

KĄPIELE „ROYAL"

זשעראמסקיעגא 53 טעל. 179-77
שוויצבעדער I און III קלאס (רוסיש און רוימיש)
וואנעס I און II קלאס ווי אויך קוראציע־בעדער

טעגליך טעטיג

שוויצבעדער מאנטאג און מיטוואך
אויסשליסליך פאר פרויען
פעדיקור אויפ'ן ארט.

דארפישע פראטעסטען

(מיט און אהנע פראטעסט)

ווערען שנעל און פינקטליך איינקאסירט
דורך די איבעראל בעקאנטע ביטשריפט־ביורא

„POLPRAW"

נארוטאוויטשא 1, טעל. 01-50
די איינקאסא פון פראטעסטען ווערט ערלעדיגט
מיט שנעלע פערבינדונג מיט א סטאטכאר.

ערשטקלאסיגער הערען=שניידער=אטעליער

פון א. ח. קוטשינסקי פאמארסקא (שרעדניא) 3

מאכט בעקאנט, אז צום ווינטער־סעזאן ווערט אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען
ווי אויך פעלצען מיט די לעצטע אויסלענדישע מאדע זשורנאלען.
צוגענגליכע פרייזען! גוטע בעהאנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג A. CH. KUCZYNSKI, Pomorska 3.

שלאכטען מיט רעוואלוציאנערן אין בראזיליען

פיל טויטע און פערוואונדעטע

ניו־יארק, 9 (טו) די ענטוויקלונג פון דער רעוואלוציאנערער בעוועגונג אין בראזיליען געהט פאראויס אין גאנצען לאנד. די אנשטרענגונגען פון די רעוואלוציאנערן געהען אין דער ריכטונג צו בעזעצען סאן־פאולא, צוליב דעם ראוינגען צוועק האַ־בען, זיי אינטערגענומען א גענעראל־אנגריף אויף'ן דאזיגען שטאט. פון פיר פערשידענע ריכטונגען מאַר־שירען 30 טויזענד אויפשטענדיגע, נעבען קאסטרא אין שטאט פאכאנא איז געקומען צו א שווערער שלאכט, 50 טויטע און פערוואונדעטע זענען געבלי־בען אויפ'ן שלאכטפעלד, פיל עראפלאנען זענען איבערגעגאנגען אויף דער זייט פון די אויפשטענדיגע.

אויס מאנטעווידעא ווערט מיטגעטיילט, יעַ־נען שווערע קאמפען ביי מאכעלינא און ראכאס, ס'זענען פאראן 200 טויטע און פערוואונדעטע, דא האבען די אויפשטענדיגע געוואלט ליידען א מפלה, זייערע פיהרער זענען גענומען געווארען און געפאנגענגעשאפט.

לאנדאן, 9 (טו) אויס ריא־דע־זשאנעירא ווערט געמעלדעט, אז דער פרעזידענט פון בראַ־זיליען וואשינגטאן לואיז האט רעזיגנירט, די ראַ־ויזיע רעיה איז נאך נישט בעשטעטיגט.

ווייטער ווערט מיטגעטיילט, אז דער בראזיל־יאנישער פלאט איז איבערגעגאנגען צו די רעוואָ־ליוציאנערן.

קלאנג=פילם=טעאטער CASINO — קלאנג=פילם=טעאטער CASINO

היינט און פאלגענדע טעג! פראגראם פון הומאר און געלעכטער:

Harold Lloyd

אין זיין ערשטער קלאנג־קרעאציע

פראכט פון געפאהר

קאפיטאלע קאמעדיע, וואס שפריצט מיט הומאר און אונגעוועהנליכע סיטואציעס, וואס רופט ארויס אנ'אונגעוועהנליך געלעכטער — געלעכטער ביז טרעהרען.

אנהויב פון די סעאנסען 4, 6, 8 און 10 אוונט. שבת און זונטאג — פריהמארגען־פארשטעלונגען פון 12 ביז 3 נאכמיטאג צו די נידריגסטע פרייזען.

נאציאנאל-סאציאליסטען הויבען אן דעם קאמף

מיט דער ביז איצטיגער דייטשער רעגירונג

מינכען, 9 (טו) „דער פעלקישער בעאָ־באכטער" טיילט מיט, אז די נאציאנאל־סאציאליסטען וועלען שטעלען א פארשלאג וועגען אומצוטרוי צו דער ברינינג־רעגירונג, דערמיט ווילען די נאציאָ־נאל־סאציאליסטען צווינגען די סאציאל־דעמאקראַ־טען זיך קלאהר ארויסצוזאגען וועגען דער רעגירונג. דאך אפהאלטען זיך פון שטימען דורך די סאציאל־דעמאקראטען בעדייט א וויכטיגע דעמיסיע פון ברי־נינג'ן.

דער קאַמף צװישען די ציוניסטען

2 ציוניסטישע ליסטעס — די מזרח־גאַליציאַנער װעלען בשום אופן ניט געהן מיט גרינבוימען — גרינבוים דראָהט מיט דעמיסיע אויב מ'װעט איהם ניט ערלויבען אַרויסצושטעלען אייגענע ליסטעס אין מזרח־גאַליציען

װאַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) די אויפרעגונג אין װאַרשע צוליב דער האַנדלונג פון די גאַליציאַנער ציוניסטען, װעלכע האָבען אַריינגעטראָגען אַן אייגענע מלוכה־ליסטע איז זעהר שטאַרק, מוט ט פאַר, אַז ס'װעט קומען צו אַ געװאַלדיגער קאַמף צװישען די ציוניסטען גופא און דעריבער קען װערען בכלל בלייבען אָהן אַ מאַנדאַט, מ'האָט אָבער נאָך געהאָפט אַז די היינטיגע זיצונג פון דער פּאָליטישער קאָמיסיע ביי דער ציוניסטישער עקזעקוטיװע און לעמבערג װעט דאָך בעשליסען צו קומען צו אַ הסכם מיט די װאַרשעװער ציוניסטען, ס'האָט זיך אָבער אַרויסגעשטעלט גאַנץ אַנדערש.

פון לעמבערג טעלעפאָנירט מען אונז: היינט איז פאָרגעקומען די זיצונג פון דער פּאָליטישער קאָמיסיע ביי דער ציוניסטישער עקזעקוטיװע. ס'זענען אַרומגערעדט געװאָרען די װאַהל־ענינים, נאָך אַ הייסער און לאַנגער דיסקוסיע איז איינשטימיג בעשטעטיגט און בעגריסט געװאָרען דאָס אַריינטראָגען פון אַן אייגענער מלוכה־ליסטע פון די גאַליציאַנער ציוניסטען, װייטער װערען די ,,התאחדות" און ,,מזרחי" אין גאַליציען אויפגעפאָדערט צוזוטרעטען צו דער ראָזינער ליסטע, װייטער איז דער װאַהל־קאָמיטעט בעפולמעכטיגט געװאָרען אַרויסצושטעלען אייגענע ליסטעס אין די בעזונדערע װאַהל־קרייזען און זאָל בשום אופן זיך ניט פאַרבינדען מיט גרינבוימען.

דערװייל איז קיין װאַרשע אָנגעקומען די ידיעה װעגען גרינבוימס גרויסע רעדע אויפ'ן לאָדזער ציוניסטישען ראַיאָן־צוזאַמענפאָהר, װי אונזערע לעזער װעלען זעהן אין אונזער גענויען בעריכט האָט גרינבוים אָפען און קלאָהר ערקלערט, אַז די װאַרשעװער ציוניסטען װעלען אַרויסשטעלען אייגענע ליסטעס אין מזרח־גאַליציע און אויב דער ציוניסטישער צענטראַל־קאָמיטעט װעט דאָס ניט ערלויבען װעט ער זיך אָפּזאָגען פון דער אַרבייט און בשום אופן ניט קאַנדידירען צום סיים.

די אַלע ידיעות האָבען אין די ציוניסטישע רייהען אַרויסגערופען אַ געװאַלדיגע פאַרביטערונג.

סען ,,װיזװאָלעניע" און ,,פּיאַסט", מיט דעם ענין פון שפּאַלטען דעם ,,פּיאַסט" פאַרנעהמט זיך װיצענטי װיטאָסעס אַ ברודער אַנדזשעי, װעלכער האָט בדעה צו רופען אַ קאָנגרעס פון ,,פּיאַסט" קיין קראָקע.

װאַהל־אָפּמאַך צװישען ציוניסטען און בירגערליכע דייטשען

(—) נעכטען איז אין לאָדז געשלאָסען געװאָרען אַ װאַהל־אָפּמאַך צװישען די בירגערליכע דייטשען און דעם בלאָק צו פאַרטיידיגען די רעכט פון דער יודישער נאַציאָנאַליטעט אין פּוילען (ציוניסטען).

לויט'ן דאָזיגען אָפּמאַך, װאָס איז גילטיג פאַר 7 װאַהל־קרייזען װעלען די דייטשען שטימען אויף די אָרטיגע ליסטעס װעלכע װעלען זיין אָנגעשלאָסען אַן די ציוניסטישע מלוכה־ליסטע. אויף די אָרטיגע ציוניסטישע ליסטעס װעלען אויך פיגורירען פאַרטרעטער פון די דייטשען.

נאַציאָנאַלער טרויער־טאָג אין ענגלאַנד צוליב דער קאַטאַסטראָפע מיט ,,ר. 101"

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.) די ענגלישע רעגירונג בעטראַכט איצט אַ פּראָיעקט צו בעשטימען אַ נאַציאָנאַלען טרויער־טאָג צוליב דער קאַטאַסטראָפע מיט ,,ר. 101".

אַלס טרויער־טאָג װעט װאַהרשיינליך בעשטימט װערען דער קומענדיגער זונטאָג.

די אָפיציעלע אויספאָרשונג װעגען דער קאַטאַסטראָפע װעט זיך אָנהויבען ערשט נאָכ'ן בעשטימען אַ נייעם לופט־פליה־מיניסטער.

אַ געװאַלדיגען איינדרוק האָט אין דער עפענטליכער מיינונג געמאַכט די מיטטיילונג פון אַ גרויסער צייטונג, אַז שוין ביים ערשטען פּראָבע־פליה פון ,,ר. 101" האָט אימיצער געהאַט בדעה צו מאַכען אַן אַטענטאַט אויף דער לופט־שיף, דעמאָלט האָט מען פאַרבאָטען װעגען דעם צו שרייבען, איצט איז אַרויסגעשװאומען די פראַגע, צי איז די קאַטאַסטראָפע ניט פאָרגעקומען צוליב אַ סאַבאָטאַזש־אַקט.

לאָנדאָן, 9 (טו) דער פראַנצויזישער לופט־פליה־מיניסטער איז געקומען קיין לאָנדאָן אַנטייל צו נעמען אין דער לויה פון די קרבנות פון ,,ר. 101", ד"ר עקענער קומט פרייטאָג קיין לאָנדאָן.

נייע אעראָפּלאַן־רייזע איבערן אָקעאַן

ניו־יאָרק, 9 (טו) דער אַמעריקאַנער פליער באיד האָט היינט אין דער פריה אָנגעהויבען אויף אעראָפּלאַן ,,קאָלומביא" אַ רייזע איבערן אָקעאַן. זיין ציל איז לאָנדאָן.

די צענטראָלעװ ליסטע זאָל געפּסלט װערען
אַזוי שמועסט מען אין שטאַרק אין װאַרשאַ

װאַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) אין די פּאָליטישע קרייזען האָבען זיך פאַרשפּרייט נאָך עקשנות'דיגע קלאַנגען, אַז די הויפּט־װאַהל־קאָמיסיע װעט פּסלען די ליסטע פון ,,צענטראָלעװ", דער נעכטיגער סאַנאַציאָנישער ,,קורשעגלאַנד װיעטשאָרני" ניט שוין אַפילו װעגען דעם אָנצוהערען.

די סיבות זאָלען זיין ריין פאָרמעלע. הוות די אין נאָמען פון דער ,,צענטראָלעװ"־ליסטע זענען אויסגערעכענט אַלע פּאַרטייען װאָס געהען אין איהר אַריין (פּ. פּ. ס., װיזװאָלעניע, פּ. ס. ר.־ריכטונג ,,פּיאַסט", נ. פּ. ר.) און הוות װי די פּ. ערים־ריכטונג האָט אַריינגעטראָגען אַן אייגענע ליסטע מיט דעמזעלבען נאָמען, װעט איינע פון די ליסטעס מוזען געשטראָכען װערען, װייל 2 ליסטעס מיט איין נאָמען קענען ניט עקזיסטירען.

דערװייל מאַכט מען אין די סאַנאַציאָנישע קרייזען װייטערדיגע שטאַרקע בעמיהונגען װעגען שפּאַל־

21־טע מלוכה־לאָטעריי
5־טע קלאַס 27־טער טאָג.

25.000 175997.
5.000zł. 113584.
3.000 2463
24103 122842 130995.
2.000 28040
34958 112929 180985 187171.
1.000 7941
32916 35754 40800 72856 86914 104656
125508 150199 152581 155960 159748
160340.
600 9301 19598
36274 36685 70107 77613 105984 106194
108263 128688 151451 151751 166624
177302 185639 186645 200798 202208
202538 205448.
500 279 4941
9178 18046 16217 31170 322253 38611
53037 56536 56848 57138 58754 60624
63261 63855 74989 76155 77446 79433
81198 84757 87311 89402 90575 90753
92707 94723 101266 101608 101884
104506 108105 108920 111702 121189
113121 113528 114031 114715 120509
121324 121511 122167 124010 126379
129600 134191 135766 136193 137621
139006 139856 140219 141255 144059
151132 151816 156591 157821 159493
161728 162470 162561 162781 165727
165839 167090 170990 172814 175068
175661 175870 179088 182470 186432
192114 198737 200154.

137 476 811 51 949 1032 154 59 572 689 825
2069 227 325 95 504 938 3151 214 60 382 594 694
914 4167 611 739 837 65 937 5089 558 735 995
6129 514 29 769 895 913 7277 96 619 8151 293
318 50 71 709 54 66 81 819 9000 395 566 701 883
10152 821 34 11044 560 947 12579 832 903 13162
502 70 752 15127 258 350 439 835 90 15214 692
804 11 16470 17033 76 427 706 18529 611 842 952
19030 241 308 513 51 691 957 20063 228 348 506
654 729 50 54 992 21044 261 428 454 90 647 706
22107 571 886 912 53 85 23068 356 417 628 79
84450 606 22 73 763 943 71 85.
2504 9309 519 73 608 775 888 994 97 26191
294 356 80 417 95 502 15 792 815 36 988 27218
342 511 904 57 28083 123 89 744 74 911 24 29019
207 841 943 76 30182 290 377 737 51 807 43 31161
243 301 12 17 487 606 716 972 32120 202 81 49
89 303 842 968 69 72 33240 329 69 593 887 34669
736 960 35042 58 237 66 99 581 617 802 36015
59 499 37148 85 230 352 70 564 631 911 81 38088
321 95 438 505 646 999 39041 333 93 573 695
711 862 40512 107 14 89 213 32 74 767 854 41160
303 63 589 797 806 25 42162 64 529 78 692 853
930 43006 20 183 439 46 72 556 99 661 818 930
32 44471 572 83 45217 66 93 530 664 46143 407
57 47144 302 585 613 837 50 48060 191 326 434
55 74 931 49359 715 848.
50120 54 214 478 841 946 51014 15 371 955
68 52016 326 50 503 797 53279 675 54207 609 781
971 55201 345 464 65 770 894 931 37 56087 101
200 13 372 803 24 909 57019 191 254 302 564 790
856 58052 181 458 653 60 713 93 59008 416 667
819 60234 305 601 3 76 61023 289 425 548 62131
40 246 317 548 600 66 772 63106 309 812 922
64001 82 128 292 519 778 855 65617 762 89 850
66238 472 861 67011 260 668 747 68209 56 348
471 632 934 69102 284 756 878 931 70220 91 628
84 718 47 71066 67 204 568 632 785 939 72084

142 229 69 493 73252 421 518 675 751 74042 528
29 657.
75351 404 717 85 76210 404 78 771 200 597
746 861 78117 275 325 36 400 97 758 812 964
79036 111 627 710 12 53 94 80145 411 78 500 98
666 785 978 87082 223 81 669 696 738 841 911 81
84 82204 322 658 750 78 83161 62 356 44 572 600
502 85351 69 784 825 945 97 86019 29 162 273.
87077 104 65 221 57 424 501 61 879 88075 272
548 94 666 7 280 707 842 89021 257 352 705 76
901 315 77 447 931 91381 487 908 92177 502 759
93008 27 28 54 263 500 613 85 721 93 954 91441
42 82 239 313 593 901 36 95058 100 364 475 659
871 542 96010 98 270 514 757 97156 82 689 897
98145 357 491 637 856 99006 487 899.
100109 201 54 58 334 601 101106 201 773 831
85 912 34 83 102113 312 59 515 738 869 103337
60 607 89 752 104100 105222 339 106233 654 822
107252 70 389 501 80 778 877 108372 523 53 66
674 761 90 977 109198 924 110006 45 155 206
334 36 688 866 111102 210 33 575 605 756 112642
77 707 27 44 811 972 113238 337 419 31 538 623
114102 31 262 320 76 525 64 952 115142 296 337
500 6 761.
116111 267 358 91 528 29 692 816 42 88 97
958 81 117026 61 254 544 972 11882 119157 201
550 683 737.
120001 84 197 556 658 90 851 985 121395
468 715 993 122182 246 62 424 549 123202 19 316
40 523 81 977 124281 495 777.
125217 78 426 546 668 82 767 800 913 126005
315 85 446 501 715 861 70 127443 67 655 826
129020 46 96 346 66 401 15 941 130337 606 807
21 131243 504 133025 55 89 215 23 301 412 539
916 98 134184 285 306 707 835 135286 910 33
136203 729 62 901 67 137107 64 233 138282 349
732 68 888 953 139076 391 618 935 66 140030 100
302 718 968 141019 66 135 281 558 96 142119 368
486 833 37 966 143209 999 144219 350 626 829 52
906 14 145059 183 90 234 404 10 564 669 82
766 933 146533 42 147130 58 478 575 631 148051
145 360 613 22 950 149211 76 80 87 331 426 83
96 503 5 623 52.
150129 287 91 391 916 677 752 961 151255
424 620 838 152041 166 84 257 451 603 40 783
965 153012 28 65 129 301 67 419 763 73 154213
404 501 600 14 46 80 832 60 155245 413 578 682
829 156147 283 356 401 156194 742 158052 471
701 82 907 87 99 159315 507 698 982 160039 420
567 161255 322 79 404 13 573 629 88 795 98 837
162324 31 96 488 551 163187 394 612 80 731
164047 197 538 684 793 165059 245 52 322 759
874 82 163394 431 97 504 22 27 609 54 63 94 724
960 167139 420 736 74 76 806 941 168342 593 716
169143 206 335 63 546 70 170029 70 154 271 433
41 48 534 657 977 171119 397 408 59 731 90 849
61 76 172010 97 109 84 540 611 77 703 53 94
835 902 173490 803 174094 109 295 397 525
641 704.
175084 699 753 176118 223 65 510 177120 291
339 501 906 74 178136 287 422 871 179654 864
180033 98 149 217 333 542 733 805 8 181009
484 960 182055 176 274 920 183001 130 346 450
567 72 618 72 735 840 96 944 184351 480 673 821
909 185008 98 190 286 450 669 805 22 973 186312
80 402 67 554 91 818 187399 452 696 916 37
188017 152 54 458 515 906 91 189059 474 688 710
821 969 190249 748 63 191137 267 73 438 79
808 192171 81 288 358 427 40 67 524 711 193123
30 473 82 501 32 723 194219 464 571 627 730 72
837 195013 73 118 572 888 958 196110 242 68 98
306 407 673 735 867 83 932 197043 315 36 560
68 637 754 72 986 198277 480 530 51 666 71 980
199399 570 625 49 789 941.
200207 81 308 22 477 606 91 947 201152 209
361 672 791 884 202058 113 50 76 202 312 528
829 34 94 943 203021 282 301 412 30 45 782 863
204029 160 61 68 83 200 329 400 687 749 980
205132 339 457 590 740 206069 137 278 481 572
83 631 732 82 207032 157 60 545 712 208160 242
43 97 723 209003 41 424 70 95.

20.000 183191.
15.000 168821.
5.000 24893
79944.
3.000 22599
26139 30320 31740 127116 135524.
2.000 41133
85810 122085 144599 16867[illegible]
1.000 33778
82801 128171 131875 137641 179347
19536[illegible] 201033
600 691 11996
25446 28707 44529 62433 67923 84288
89796 93152 95063 152638 164880 167726
174365 181349 197666 209972.
500 129 786
7050 7927 10503 11058 11605 20220
21301 22006 22548 24130 24733 25230
26978 35916 38620 43370 48946 50364
50984 51663 52428 56890 58514 62822
65647 68812 69934 72869 77205 88321
88651 90308 91308 91260 94087 94622
95418 103211 106222 111543 115480
115865 118675 119114 121062 121137
122865 128022 129200 131107 131861
137420 137865 138714 141006 146030
147115 160797 163774 165445 176172
178391 179089 181353 182733 182755
182783 185149 186296 192642 193570
194498 197127 197550 198131 204827
206086 209384.

299 342 645 1255 302 54 93 591 2475 80 516
710 3103 265 97 320 711 811 951 4503 17 5097
145 592 655 82 741 895 6003 37 202 60 65 778
7077 90 112 94 413 53 96 8075 150 334 548 9053
126 570 727 880 912 10244 438 576 59 603 944
11406 99 572 612 86 796 806 12179 346 66 68
895 701 990 94 13110 524 14226 52 461 534 910
15036 149 64 310 20 426 822 975 16143 69 236
440 82 532 90 647 52 893 17091 92 304 45 78
79 432 67 93 724 909 18433 591 700 54 19090
357 405 572 76 601 30 20615 832 21180 99 338
301 50 55 503 97 687 911 22047 179 809 36
23112 302 12 41 457 523 52 624 52 84 24662 91
709 825 922 70 88.
25372 434 93 879 97 968 26004 189 354 448
56 68 870 27075 93 210 464 689 92 863 28209
375 564 688 847 29014 63 220 598 30701 839 44
31029 152 414 513 705 853 900 65 32334 758
823 33393 517 646 825 70 34019 24 279 623 47
734 35178 279 483 584 849 87 983 36101 244 320
23 670 838 62 37367 495 525 91 747 38156 353
435 623 837 942 3945 566 40215 64 601 773 911
41082 617 762 901 38 72 73 42013 531 665 735
805 43084 278 878 44056 126 225 501 690 760
803 901 64 89 45204 599 657 70 813 970 46012
56 166 207 577 601 994 47060 153 522 865 970
48158 92 389 554 906 49601 808 30 38 974.
50251 410 508 885 943 51117 230 326 404
861 52135 335 439 762 53086 161 463 617 54186
278 93 307 446 571 55153 316 521 34 878 988
56255 339 86 440 57158 300 39 51 98 542 669
58041 62 63 232 94 437 549 829 59023 144 218
394 906 60358 488 614 53 704 61301 29 414 570
600 54 962 62 201 91 495 63123 205 497 558 72
725 848 978 64044 483 628 759 831 977 65272
697 885 66017 47 98 815 947 67138 454 971 76
68143 205 69092 281 517 70426 626 77 700 860
71383 443 615 725 31 853 92 72160 332 607 97

811 992 73072 229 49 671 901 74133 224 34 499
607 41 60 709.
75294 626 68 721 76656 87 743 821 77017 74
129 449 782 977 78065 315 669 717 19 79097
543 713 901 52 80314 512 62 615 33 94 828 81014
148 246 328 74 94 787 822 82026 199 224 543
75 677 736 80 848 82014 130 461 587 977 99
84376 471 725 898 949 64 85004 116 296 431 578
716 86285 527 30 847 905 87010 199 505 11 88177
275 351 79 89090 209 17 414 22 558 708 895 90059
103 10 25 445 628 78 91277 421 573 606 911 73
92366 750 803 93277 458 734 35 41 94023 262
369 493 665 75 714 89 95128 379 419 692 742
879 961 98 96213 89 413 838 97115 70 236 410
68 639 776 98137 90 296 961 99077 304 442 544
638 42 728 925 94.
100003 833 101125 72 309 417 500 1 739 102107
12 358 433 81 601 33 90 994 103070 73 166 76
370 529 686 739 104084 117 82 277 95 511 664
105142 66 557 666 808 106020 133 319 495 556
717 21 802 54 107012 84 436 505 619 22 41 84 732
823 53 901 11 60 108184 339 543 621 45 717 851
973 109116 58 255 388 493 519 755 56 971 110271
522 81 635 740 111127 29 208 581 911 112051 119
99 439 623 113030 186 415 713 885 930 90 114122
36 73 76 231 34 74 338 451 99 856 115020 90 380
835 985 89 116586 606 13 96 972 117360 490 598
631 926 118220 95 119052 103 213 52 75 708 834
84 120036 273 900 40 121316 69 534 692 850
12212 286 337 409 11 618 123343 405 599 658
802 945 124823 49.
125002 42 161 302 453 718 44 126105 207 507
91 607 66 875 127052 56 183 313 515 817 964 74
128211 357 86 416 552 97 707 52 129043 66 206
30 561 81 840 71 130031 67 84 108 240 430 539
841 940 131107 214 99 132006 43 111 222 80 88
321 499 574 618 920 24 76 85 133326 414 16 59
943 134105 255 95 767 135194 235 558 687 777
978 136185 55 210 29 407 48 533 921 65 137131
33 231 640 57 767 138140 384 784 843 85 998
139009 31 437 656 945 140006 36 90 709 50
141032 58 158 82 489 762 68 142045 179 311 25
60 515 97 623 782 836 38 143345 471 79 534
144101 332 35 71 469 684 802 145101 336 508
76 927 146011 786 908 147733 809 85 961 96
148012 274 306 407 44 561 792 962 149031 92
443 60 516 84 746 869.
150037 74 90 151 226 405 632 728 68 963
151014 16 178 94 366 99 472 834 50 152187 215
470 617 966 153070 332 46 59 545 892 956 154196
566 981 88 155045 380 537 607 46 707 57 889
923 50 156047 82 88 91 114 157282 417 89 700
11 837 57 158114 308 446 787 97 940 159071 79
157 213 63 931 160232 461 89 161218 382 578
801 99 162143 255 63 497 572 849 903 52 163240
352 505 164357 85 451 76 630 69 165290 483 594
894 166457 713 892 960 167475 584 168069 139
70 371 77 522 62 83 814 25 83 966 169375 506 76
86 91 777 878 91 170135 51 65 635 933 171095
349 96 555 813 172172 255 452 943 173193 237
699 861 174407 955.
175046 64 65 256 93 176032 168 261 521 772
953 177138 276 458 675 842 920 62 178013 223
179076 138 606 20 720 61 932 180127 325 42
495 557 76 719 888 181149 93 359 779 899 940
182200 49 68 673 763 183031 28 373 81 561 76
885 184414 76 997 185018 41 82 200 451 583 634
186288 90 303 490 658 79 979 187101 234 320
788 857 80 188136 38 286 400 577 839 189079 85
699 906 190079 112 255 89 337 553 55 889 965
92 191234 481 773 888 192214 66 492 553 703
28 811 27 193157 60 381 642 941 194251 320 63
478 597 805 14 195326 604 25 732 918 196364 712
197171 30 980 425 68 505 6 11 683 744 898 930
198008 97 620 72 735 199053 357 93 615 926 27.
200303 563 982 201000 58 110 60 983 202119
203262 351 467 577 81 724 27 204080 313 41 446
759 937 205054 148 344 752 866 206405 816 21
54 928 40 207077 125 76 81 273 407 581 711 40
65 208036 87 312 569 647 745 850 79 209141 357
467 528 59 612 950 56.

א נייער וועלט-קריג אין יאהר 1932

נביאות פון גענעראל לודענדארף

בערלין, 9. (סב. טעל.) אין א געשפרעך מיט אן'אמעריקאנער זשורנאליסט האט גענעראל לודענדארף ערקלערט, אז אין יאהר 1932 וועט אונפערמיידליך אויסברעכען א נייער וועלט-קריג. פון איין זייט וועט זיין א קאאליציע פון פראנקרייך, פוילען, טשעכאסלאוואקיע און יוגאסלאוויע, פון דער אנדערער — איטאליען, עסטרייך און אונגארן, צו די געגנער פון פראנקרייך וועלען שוין אין מיטען קריג צושטעהען דייטשלאנד און די סאוויעטען.

אבער דער קריג וועט לויט לודענדארפס מיינונג זיך ענדיגען מיט א נצחון פון פראנקרייך. אויף דייטשלאנד וועט ארויפגעלעגט ווערען אן'אונגעהויערע קאנטריבוציע און אלע גרעסערע שטעט פון דייטשלאנד וועלען פערניכטעט ווערען.

נאכ'ן קריג וועט זיך אין דער גאנצער וועלט אנהויבען א קאמוניסטישער אויפשטאנד.

פאריז, 9. (סב. טעל.) א גרויסע סענסאציע האט ארויסגערופען דער ארטיקעל פון פאל באנקור אין „זשורנאל", געווידמעט דעם פראבלעם פון ענטוואפנונג.

פאל באנקור ערקלערט אפען, אז די וועלט געהט דירעקט צו א נייעם קריג. רעדען איצט וועגען ענטוואפנונג וואלט געווען אנאבסורד, מ'דארף נישט מיינען, אז מיט'ן מאמענט, ווען די פעלקער וועלען זיך ענטוואפענען, וועלען זיי פערוואנדעלט ווערען אין לעמעלעך.

באנקור ערקלערט ווייטער:

„כל זמן עס וועט נישט געלינגען צו שאפען א געוויסען סיסטעם פון זיכערקייט, כל זמן ערגעץ אין א ווינקעל פון אייראפע קאן אויסברעכען א מלחמה, וואס וועט ארומנעהמען די גאנצע וועלט, מוזען מיר זיך בעוואפענען".

די אויספיהרונגען פון סאציאליסט באנקור, דעלעגאט פון פראנקרייך אין דער ענטוואפענונגס-קאמיסיע פון פעלקער-בונד, האבען געמאכט א געוואלדיגען רושם.

היטלעראוצעס אטאקירען א יודישען קאבארעט און שלאגען יודישע ארטיסטען אין קעלן

בערלין (סב. טעל.) היטלער מיט זיין חברה האבען זיך שוין גענומען צו זייער בולינאנישער ארבייט. נאר אזוי ווי געגען דער רעגירונג קענען זיי נאך פארלויפיג גאר נישט אויפטון, האבען זיי שוין אנגעהויבען מיט די יודען.

א גרופע פאשיסטען פון היטלערס אנהענגער האבען זיך אריינגעריסען אין א יודישען קאבארעט אין קעלן, און האבען גענומען בושעווען. זיי זענען בעפאלען די ארטיסטען און זיי גענומען שלאגען מיט זייערע בירקריגלעך, אזוי געשלאגען, אז די יודישע ארטיסטען זענען געבליבען בעוואוסטלאז פון די קלעפ. איינע יודען זענען זעהר ערנסט פערוואונדעט געווארען.

א גרויסע מהומה איז ענטשטאנען, און עס האט אויך אויסגעבראכען א שטרייק אינ'ם קאבאַרעט און אויף דער גאס נעבען קאבארעט. מען האט נעוועלט ארויסרופען די פאליציי, נאר די טעלעפאן-דראטען זענען געווען אפגעשניטען. די פאשיסטען האבען זיך פריהער פערזארגט מיט דער כוליגאנישער ארבייט.

די יודען פון קעלן און פון אנדערע שטעדט אין דייטשלאנד האבען זעהר מורא פאר די היטלעריסטען, און מען רעכענט, אז דאס איז געווען אן'אנהויב פאר א גאנצער רייהע איבערפאלען, וועלכע זיי ארגאניזירען. די רעגירונג איז אויפגעפאדערט געווארען אנצונעהמען שטרענגע מאסרעגלען צו פערהיטען די יודישע בעפעלקערונג אין לאנד.

קעניג קאראלווארענט די פויערים

נישט צו מאכען קיין פאגראמען אויף די יודען

ביקארעשט (סב. טעל.) דער קעניג פון רומעניען, קאראל, האט אויפגענומען א דעפוטאציע פון רומענישע פויערים, וועלכע זענען אהער געקומען בעטען, אז ער זאל פאר זיי לייכטער מאכען די שטייערן. דער קעניג האט זיי ערקלערט, אז ער קען זיי נארנישט העלפען מיט די שטייערן, נאר דערביי האט קעניג קאראל זיי ערקלערט, אז ער איז זעהר ענטוישט, וואס אין זייער געגענד זענען פארגעקומען אזעלכע בלוטיגע אנפאלען אויף יודען. קעניג קאראל האט דאן ווייטער געזאגט צו דער דעפוטאציע, אז זיי מאכען אונגליקליך דאס לאנד מיט זייערע אנפאלען אויף יודען. עס איז א חרפה און א שאנד פאר דער וועלט, אז אזעלכעס זאל פארקומען. צום סוף האט ער געבעטען די דעלעגאציע, אז זיי זאלען זיך אפהיטען פון צו אטאקירען די יודען.

א יאהר עליה קיין ארץ-ישראל

אין פערלויף פון די לעצטע 11 חדשים, זינט ס'עקזיסטירט די פערברייטערטע יודישע אגענט (סעפטעמבער 1929 — יולי 1930), זענען אריין אין א"י ביי 5.671 יודען, מיט 4.125 מעהר, ווי פאראַיאהרען אין דער זעלבער צייט (1.546). פון זיי זענען 4.663 געקומען אויף סערטיפיקאטען און 598 אלס טוריסטען, וועלכע ס'איז ערלויבט געווארען צו בלייבען אין לאנד. מיט דער עליה האט זיך די צאהל פון דער יודישער בעפעלקערונג פערגרעסערט ביז 172.000, וואס בילדעט 20% פון דער גאנצער בעפעלקערונג.

15% (700) פון אלע אימיגראנטען זענען היימלאזע תימנער. אין דעם פעריאד זענען אריין אין לאנד 458 פאליט"ש - פערשיקטע פון סאוויעטרוסלאנד.

80% (4.663) פון די עולים ארבייטען אין די קאלאניעס. די עמיגראציאנס-אפטיילונג האט אויסגעבויט פאר די נייע חלוצים אין די קאלאניעס 13 הייזער פון בעטאן און בלאך, און 15 באראקען פאר 750 ארבייטער און תימנער פאמיליעס. זי האט אויסגעגעבען אויף דעם געביט 9.950 פונט. איינציגע וועט מען צושטעלען בויען דירות פאר נאך איינציגע הונדערט ארבייטער. אויסער דעם האט פיק"א אויפגעבויט 8 הייזער און עט-צימערן אין בנימינה און אין פרדס חנה פאר 160 ארבייטער.
(קפא"י)

פראצעס פון 85 „ספעצען"

מאסקווע, 9. (סב. טעל.) די פראקוראטור פון העכסטען רעוואלוציאנערען טריבונאל האט שוין אויסגעפערטיגט דעם בעשולדיגונגס-אקט געגען 85 „ספעצען", וועלכע האבען פערנומען אין רוסלאנד הויכע אמטען. זיי ווערען בעשולדיגט אין שאדען ברענגען די אינטערעסען פון דער סאוויעטען-מלוכה, בראש פון די בעשולדיגטע שטעהען די בעקאנטע עקאנאמיסטען גראמאן און קאנדראטיעוו.

פיל פון די בעשולדיגטע דראהט טויט-שטראף.

אנטירעליגיעזע אגיטאציע אין רוסלאנד

לעמבערג, 9. (טעלעפאניש) אין צוזאמעןהאנג מיט די יודישע יום-טובים האבען די בעזבאזשניקעס איינגעארדנעט גרויסע אנטי-רעליגיעזע דעמאנסטראציעס אויף אוקראינע און ווייס-רוסלאנד.

אין קיעוו איז איינגעארדנעט געווארען אן'אנטי-רעליגיעזער קארנאוואל, אויף וועלכען עס איז פארגעשטעלט געווארען דאס יודישע דאווענען.

אין איינציגע אוקראינישע שטעטלעך איז געקומען צו צוזאמענשטויסען צווישען די בעזבאזשניקעס און דער יודישער בעפעלקערונג.

א ראבינער ווערט א פילם-סטאר

ניו-יארק. א גרויסע סענסאציע האט ארויסגעררופען דער פאקט, וואס א פראמינענטער ראבינער, רבי אברהם ל. פיינבערג, איז געווארען א פילם אקטיאר. ער וועט ערשיינען אלס א סטאר אין א נייעם פילם, ער ערקלערט, אז זיין אמט אלס ראבינער האט איהם נישט געגעבען קיין גענוג גוטע געלעגענהייט אויסצודריקען זיינע אמת'ע רעליגיעזע געפיהלען. ער מיינט, אז ער וועט דאס קענען בעסער טוהן אויף דער ביהנע.

פערמשפט צום טויט דעם פאגראם-העלד גאווורילענקא

פון מאסקווע מעלדעט מען, אז דארט איז פערמשפט געווארען צום טויט דער פאגראם-העלד גאווורילענקא, וואס האט בעת דער רעוואלוציע אין בירגער-קריג אויפגעהאנגען און דערשאסען הונדערטער אומשולדיגע מענשען.

געוואלדיגער שניי-שטורעם ארום מאסקווע

קאוונא, 9. (טאג.) פון מאסקווע איז מען מודיע, אז ארום דער שטאט האט געהערשט א געוואלדיגער שניי-שטורעם. אויף דער אקטאבער-באהן צווישען מאסקווע און לענינגראד ביי דער סטאציע באלאגאיע איז דער שטורם געווען אזוי שטארק, אז די בעוועגונג האט זיך געמוזט אפשטעלען.

שרעקליכע טאט פון א מוטער

דערטרינקט זיך אין ים אינאיינעם מיט איהרע 5 קינדער

שטאקהאלם, 9. (סב. טעל.) נישט ווייט פון שטאקהאלם האט זיך אפגעשפילט א שרעקליכע פאמיליען-טראגעדיע.

די 35-יאהריגע פרוי פון אן'ארבייטער איז אין א לאדקע ארויסגעשוואומען אין ים מיט איהרע 5 קינדער, אין עלטער פון 4 חדשים ביז 11 יאהר. 4 קינדער האט זי אריינגעווארפען אין ים אריין און דאן איז זי מיט'ן יונגסטען קינד אליין אריינגעשפרונגען אין וואסער. די עלטסטע טאכטער איז געהאט ארויסגעשוואומען אבער איידער ס'איז געקומען הילף, איז זי געשטארבען.

די סיבה פון דער שרעקליכער טאט איז געווען נויט.

„ר. 101" האט געהאט דעפעקטען

וואס זאגען פאכלייט וועגען דער מורא'דיגער קאטאסטראפע מיט דער ריזיגער ענגלישער לופט-שיה

די עקספערטען-קאמיסיע פון ענגלישע און פראנצויזישע אינזשיניערען האבען שוין אנגעהויבען די ארבייט ביי דער אויסטאָרשונג פון דער קאטאסטראפע מיט דער ענגלישער לופטשיף „ר. 101".

עס בלייבט אלץ נישט אויפגעקלעהרט וואס האט געצוואונגען די שיף זיך אראפצולאזען אזוי נידעריג, ווייל אפילו ביי נארמאלע בעדינגונגען וואלט דאס געדארפט זיין געפעהרליך פאר דער שיף, ווער רעדט שוין ביינאכט, אין דער טיפער פינסטערניש און ביי א שטורעם.

עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז ביי באווע האט זיך די שיף געהאלטען נישט העכער פאר 100 מעטער איבער דער ערד. אויך איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די מאטארען האבען געארבייט שוואך און מיט דעפעקטען. דערויף ווייזט אן דער אומשטאנד, וואס די שיף איז אין משך פון 6 שעה אפגעפלויגען סך הכל 200 קילאמעטער.

ביז צום לעצטען מאמענט זענען די ראדיאדעפעשען פון דער שיף געווען גינסטיגע. די דעפעשען האבען געלויטעט, אז אלץ איז אין דער בעסטער ארדנונג. דאס שטעהט אין ווידערשפרוך מיט דעם, וואס עס דערצעהלען די אפגעראטעוועטע דהיינו, אז א ווייל פאר דער קאטאסטראפע האבען זיי שוין געהאט א פארגעפיהל פון אומגליק און האבען זיך בעהאלטען אין די מעהר זיכערע קאבינעס.

* וועגען גענויען פערלויף פון דער קאטאסטראפע קאנען נישט אפגעבען קיין בעריכט די לעבען-געבליבענע פאסאזשירען, זיי ווייסען נאר, אז כ'האבען אויפגעריסען די בענזין-קעסלען און אז די שיף איז אראפגעפאלען, איינגראבענדיג זיך מיט'ן פארדערשטען טייל אין דריערד אונטען. „וואס איז אייגענטליך פארגעקומען — דערצעהלט איינער פון די געראטעוועטע — דאס ווייסען מיר נישט. מיר האבען נאר ווי משוגענע געקלאפט אין די ווענד מיט וואס ס'איז נאר געקומען אין האנד אריין, אבי נישט פערברענט ווערען, ווי די פויגעל אין א שטייג".

ווי בעקאנט איז די שיף „ר. 101" געבויט געווארען אין משך פון 5 יאהר. דאן איז זי פיל מאל איבערגעבויט און אויסגעבעסערט געווארען. מ'דערצעהלט, אז דער קאמענדאנט פון דער שיף מאיאר סקאל האט געהאט וועגען איהר גרויסע פארבעהאלטען און פלעגט די שיף אנרופען „דער פאטאלער שטיוועל".

אהן ספק זענען די אלע אויסבעסערונגען נישט געווען גינסטיג פאר דער שיף. זי איז שוין נישט אומגעקומען שוין ביים ערשטען פראבע-פליה, און ווען זי וואלט זיך דאן נישט אומגעקערט בעצייטענס אין פארט, וואלט געווען געקומען צו א קאטאסטראפע נאך מיט א צייט צוריק.

ס'איז אלעמען געווען בעוואוסט, אז דער פארלאמענט און די ענגלישע געזעלשאפטליכע מיינונג זענען געגען בויען די שיף. אבער דער אומגעקומענער פלאטען-מיניסטער, לארד טאמפסאן איז געווען דורכאויס פאר'ן בויען און א דאנק איהם האט די שיף איצט אונטערגענומען, נישט ווארטענדיג מעהר אויף גארנישט, די רייזע קיין אינדיען, וועלכע האט זיך געענדיגט אזוי פאטאל.

אין דער קאטאסטראפע זענען אין א גרויסער מאס געווען שולדיג די אטמאספערישע בעדינגונגען, די מיטגלידער פון דער אויספארשונגס-קאמיסיע האלטען, אז צוליב'ן רעגען איז דער באלאן שווער געווארען און דאס האט איהם אראפגעצויגען צו דער ערד, אבער די דירעקטע סיבה פון דער קאטאסטראפע איז געווען דאס, וואס די שטאל-קאנסטרוקציע איז צובראכען געווארען.

די עקספערטען האלטען, אז ס'איז געווען א גרויסער פעהלער, וואס די קאבינע פאר די פאסאזשירען איז געווען איינגעבויט אין קערפער פון באלאן, ווען נישט דאס, וואלטען זיך געווען אפגעראטעוועט פיל מעהר מענשען.

פאריז, 9. (טאג) אין די חורבות פון דער שיף „ר. 101" האט מען געפונען באטיצען פון די אינזשיניערען, פון וועלכע ס'איז צו זעהן, אז די שיף האט פאר'ן אפפליהען געהאט דעפעקטען.

דער מאשיניסט טשוירטש, וועלכער איז בעת דער קאטאסטראפע שווער פערוואונדעט געווארען, איז פון זיי וואונדען געשטארבען.

אויסגעפיהרט דעם טויט-אורטייל איבער א צוויי-פאכיגען מערדער

וואס דערצעהלט דער תליון

לעמבערג, 9. (טעלעפאניש) אין טשארטקאוו האט דער תליון מאציעיעווסקי אויסגעפיהרט דעם טויט-אורטייל דורך הענגען איבער דעם פאראבעק יוזעף באס, וועלכער איז געווען פעראורטיילט פאר א דאפעלטען מארד.

ביי דער געלעגענהייט האט דער תליון דערצעהלט וועגען זיין קאריערע. זיין ארבייט האט ער אנגעהויבען אין יאהר 1926, און דעם ערשטען אורטייל האט ער אויסגעפיהרט אין אפריל פון זעלבען יאהר אין זשעשעוו. ביז איצט איז ער געווען טעטיג ביי 23 עקזעקוציעס.

מאציעיעווסקי פערזיכערט, אז די פעראורטיילטע מאטערען זיך כמעט נישט ביי דער עקזעקוציע, ווייל באלד ווי עס ווערט פערצויגען די שטריק, פערלירען זיי דאס בעוואוסטזיין, כאטש זיי לעבען נאך אנ'ערך 15 מינוט, אפהענגיג פון ארגאניזם.

דער פעראורטיילטער באס איז געבליבען קאלט בלוטיג ביז צום לעצטען מאמענט. זיין לעצטער וואונש איז געווען מ'זאל איהם געבען בראנפען, קאלבאס או זפאפיראסען, וואס ער האט אויך בעקומען, אויפ'ן ארט פון דער עקזעקוציע איז ער געגאנגען רוהיג מיט פערבונדענע אויגען. נעבען איהם איז געגאנגען דער גלח. ער איז ארויף אויף דער רושטאוואניע פון דער תליה, דאן האט איהם דער תליון, אין ווייסע הענטשקעס, פערווארפען דעם שטריק אויפ'ן האלז און 20 מינוט ארום האט דער תליון געמאלדען דעם פראקוראר, אז דער אורטייל איז אויסגעפיהרט.

בעת דער עקזעקוציע איז דער טורמע הויף און דער שלאס, וואו ס'געפינט זיך די טורמע, געווען ארומגערינגעלט מיט פאליציי.

בעפאלענע היטלעראוצעס זוכען שוץ ביי יודען

זיי בעהאלטען זיך אין א סינאגאגע פאר אן'אנפאל פון קאמוניסטען

בערלין, 9. (סב. טעל.)

א זעהר כאראקטעריסטישער פאל האט פאסירט אין פראנקפורט אם מאין. א'ערך 40 היטלעראוצעס זענען נעפאהרען אין א גרויסען אויטא איבער פראנקפורט פון א קאנגרעס אין ...בעלען.

פלוצים איז דער אויטא בעפאלען געווארען פון א גרויסער מחנה קאמוניסטען, ראטעווענדיג זיך פאר'ן אנפאל, זענען די היטלעראוצעס אריינגעלאפען אין דער סינאגאגע, וואו יודען האבען גראד געדאוונט.

די היטלעראוצעס האבען געבעטען די יודען, זיי זאלען זיי ראטעווען פון די קאמוניסטען און זאלען זיי זיך לאזען בעהאלטען. די יודען האבען ערפילט די ביטע פון די אנטיסעמיטען. איין יוד איז אוועק אין דער פאליציי און האט געמאלדען וועגען דער סכנה, וואס דראהט די היטלעראוצעס. ס'איז אנגעקומען א גרויסע אפטיילונג פאליציי, וועלכע האט ארויסגעפיהרט די היטלעראוצעס פון זייער בעהאלטעניש.

די לאגע אויפ'ן וואהל־פראנט

אויף דער יודישער און פוילישער גאס

דער ערשטער פעריאָד פון דער וואַהל־קאַמפּאַניע האָט זיך שוין פערענדיגט. אינ'ם טאָג פאַר'ן לעצטען טערמין אַריינצוטראַגען די מלוכה ליסטעס זענען געקומען אַ פּאָר סיורפּריזען. ערשטענס — אויף דער פּוילישער גאַס. די ב. ב. פיהרט איהר פּאָליטיק מיט די אַלטע מיטלען — [illegible]. דינסטאָג איז ערשינען אַ מעלדונג אין דער גאַנצער פּרעסע, אַז די פּויערים פּאַרטיי האָט זיך געשפּאָלטען. דער הויפּט ראַט פון דער פּאַרטיי האָט זיך צוזאַמענגעקליבען און בעשלאָסען אַז די פּאַרטיי טרעט אַרויס פון צענטראָלעוו, און וועט געהן זעלבסטשטענדיג צו די וואַהלען. די דעפּוטאַטען דאָמבסקי, וואַלעראָן און ווראָנא, וועלכע האָבען אַדורכגעפיהרט דעם וואַהל־בלאָק מיט צענטראָלעוו, ווערען אויסגעשלאָסען פון דער פּאַרטיי. אין דער רעזאָלוציע וואָס איז אָנגענומען געוואָרען איינשטימיג ווערט ווייטער ערקלערט, אַז די פּאַרטיי וועט זיך פערהאַלטען זאַכליך צו דער רעגירונג פון מאַרשאַל פּילסודסקי; ס'ווערט פעסטגעשטעלט, אַז מאַרשאַל פּילסודסקי איז די גרעסטע און בעדייטענדסטע פּערזענליכקייט אין אויפגעקומענעם פּוילען, ווייטער ווערט אין דער רעזאָלוציע דרך אגב דערמאָנט אַז מ'דאַרף זיך נישט בלאָקירען מיט די סאָציאַליסטען און אַז אויף אַגיטאַציע טאָר מען נישט געברויכען קיין געלד וואָס קומט פון 2. אינטערנאַציאָנאַל, ווייל דאָס איז דייטשיש געלד און נישט פון 3. אינטערנאַציאָנאַל, ווייל דאָס שטאַמט פון מאָסקווע.

די פויערן פּאַרטיי האָט באַלד דערויף געענטפערט מיט אַ קאָמוניקאַט, אַז דער בעשלוס אָנצושליסען זיך אין „צענטראָלעוו" בלייבט אין קראַפט און אַז די שפּאַלטונג האָבען אַדורכגעפיהרט עטליכע געוועזענע דעפּוטאַטען, וואָס האָבען איצט פערלוירען די אויסזיכט צו בעקומען מאַנדאַטען.

עהנליכע פּרובען צו שפּאַלטען ווערען איצט געמאַכט מיט אַ גרעסערען ערפאָלג ביי „פּיאַסט" און ביי „ווידזוואָלעניע"־.

מיטוואָך זענען פערעפענטליכט געוואָרען די מלוכה ליסטעס וואָס זענען אַריינגעטראַגען געוואָרען צו דער הויפּט־וואַהל־קאָמיסיע. ווי ס'שטעלט זיך אַרויס האָט מאַרשאַל פּילסודסקי מסכים געווען אַרויסצושטעלען זיין קאַנדידאַטור אין דער שפּיץ פון דער רעגירונג בלאָק צום סיים און צום סענאַט. דאָס שאַפט דער ליסטע דעם שטאַרקסטען אָנזעהען.

די צווייטע סענסאַציע איז געווען אַז אויף דער מלוכה ליסטע פון דעם רעגירונגס־בלאָק זענען טאַקע אַרויסגעשטעלט געוואָרען יודישע קאַנדידאַטען: ל. מינצבערג (אַגודה) אויפ'ן 37. אָרט; ווישליצקי (סוחרים) אויפ'ן 59. אָרט און מענקאָווסקי (64 אָרט) אַ פּערזאָן וואָס איז ווייניג פּאָפּולער אין די ברייטע סוחרישע קרייזען, נאָר איז בעקאַנט אין די שפּיצען. אויף דער מלוכה ליסטע צום סענאַט איז אַרויסגעשטעלט געוואָרען די קאַנדידאַטור פון אשר מענדעלסאָן (אַגודה) אויפ'ן 14. אָרט. אָבער די גרעסטע סענסאַציע דערביי איז אַז ווי ס'איינפאָרמירט א סאַנאַציע צייטונג איז די ליסטע צונויפגעשטעלט געוואָרען נאָך אין סעפּטעמבער, ד. ה. דאַן ווען די פערשידענע גרופּען האָבען זיך „געריסען" צו אַן אַלגעמיין יודישען נאַציאָנאַלען בלאָק. די אַגודה הייסט עס האָט זיך אַסעקורירט אויף צוויי פראָנטען און האָט געשלאָסען דעם אָפּמאַך מיט דער סאַנאַציע נאָך איידער ס'איז בעוואוסט געווען דער אויסגאַנג פון די אונטערהאַנדלונגען מיט די ציוניסטען. אויף דער יודישער גאַס שטעלט זיך איצט פאָר די לאַגע אויף אַזאַ אופן: די גאַליציאַנער ציוניסטען וועלכע האָבען געהאַט בעשלאָסען צו געהן אין גאַליציען צוזאַמען מיט דער אַגודה און מיט די ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס, האָבען צוליב דער שטאַרקער אָפּאָזיציע פון „מזרחי" און „התאחדות" פון דעם פּלאַן רעזיגנירט. זיי האָבען אָבער זיך דערווייל קאָנסטיטואירט אלס בעזונדערער וואַהל קאָמיטעט און טרעטען אַרויס אונטער'ן נאָמען „יודישער נאַציאָנאַלער בלאָק אין גאַליציען". אין וואַרשא ווידער האָט זיך קאָנסטיטואירט דער „בלאָק צו פערטיידיגען די יודישע נאַציאָנאַלע רעכט אין פּוילען". די גאַליציאַנער האָבען אַרויסגעשטעלט אויף דער מלוכה ליסטע אַלס ערשטער ד"ר טאָהן, ד"ר שמאָראַק, ד"ר ראָזמאַרין און ד"ר זאַמערשטיין, די ציוניסטען אין פּוילען — גרינבוים, פאַרבשטיין, האַרטגלאַס, לעווי, און צום סענאַט — איזשעניער קערנער, הרב בראָט, דאָקטאָר דאַווידזאָן, טרוסקער און אינזש. טשערניאַקאָוו. צווישען די ביידע גרופּען געהען [illegible] אונטערהאַנדלונגען און ס'איז נישט אויסגעשלאָסען אַז זיי זאָלען צו עפּעס דערפיהרען, די גאַליציאַנער ליסטע זאָל דאַן צוריקגעצויגען ווערען און די וואַרשאַווער זאָל דערפילט ווערען. ביז'ן 10. קענען נאָך אַריינגעטראַגען ווערען ענדערונגען.

אינטערעסאַנט אַז הייניגעס מאָל ביים צוזאַמענשטעלען דעם ווירטשאַפטליכען בלאָק זענען „געפלויגען קעפּ": די אַגודה האָט נישט אַרויסגעשטעלט קירשבראַונען, און אין וואַרשא וועט קאַנדידירען דער ריישער רב לעווין; ביי די פאָלקיסטען קאַנדידירט נישט נח פּרילוצקי און פון זיי קאַנדידירט אדוו. סוריק. מצד די האַנדווערקער וועלכע האָבען זיך געשפּאָלטען קאַנדידירט נישט ראָסנער; דאַגעגען אינזש. טשערניאַקאָוו קאַנדידירט פון דער גרינבוים־ליסטע. דאָס זעלבע ביי די סוחרים, וואָס האָבען זיך געשפּאָלטען פון דער גרינבוים ליסטע קאַנדידירט טרוסקער.

נישט אויפגעקלערט ביז'ן לעצטען מאָמענט איז געבליבען די פראַגע מיט די אַזוי גערופענע אונפּאַרטייאישע (אַלעקסאַנדערער חסידים): די גאַנצע צייט האָט זיך אין די בעראַטונגען פון דער אַגודה מיט די רבנים בעטייליגט דער ברודער פון אַלעקסאַנדערער רבי, אָבער דער אומשטאַנד אַז די אַגודה האָט געשלאָסען אַן אָפּמאַך מיט דער סאַנאַציע און אַרויסגעשטעלט אייגענע מענשען (מינצבערג, מענדעלסאָן) אויף זייער מלוכה־ליסטע, האָט נאָך מעהר פערשטאַרקט דעם אומצופרידען וואָס הערשט ביי זיי. אַזוי גיט מען אונז איבער אַז דער געוו. סענאַטאָר בודזינער וועלכען מ'האָט פאָרגעשלאָגען צו קאַנדידירען צום סענאַט אין דער וואַרשאַווער וואָיעוואודזטווע מצד דער אַגודה און דעם ווירטשאַפטליכען בלאָק האָט דעם פאָרשלאַג אָפּגעוואָרפען, ס'איז אויך נישט געקומען צו קיין רעזולטאַט פון די אונטערהאַנדלונגען וועגען דער קאַנדידאַטור פון הרב פיינער אויף אַ געזיכערטען אָרט ביי דער אַגודה און ווירטשאַפטליכע. אויב די אונפּאַרטייאישע וועלען נישט בילדען קיין בעזונדערען בלאָק, וועלען זייערע שטימען צופאַלען די [illegible].

אין ווילנער קאַנט וואו די פאָלקיסטען פון שאַבאַד־טשערניכאָווס גרופּע האָבען נישט געוואָלט געהען מיט דער אַגודה, איז געשלאָסען געוואָרען אַן אַלגעמיינער בלאָק פון די ציוניסטען, פאָלקיסטען און ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס. דער [illegible] בלאָק, וואָס האָט איצט זיכערע אויסזיכטען אויף אַ פּאָר מאַנדאַטען וועט זיך אָנשליסען צו דער מלוכה ליסטע פונ'ם בלאָק צו פערטיידיגען די נאַציאָנאַלע רעכט פון די יודען אין פּוילען (גרינבוים).

אַזוי האַלט עס ביים סוף פון דער ערשטער פאַזע ביים אַריינטראָגען די מלוכה - ליסטעס. איצט וועלען די געשעהענישען זיך ענטוויקלען שנעלער — ביז'ן 17. דאַרפען אַריינגעטראַגען ווערען די אָרטיגע קרייז ליסטעס און ביז צו דעם טערמין וועלען אויסגענוצט ווערען אַלע קאָמבינאַציעס און וואַהל אָפּמאַכען וואָס קענען נאָר קומען אין בעטראַכט.

י. הינדעס

דער פאליטישער מאמענט

די קאנפערענץ פון די בריטישע דאמיניעס, — די טראגעדיע פון בריאנ'ען

אין לאָנדאָן האָט זיך געעפענט די קאָנפערענץ פון דער ענגלישער אימפּעריע. צו דער קאָנפערענץ זענען געקומען פאָרשטעהער פון אַלע ענגלישע דאָמיניעס און פון דער פרייער אירלענדישער מלוכה.

די דאָזיגע קאָנפערענץ האָט אַ גרויסע בעדייטונג נישט נאָר פאַר דער ענגלישער, נאָר אויך פאַר דער גאַנצער אייראָפּעאישער פּאָליטיק.

פאַר אונזערע אויגען קומט פאָר אין ענגלאַנד אַ גרויסע עוואָלוציע, וואָס איהר זין בעשטעהט אין דעם, אַז ענגלאַנד ווערט פערוואַנדעלט פון אַ שטאַרקער אייראָפּעאישער מלוכה מיט ברייטע אינטערעסען אויסער אייראָפּע אין אַ פרייען בונד פון מלוכות, וואָס זענען אין זייער אויסערליכער פּאָליטיק האַלב־אומאָפּהענגיג פון דער מעטראָפּאָליע און אין דער אינערליכער און ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק אינגאַנצען אָפּהענגיג פון צענטער. דערביי זענען דאָס אַלץ אַזעלכע מלוכות, וואָס ליגען, אַ חוץ אירלאַנד, אויסער אייראָפּע און זענען מיט אייראָפּע אינגאַנצען נישט פערבונדען.

עס איז געווען אַ צייט, ווען די דאָמיניעס זענען געווען אינגאַנצען אָפּהענגיג פון ענגלאַנד, איצט, פערקעהרט, נויטיגט זיך די מעטראָפּאָליע אין אַן ענגען קאָנטאַקט מיט די דאָמיניעס, ווייל אָהן די דאָזיגע טראַנסאָקעאַנישע מאַרק קאָן די ענגלישע אינדוסטריע נישט עקזיסטירען.

דערפאַר וואַקסט אַלץ מעהר די השפעה פון די דאָמיניעס, דערביי אין דער ריכטונג פון „אַוועק פון אייראָפּע", ד. ה. אין דער ריכטונג, אַז ענגלאַנד זאָל זיך אָפּזאָגען פון נאָהענטען אַנטייל אין די אייראָפּעאישע ענינים.

אָבער דער דאָזיגער פּראָצעס איז פערבונדען מיט גרויסע שוועריגקייטען. ענגלאַנד האָט אַפילו פערלוירען איהר מצב אַלס מעטראָפּאָליע, וואָס האָט קאָנטראָלירט די פּאָליטיק פון דער בריטישער אימפּעריע און איז איצט פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ מין [illegible] פון דאָמיניען־קאָנצערן. און דערביי געפינט זיך דער גרעסטער טייל אַקציעס נישט אין ענגלאַנד גופא, נאָר אין קאַנאַדע, אויסטראַליען, דרום־אַפריקע א. ד. גל. אָבער דאָך בלייבט ענגלאַנד אַן אייראָפּעאישע מלוכה לויט איהר געאָגראַפישער לאַגע. און דאָס ברענגט דערצו, אַז נישט ענגלאַנד אָהן אייראָפּע, נישט אייראָפּע אָהן ענגלאַנד קאָנען זיך נישט בעגעהן. די אָפּשוואַכונג פון קאָנטאַקט צווישען ענגלאַנד און די איבריגע אייראָפּעאישע מלוכות דאַרף ברענגען צו פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אָפּרייסונגען.

דערמיט, וואָס ענגלאַנד שטרייכט אונטער איהר נישט פעראַנטוואָרטליכקייט אין די אייראָפּעאישע ענינים, ווערט אויף אַ נאַטירליכען אופן אונטערגעשטראָכען די בעדייטונג פון פראַנקרייך, וועלכע איז פאַקטיש געבליבען די איינציגע אייראָפּעאישע גרויסע מלוכה אין דעם אַלטען זין פון דעם וואָרט. אָבער ביים איצטיגען מצב קאָן פראַנקרייך נישט בלייבען די איינציגע הויפּט־פיגור אין אייראָפּע. זי מוז זיך זוכען פערבינדעטע, און דאָ עפענען זיך פאַר איהר צוויי וועגען: אָדער מיט דייטשלאַנד אָדער געגען. און ענגלאַנד קאָן נישט גלייכגילטיג צוקוקען, ווי פראַנקרייכס ראָלע אין די אייראָפּעאישע ענינים וואַקסט אויפ'ן חשבון פון ענגלאַנדס ראָלע. אָט דערין ליגט די קאָמפּליצירטקייט פון די בעציהונגען צווישען ענגלאַנד און איהרע דאָמיניעס.

* * *

די טייאַטראַליגע סעסיע פון פעלקער־בונד איז פערענדיגט געוואָרען, און ווען מ'מאַכט אַ פּרוב אָפּצושאַצען די אַרבייט פון דער סעסיע, מוז מען מודה זיין, אַז זי האָט זיך געפונען אונטער'ן צייכען נישט פון בריאַנ'ס פּראָיעקט פון פּאַן־אייראָפּע, נישט פון דער גרויסער מינדערהייטען־דעבאַטע אין דער זעקסטער קאָמיסיע, נישט פון אַלע איבריגע וויכטיגע ענינים, וואָס זענען געשטאַנען אויף דער טאָגעסאָרדנונג. די געשעהעניש, וואָס האָט זיך פערהאַנגען ווי אַ וואָלקען איבער גענף, אָפּרוקענדיג אָן אַ זייט אַלע אַנדערע פּראָבלעמען, איז געווען — דער אויסגאַנג פון די וואַהלען אין דייטשלאַנד.

אין מאָמענט, ווען די פאָרשטעהער פון כמעט אַלע מלוכות אין דער וועלט האָבען — צוועלף יאָהר נאָכ'ן סוף פון וועלט־קריג! — געאַרבייט איבער דער אָרגאַניזאַציע פון אינטערנאַציאָנאַלען שלום, האָט דער רעזולטאַט פון די דייטשע וואַהלען געמוזט ווירקען ווי אַ דונער אויפ'ן ריינעם הימעל. דער רעזולטאַט האָט בעוויזען, אַז אין סאַמע צענטער פון אייראָפּע געפינט זיך אַ נעסט פון אומרוה און מקור פון קאַטאַסטראָפאַלע איבערקעהרענישען. די „גענפער אַטמאָספערע", וואָס איז געשאַפען געוואָרען מיט אַזוי פיל מיה און אָנשטרענגונג, האָט געמוזט פערפּאַרטיט ווערען, ווען ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז מיליאָנען דייטשע בירגער געהען נאָך מיט די, וואָס פערשפּרייטען לאָזונגען פון קריג און ראַסע־האַס.

בריאַנ'ס רעדע ביי דער אָפּשטימונג איבער'ן בעריכט פון דער דריטער קאָמיסיע — וועגען ענטוואָפנונג — האָט געקלונגען ממש טראַגיש און האָט געמאַכט אַן ערשיטערנדיגען איינדרוק. דאָס האָט געערערט די אינדיווידועלע טראַגעדיע פון אַ מענש, וועלכער האָט זיין לעבען געאָפּפערט פאַר דער אידעע פון שלום און ער זעהט צום סוף, אַז זיין גאַנצער בנין איז געבויט אויף זאַמד. בריאַן האָט געמוזט אַפּעלירען צו דער פּרעסע, זי זאָל העלפען פערהיטען פאַר אַ קאַטאַסטראָפע. ער האָט בעשוואוירען זיינע געגנער און געבעטען די אָנהענגער, זיי זאָלען זיין אויסהאַלטעוודיג.

אָבער אַ חוץ דער אינדיווידועלער טראַגעדיע איז דאָך אין דעם אַלעמען פאַרהאַן די אַלגעמיינע טראַגעדיע פון נאָכמלחמה'דיגען אייראָפּע. בריאַן איז דאָך פאַר אַ סימבאָל פון די אַלע, וואָס זיי גלויבען אין דער פּאַציפיקאַציע פון דער מענשהייט און מוזען אַלעמאָל קומען צו נייע און נייע ענטוישונגען. אין בריאַנ'ס רעדע האָט אָפּגעקלונגען די שרעק פאַר דער צוקונפט פון אַלע, וועלכע האָבען געגלויבט, אַז אייראָפּע געהט אַרויף אויף נייע וועגען פון קולטור און שלום.

פ. ב.

דער קאמף געגען פרויען־האנדעל

ארום דעם קאנגרעס וואס קומט איצט פאר אין ווארשא

אין וואַרשא קומט איצט פאָר דער קאָנגרעס פון דער ליגע אויף צו קעמפען געגען האַנדעל מיט פרויען. אויף וויפיל ס'איז בעקאַנט, איז איינע פון די וויכטיגסטע פראַגען אין דער טעטיגקייט פון דער ליגע — דער קאַמף געגען אַרויספיהרען פרויען און מיידלעך פון איין לאַנד אין אַנדערען. דאָס מאַכט דעם איינדרוק, ווי עס וואָלט געגאַנגען דערין, אַז עס זאָל נישט פאָרקומען קיין עקספּאָרט־האַנדעל מיט פרויען, דאַגעגען אָבער דער אינערליכער האַנדעל מעג בליהען אויפ'ן בעסטען אופן.

ווען דאָס פּראָבלעם וואָלט אַוועקגעשטעלט געוואָרען מיט דער גאַנצער ערנסטקייט און ברייטקייט, דאַן וואָלט מען געמוזט שטעלען די אויפגאַבע צו בעקעמפען דעם האַנדעל מיט פרויען און מיידלעך בכלל, און דער דאָזיגער האַנדעל איז ענג פערבונדען מיט פּראָסטיטוציע, דערווייל אָבער ווערט פּראָסטיטוציע אין גרעסטען טייל מלוכות טאָלערירט און קאָנצעסיאָנירט.

דער פערשטאָרבענער געלעהרטער פּראָפ. באַדוען דע קורטענע, וועלכער האָט ליב געהאַט אָנצורופען דראַסטישע זאַכען ביי זייער ריכטיגען נאָמען, האָט זיך אַמאָל אויסגעדריקט, אַז אין אונזער „אויפגעקלערטער" עפּאָכע איז פּראָסטיטוציע געוואָרען פאַר פרויען אַ מין „קערפּער־פליכט", פּונקט ווי פאַר מענער איז פערהאַן די „פליכט פון בלוט". אין דער צייט פון שלום טרעט אויף דער דאָזיגער פאַקט אין א פערמאַסקירטער פאָרם, בעת אין קריגסצייט לאָזט ער זיך פיהלען אין זיין גאַנצער צינישער נאַקעטקייט, ווי עס בעווייזט מיט דאָקומענטען דער קריגס־היסטאָריקער דילאַן, האָבען די אַרמעע־קאָמאַנדעס געפאָדערט פון די אָקופּירטע געביטען אַ געוויסען קאָנטינגענט פרויען פאַר די אַרמעען. ווען עס וואָלט פערפעהלט פּראָסטיטוטקעס, וואָלטען אַלס קרבנות פון זעלנערישען טעמפּעראַמענט געמוזט פאַלען די טעכטער פון די בירגער. דאָסזעלבע קומט פאָר אויך אין דער צייט פון שלום, מיט דעם אונטערשיד, וואָס דאָס ווערט דורכגעפיהרט אָהן רעקוויזיציע־דעקרעטען. און דער קאָנטינגענט ווערט תמיד פערפולט, אַפילו מיט אַן עודף.

אין די קאָמיסיעס פון דער ליגע ווערען געפיהרט דיסקוסיעס איבער דער פראַגע, וועלכער האַנדעל איז בעסער: הורט־האַנדעל, אָדער דעטאַל־האַנדעל, ד. ה. צי דאַרפען עקזיסטירען שאַנד־הייזער מיט פיל פענסיאָנערקעס, אָדער פּריוואַטע צימערען מיט איינער אָדער צוויי פרויען. די בעטרעפענדע פרויען דאַרפען זיך ביי דער דיסקוסיע פיהלען אונגעפעהר ווי דער פיש, איבער וועלכען די באַלעבאָסטע טראַכט, צי זאָל זי איהם אָפּבראָטען, אָדער אָפּקאָכען.

צי די פרוי האַנדעלט אַליין מיט זיך, צי עס האַנדעלט מיט איהר עמיצער — אין ביידע פאַלען איז זי אַ געגענשטאַנד פון מסחר. דאָס האַנדלען מיט זיך אַליין איז איבריגענס א פיקציע, אויפ'ן וועג פון פּראָסטיטוציע ווערט די פרוי געשטויסען. דער עיקר דורך נויט, און אַזוי ווי די עקספּלואַטאַציע פון פרויען־קערפּער פאָדערט קאַפּיטאַל, מוז קומען דער הענדלער, גאַנץ עגאַל, ווער דאָס איז: צי דער אינהאַבער פון שאַנדהויז, צי דער סוטענער, צי דער ליוועראַנט פון שעהנע קליידער און פערפומען.

ווען דער פעלקערבונד אָדער וועלכע ס'איז מלוכה וואָלטען וועלען ערנסט בעזייטיגען דעם האַנדעל מיט לעבעדיגער סחורה, וואָלטען זיי קודם כל סקאַסירט דאָס טאָלערירען, ד. ה. דאָס קאָנצעסיאָנירען די פּראָסטיטוציע אויב די מלוכה קאָנצעסיאָנירט פּראָסטיטוציע, גיט זי דערמיט אַליין צו פערשטעהן, אַז דאָס איז א נוצליכע און געוואונשענע זאַך.

דאָס איינרעדען וועגען דער נויטווענדיגקייט פון סאַניטאַרער קאָנטראָלע איז א נאַרישע מעשה. מ'קאָנטראָלירט דאָך נישט די מענער, וועלכע זענען דער הויפּט־מקור פון אָנשטעקונג, און יעדע פרוי קאָן פון איין קאָנטראָלע ביז צו דער צווייטער הונדערט מאָל אָנגעשטעקט ווערען. דאַגעגען אַ פרוי וואָס איז איינמאָל פעררעגיסטרירט געוואָרען, ווערט איין מאָל פאַר אַלע מאָל אַ פּראָפעסיאָנעלע פּראָסטיטוטקע, און דאָס אַרויסטרעטען פון אָט דער פּראָפעסיע איז פאַר איהר פּראַקטיש אונמעגליך. אַזאַ פרוי וועט קיינער נישט צונעהמען אויף אַרבייט, אין פאַבריק א. אַז. וו. און דער ערשטער בעסטער דעטעקטיוו קאָן איהר צוריק אַריינשטויסען אין די אָרעמס פון איהר שענדליכער פּראָפעסיע.

אָט אַזוי שטעלט זיך פאָר די שאַנדע פון דער מענשהייט אין איהר גרויסען פערנעהם און נישט אין קליינעם פראַגמענט, ווי ס'איז דאָס אַרויספיהרען פרויען אין אַנדערע לענדער. דער קאַמף דאַרף געפיהרט ווערען מיט די סאַמע טיפע סיבות, וואָס ברענגען צום פרויען־האַנדעל, נאָר אַזאַ קאַמף וועט האָבען דעם נויטיגען ערפאָלג.

לאדז, 10 אקטאבער 1930

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 10 אקטאבער 1930

אהן בראדוועי / וואלט ניו-יארק נישט / געווען ניו-יארק

פון ל. מאלקעס

וואס וואלט ניו-יארק געווען אהן בראדוועי?

עס איז אוממעגליך זיך פארצושטעלען ניו-יארק אהן בראדוועי, ווארים בראדוועי איז דער צויבער פון דער גרעסטער צויבער-שטאט אין דער היינטיגער וועלט. בראדוועי איז דער מאגנעט, וואס ציהט מענשען פון איבער'ן גאנצען לאנד, פון דער **גאנצער וועלט קיין ניו-יארק.**

בראדוועי איז די בעריהמטעסטע פערגניגונגס-גאס פון דער וועלט. א מיליאן פערגעניגונג-זוכער קומען אהער יעדע נאכט. דאס איז די גאס, וואו עס ווערען ארויסגעשטעלט צוערשט אלע נייע ערפינדונגען, **אלע וואונדער פון דער וועלט.**

זאל עפעס פאסירען, און בראדוועי זאל ווערען אויס בראדוועי, וועט עס זיין דער גרעסטער קלאפ פאר ניו-יארק. עס קען קיין צווייפעל נישט זיין, אז ניו-יארק וועט אין אזא פאל נישט בלייבען די זעלבע שטאט. אמת, ניו-יארק האט אנדערע האפענס און האנדעל און וואל סטריט, אבער אהן בראדוועי וועט ניו-יארק נישט האבען דעם מאגנעט, וואס ציהט מענשען פון דער גאנצער וועלט אהער.

די גרויסע וויכטיגקייט פון בראדוועי ביי דער שטאט ניו-יארק קומט איצטער אויפ'ן זינען פון ניו-יארקער, ווען זיי הערען, אז בראדוועי איז אין געפאהר פון אונטערגאנג, אז בראדוועי איז שוין **נישט דיזעלבע בראדוועי, וואס זי איז געווען מיט עט**ליכע יאהר צוריק. זיי כאפען זיך איצט, אז בראדוועי האט געהאלטען אין איין אריינפאמפען נייע בעזוכער קיין ניו-יארק.

די איצטיגע געפאהר פאר בראדוועי ליגט אין **ריקע. טעאטער אין אמעריקע מיינט בראדוועין, ווייל** ריקע.ט עאטער אין אמעריקע מיינט בראדוועי. ווייל דאס, וואס בראדוועי שפילט, זעהט גאנץ אמעריקע, דאס בעסטע אדער אמוזירענדסטע ערגעץ וואו אויף דער וועלט קומט קיין בראדוועי, לעצטענס איז דאס טעאטער-געשעפט זעהר שלעכט געווארען אויף בראדוועי. די קינאס האבען אוועקגענומען דעם עולם פון טעאטער. די ראדיאס האלטען דעם עולם אין דער היים. נאך אנדערע אומשטענדען העלפען מיטברענגען א קריזיס אין דער טעאטער-וועלט.

אין רעכטען מיטען פון סעזאן לעצטען ווינטער זענען צוואנציג אדער 25 בראדוועיער טעאטערס געשטאנען ליידיג. דעם סעזאן ווערט געמאכט אויף בראדוועי אנ'אנגעשטרענגטער ארגאניזירטער פרואוו צו געווינען דעם עולם צוריק אין די טעאטערס אריין. די טעאטער-דירעקטארס האבען זיך ארגאניזירט צוזאמען מיט די בילעטען-אגענטען, אום אפצושאפען די בילעטען-שפעקולאנטען. איניגע דירעקטארען מעלדען, אז זיי וועלען געבען ספעציעלע פריהע פארשטעלונגען פאר מענשען, וואס וואוינען אויסער דער שטאט און ווילען גיין פריה אהיים. מען אנאנסירט אויך אנדערע נייעסען.

עס איז גאר קיין וואונדער נישט, וואס עקס-גאווערנאר סמיט און אנדערע אזעלכע פראמינענטע ניו-יארקער האבען זיך אנגעשלאסען אין דער ניי-גרינדעטער „טעאטער-ליגע" פון בראדוועיער מענשען, אום צו פארהאלטען די דראמע אויף בראדוועי, אום צו שטעלען בראדוועי צוריק אויף די פיס. זיי זעהען אין, מסתמא, אז אהן בראדוועי וועט ניו-יארק נישט זיין ניו-יארק.

הונדערטער טויזענדער מענשען קומען יעדען טאג קיין ניו-יארק זעהן די שטאט. וואס גיהען זיי זעהן? די מוזעאומס? די האפענס? די פארקען? ניין. די גרויסע מעהרהייט פון די בעזוכער אין ניו-יארק לאזען זיך ארום צום אלעם ערשטען האבען דעם פערגעניגען צו זעהן בראדוועי ביינאכט, ווען די גאס איז בעלויכטען פון מיליאנען עלעקטרישע לאמפען פון אלערליי קונציגע עלעקטרישע רעקלאמעס.

דאס איז א סצענע, צו וועלכער די וועלט פערמאגט נישט קיין גלייכען. דאס איז דער מאגנעט, וואס ברענגט אזוי פיל מענשען פון אנדערע שטעט און לענדער טאג-טעגליך קיין ניו-יארק.

און די גרויסע מאסען בעזוכער יעדען טאג אין **ניו-יארק שאפען חיונה פאר ניו-יארק. זיי זענען די** בעסטע קאנסומענטען אין שטאט.

אלע אלטע גרויסע האטעלען פון ניו-יארק און אלע נייע גרויסע האטעלען, וועלכע זענען לעצטענס אויפגעבויט געווארען אין ניו-יארק, געפינען זיך אין דעם טעאטער-דיסטריקט. די נייע גרויסע האטעלען ווערען געבויט וואס נעהנטער צו די טעאטערס. די האטעל-מענשען האבען אויסגעפונען, אז די מחנות מענשען, וועלכע קומען קיין ניו-יארק, האבען די ערשטע זאך אין זינען צו זעהן בראדוועי, צו פערברענגען אויף בראדוועי. עס איז פאר זיי א קרן איינצושטעהן אין **א האטעל, וואס געפינט זיך גלייך ביים** האנד, נאהענט פון די טעאטערס און אנדערע בראדוועיער „פערגעניגענס" **פאר טעאטער אדער נאך טעאטער.**

וואו די וועלט האט אנ'עק, הערען מענשען **וועגען** דער בעלויכטעטער גאס, וואס הייסט בראדוועי **און טרוימען עס צו זעהן. א גרויסע רעקלאמע-פירמע** האט זיך אפגעגעבן מיט שטודירען די מענשען, וואס מען זעהט יעדע נאכט אויף בראדוועי און זי האט בעריכטעט, אז מענשען פון דער גאנצער וועלט קען מען יעדע נאכט אויף בראדוועי.

די עלעקטרישע רעקלאמעס, וואס מען זעהט יעדע נאכט אויף בראדוועי, אלס א „פרייע שאו", קאסטען אנ'ערך 15 מיליאן דאלאר א יאהר אויסצוהאלטען.

עס זענען דא איצט איטליכע איינצעלנע עלעקטרישע רעקלאמעס אויף בראדוועי, וועלכע זענען אזוי גרויס, אז מיט די עלעקטריק פון יעדען איינעם פון די רעקלאמעס וואלט מען געקענט בעלויכטען א שטאט מיט א בעפעלקערונג פון דרייסיג טויזענד **מענשען. דאס זענען מייסטענס אזעלכע רעקלאמעס,** וואס אנאנסירען נייע פילמען אויף בראדוועי.

די עלעקטריציטעט, וואס ווערט בענוצט פאר איינינע פון די גרויסע בראדוועיער רעקלאמעס, בעטרעפט אזוי הויך ווי צעהן טויזענד דאלאר א מאנאט פאר איינע.

עס איז אוממעגליך איבערצוצעהלען די מיליאנען עלעקטרישע לאמפען, וואס פינקלען, אין די בראדוועיער רעקלאמעס. אויסער די פופצעהן מיליאן דאלאר א יאהר אויף עלעקטריציטעט, וואס די בראדוועיער רעקלאמען פרעסען אויף, קאסטען די רעקלאמען אליין מיליאנען און מיליאנען דאלארס. עס זענען דא עטליכע אזעלכע, וואס קאסטען הונדערט טויזענד דאלאר אויפצובויען. פאר איין גרויסער נייער פילם-רעקלאמע האט מען געדארפט אויפבויען א גאנצע נייע שטאלענע וואנט אין פראנט פון א טעאטער אויף טאימס-סקווער.

בראדוועי ציהט אויך א ריזיגע מאסע מענשען קיין ניו-יארק פון אלע עקען וועלט מיט איהר קראפט **צו מאכען מענשען בעריהמט. אלע וואס האבען** וועלכען עס איז טאלאנט, אדער אפילו אזעלכע, וואס **קענען עפעס א קונץ, האפען אנצוקומען** פריהער אדער שפעטער קיין בראדוועי און ווערען דאדורך בעריהמט און רייך.

דער רעזולטאט איז, אז טויזענדער טאלאנטען און כמעט-טאלאנטען קומען יעדען טאג קיין ניו-יארק זוכען זייער גליק. טויזענטער אנדערע טרוימען וועגען א קאריערע אויף בראדוועי און זיי איז נישט בעשערט קיינמאל צו דערגרייכען בראדוועי. זיי האלטען אין איין לעזען און רעדען וועגען ניו-יארק.

איבער גאנץ אמעריקע מיינען מענשען, אז ניו-יארק איז א שטאט פון זינד, אז מען שלאפט נישט און מען רוהט נישט אין ניו-יארק, נאר מען פערברענגט טעג און נעכט אין די קאבארעטען און טעאטערס פון בראדוועי, אזוי פיהרען זיך די, וואס קומען קיין ניו-יארק אויף צו לעבען א „גוטע טאג". און זיי מיינען, אז ניו-יארקער לעבען איז אויך אזוי.

די ניו-יארקער סוחרים-ארגאניזאציע פלאנעווען נאר איצט אנצוהויבען רעקלאמירען ניו-יארק אלס דעם גרעסטען און בעסטען וואקאציע-פלאץ אין דער וועלט. בראדוועי וועט רעקלאמירט ווערען אלס דער צענטער פון „פרייע אטראקציעס" אין ניו-יארק.

און אלע צייטונגען איבער'ן לאנד ווערען געשריבען ארטיקלען וועגען די נייעסטע אויף בראדוועי. בראדוועי איז א גוטע נייעס-אייטעם. אלע ווילען וויסען וועגען בראדוועי. אדער זיי האבען עס שוין געזעהען, אדער זיי האפען נאך צו בעזוכען בראדוועי. ווארים פאר די מענשען פון גאנצען לאנד זענען ניו-יארק און בראדוועי דיזעלבע זאך.

סאוויעטישע הומאריסטען

— פון פראפ. —
בן-ציון ראזענצווייג

די פאר-מלחמה'דיגע רוסישע ליטעראטור, די ליטעראטור פון טאלסטאי'ס און דאסטאיעווסקי'ס, גארקי'ס און מערעזשקאווסקי'ס איז געווען פאטעטיש ערנסט, טיף, פעסימיסטיש און פראבלעמאטיש. דער שרייבער האט אנאליזירט די מענשליכע נשמה, האט אריינגעקוקט אין די תהומות פון מענשליכע צרות און לייד, יסורים און שטרעבונגען; מען האט געהאט אנ'עוואנגעלישע אידעאלאגיע, מען האט געוואלט צופלאנטערען סאציאלע פראגען, אדער געזוכט א טרייסט אין דער פערגאנגענהייט.

דער רוסישער ראמאן איז געווען ברייט, ווי דער סטעפ און האט פערנומען א סך בענדער.

אין די סאוויעטען האט זיך דאס לעבען מאדערניזירט און איבערגעאנדערשט.

נייע פארמען פון לעבען האבען געפונען זייער אויסדרוק אין א גאר נייער פארם אין דער ליטעראטור.

די בעליבטעסטע פארם פון דעם היינטיגען רוסישען שרייבער איז די קאנדענסירטע, קורצע, אנעקדאטענהאפטע צורה פון דער הומארעסקע.

נישט קיין ברייטער פערנעהם, נישט אידעאלאגישע ראמאנען, נאר די אבגעהאקטע, קאמפאקטע, א סך זאגענדיגע סקיצע האט פערנומען דעם וויכטיגסטען פלאץ אין דער היינטיגער סאוויעטישער ליטעראטור.

און אויף דעם הימעל פון דער סאוויעטישער ליטעראטור איז דערשינען א גאנצע פלעיאדע פון נייע שטערען.

לויטער אומבעקאנטע נעמען: בוכאוו, טשארני, דאלסקי, גאדאלין, גורעוויטש, הארד, קאטאיעוו, קאווארסקי, קאזיריאוו, לאמאקין, מאקסים, מאזאווסקי, מיראנאוו, ניעראטאוו, ניקולין, פרוטקאוו, ראמאנאוו, סטעפאן, שישקאוו, טאבאלאקאוו און זאשטשענקא.

מיר האבען זיי אויסגערעכענט לויט'ן אלפאבעט פונקט ווי אין דער פוילישער אנטאלאגיע פון רוסישע שרייבער, וואס איז דערשינען אין דעם פערלאג „ראי", וואו מיר געפינען אויטאביאגראפיעס פון אלע די דאזיגע שרייבער און עטליכע הומארעסקעס פון א יעדען.

עס איז שווער נאכצודערצעהלען הומארעסקעס, ווייל יעדע איז אנ'ארגאנישע גאנצקייט פאר זיך און אהן דעם דיאלאג און דער פאענטע, דעם וויץ, האט די הומארעסקע קיין טעם נישט.

פונדעסטוועגען ווילען מיר פרובען זיך אפצושטעלען ביי דער פראגע, וואס פאר טעמעס עס פעראינטערעסירען דעם היינטיגען סאוויעט-שרייבער?

וועגען וועמען און אויף וואס פאר אנ'אופן דערצעהלט ער?

אלזא מיר קאנסטאטירען, אז דער צענטראל-פונקט פון די אלע בילדלעך איז דאס היינטיגע רוסישע לעבען. די סקיצען זענען מייסטענס סאטירעס אויף דער נייער סאוויעטישער ביוראקראטיע, די פריש-געבאקענע בעאמטע און דירעקטארען, די כלערליי „רעק-קאמ'ס" און „פיז-קולטור'ס" און „קאמסאמאלצעס". די פערהעלטנישען האבען זיך נישט קיין סך געענדערט: פונקט ווי אין צארישען רוסלאנד מוז מען שטעה'ן לאנג ווארטען אין א ביורא, ביז מען בעקומט עפעס א בעשטעטיגונג, און אנ'אומגעדולדיגער פערשוין גיט פעטש א מכלומר'שטען בעאמטען, כדי צו פערשנעלערען דעם טעמפא פון דער ביוראקראטישער ארבייט. ער האט אפילו געגעבען פעטש א אומשולדיגען אינטערעסאנט, וואס האט אויך געווארט, אבער זיינע פעטש האבען געהאלפען. תיכף האט מען זיין בקשה ערלעדיגט.

וועגען די קולטורעלע פערהעלטנישען אין דעם רעוואלטירטען רוסלאנד ווערען מיר געוואויר פון דער הומארעסקע „טעכנישע אויסדרוקען". די יונגע באלשעוויקעס ווילען אויסקאריעיען אזעלכע קללות ווי „באלעגע" א. א. וו. און דער אבייטער, וואס געברויכט אזעלכע „נישט-שעהנע ווערטער", מוז צאהלען שטראף.

אבער דער פועל-יוצא דערפון? די „מייסטערס" ארבייטען נישט, מחמת אהן קללות קאנען זיי לחלוטין נישט זאגען קיין האק און מען מוז אפשאפען די „קולטורעלע" אינאוואציע.

אויך ביי אונז איז אקטועל די הומארעסקע וועגען דער צייטונג. א פערשוין טראכט אויס נישט געשטויגענע נישט-געפלויגענע געשעהענישען און אלץ שטימט....

זעהר גוט איז די הומארעסקע פון מאקסים „דאס וואסער ווישי". עס ווערט דא דערצעהלט וועגען א יוד, סאלאוועיטשיק, וואס האט בעקומען העכערע אספיראציעס, טרינקענדיג דאס וואסער, וואס די גבירים פון זיין שטעטעל האבען געטרונקען; דאס „וואסער ווישי". דאס וואסער האט געהיילט זיין גוף, אבער גלייכצייטיג פערסמ'ט זיין נשמה.

אינטערעסאנט זענען די עסקיזען וועגען ליבע און חתונה אין די סאוויעטען. די ליבע איז געווארען עפעס טאג-טעגליכעס און טריוויאלעס, אהן א סימן פון ראמאנטיק, צי סענטימענטאליטעט. די מאנסבילען בייטען די פרויען, ווי וועש, און די פרויען האבען קאכאנקעס, און בייטען זיי, ווי הענטשקעס.

אויף דעם געביט פון ליבע הערשט א תוהו ובוהו.

אבער די פסיכאלאגיע פון דער רוסישער פרוי איז געבליבען — „אייביג ווייבליך". א צייגניש איז די הומארעסקע „פערל". א ווינער מאן האט געפרובט צו בעשענקען מיט פערל זיינע קאכאנקעס און זיי זענען בעליידיגט געווארען. האט ער געליבט אהן פערל".

פון לאכען פלאצט מען לייענענדיג די הומארעסקע פון קאטאיעוו „פריפונג". (מען מוז אויפמערקזאם מאכען, אז פון די סאוויעטישע שרייבער האט קאטאיעוו, דער מחבר פון דעם ראמאן „רעפרייראנטען" א מארקע געגעבען די שרייבער ראמאנאוו, זאסטשענקא און דעם יוד באבעל). אלזא אין „פריפונג" האט אנ'ארבייטער פערמישט אלע פראגען מיט ענטפערס און פון דעם איז ענטשטאנען א לוסטיגער מיש-מאש.

נאך א סך הומארפולע בילדלעך, אויטאביאגראפיעס (עטליכע פון זיי זענען אויסגעצייכענט), פערנעהמט די אנטאלאגיע אונטער דעם טיטעל „דאזנארדיאש" (פויליש) פון קאטאיעוו.

נייע וועלטען און וועלט-אנשויאונגען, נייע מענשען און לעבענס-פארמען ענטפלעקען זיך אין דעם דאזיגען בוך פאר דעם איראפעאישען לייענער. און דערפאר איז דער דאזיגער באנד אמת עקזאטיש...

א קראנץ-פערל פון תלמוד און מדרש

איין כוס מעג א פרוי טרינקען, צוויי איז שוין נישט אזוי שעהן; אויב דער מאן איז נישט מיט איהר צוזאמען; אויב אבער דער מאן איז דערביי, מעג זי אויך מעהר טרינקען.

(כתובות ס"ה)

* * *

מ'דארף צורעדען א מענשען צו געהן צו א לויה, אזוי ווי מ'רעדט איהם צו צו געבען צדקה.

(סוטה מ"ו)

* * *

אויב מ'האט דיר געגעבען רשות צו שפאצירען אין גארטען, איז נאך נישט געדרונגען, אז דו מעגסט טרעטען דעם גארטען.

(ב"מ מ"ה)

* * *

ווען עס קומט די צייט, אז עס הויבען אן ביים מענשען ווייניגער צו ווערען זיינע צייהן, הויבט אויך אן די פרנסה צו ווערען ווייניגער.

(נדה ס"ה)

* * *

אז א מענש טוט איין אדער צוויי מאל א פערבאטענע זאך, הויבט שוין אן ביי איהם דאס ווערען ווי א היתר.

(יומא פ"ו)

* * *

ר' עקיבא פלעגט זיך נוהג זיין: ווען ער פלעגט דאווענען בקיצור, פלעגט ער זעהן צו דאווענען בקיצור, כדי דער עולם זאל צוליב איהם נישט פערזוימען צופיל צייט.

(שבת ל"א)

* * *

וואס גרעסער ווירטשאפט, [illegible]

דער גביר-בעל-הבית קאן נישט אויפעסען אלץ אליין! וואס מעהר קאן ער געניסען, א חוץ זעהן מיט די אויגען?

(קהלת ה. י.)

* * *

קיין מענש זעהט נישט זיינע אייגענע פעהלערען, נאר יענעמס.

(נגעים פ"ב)

* * *

דער, וואס ענטפערט אויף יעדער זאך „אמן" איז אין טעות.

3

(ברכות מ"ז)

* * *

אלע מאכלים קענען פערלירען זייער טעם א חוץ זאלץ, וואס פערלירט קיינמאל נישט איהר טעם.

(ביצה י"ד)

* * *

כל זמן דער מענש לעבט, האבען לייטען פאר איהם מורא, איז ער געשטארבען, ווערט בטל די מורא פאר איהם.

(שבת קנ"א)

* * *

אין פסוק שטעהט: „די טעג פון ארימאן זענען פאר איהם שלעכט". זאגט בן סירא, אז די נעכט אויך...

(כתובות ק"י)

* * *

נאר א פערזאמלונג וואס איז לשם מצוה, קאן האבען א קיום.

(אבות פ"ד)

געזאמעלט דורך **א. שלעזינגער.**

בעלי החיים / פערשידענע אינטערעסאַנטע זאַכען וועגען חיות / פון א. גאָרדער

עס געהען אַרום פערשידענע מיינונגען און גלויבונגען וועגען חיות, מאַנכע פון זיי ריכטיגע און מאַנכע פאַלשע.

צווישען די פאַלשע מיינונגען זענען דאָ אַזעלכע, וואָס מ'קען אַמווייניגסטען פערשטעהן פון וואַנען זיי שטאַמען. מ'גלויבט אָבער אויך וועגען פערשידענע חיות אַזעלכע פאַלשע און לעכערליכע זאַכען וואָס עס איז אוממעגליך צו דערגעהן, פון וואַנען מענשען זענען צו דעם געקומען.

אַט, למשל, זאָגט מען, אַז א העלפאַנט פערגעסט קיינמאָל נישט, ווען מ'טוט איהם וועה, אַז ווען מ'וואָלט צושפּאַלטען דעם צונג פון אַ קראָה, וואָלט זי זיך לייכט אויסלערנען רעדען, אַז קעמלען געהען אַרום צוויי וואָכען אָהן וואַסער; אַז ווען א שטרויספויגעל דערשרעקט זיך, בעהאַלט ער זיין פּנים אין זאַמד, און נאָך עהנליכע אַזעלכע זאַכען.

אַז א העלפאַנט פערגעסט נישט, ווען מ'טוט איהם וועה, איז אמת. מ'ווייסט פון אמת'ע געשיכטעס, וואָס בעשטעטיגען עס. אַ געוויסער גרויסער העלפאַנט אין דעם גאָרטען פון די חיות אין ניו־יאָרק איז איינמאָל געוואָרען שרעקליך בייז און אויפגעבראַכט, ווען לעבען זיין שטייג האָט זיך בעוויזען א בחור, וועלכער האָט פריהער געאַרבייט אין דעם זאָאָלאָגישען גאָרטען. דער העלפאַנט האָט איינינע יאָהר נישט געזעהען דעם דאָזיגען בחור, וועלכער איז אונטער דער צייט א סך צוגעוואַקסען. דאָך אָבער האָט ער איהם דערקענט און איהם פיינט געהאַט.

דער העלפאַנט האָט דאָ אַלזאָ געטראָגען אַן אַלטע שנאה אויף דעם דאָזיגען יונג. און די שנאה איז נישט געווען קיין אומזיסטע. דער בחור האָט נעמליך געאַרבייט אויף דעם שפּאַציר־וועג, וואו די קינדער רייטען אויף די פערדעלעך. אויפ'ן זעלבען וועג פלעגט אויך דער אויסגעלערנטער העלפאַנט געהן שפּאַצירען אויף און אַראָפּ, טראָגענדיג אויף זיך פּאַסאַזשירען. האָט דער בחור, וועלכער איז נאָך דערמאָלט געווען א יונגעל, געהאַט א געוואוינהייט צו דערלאַנגען דעם העלפאַנט מיט זיין בייטשעל איבער די הינטערשטע פיס יעדעס מאָל, ווען ער פלעגט פערבייגעהן לעבען איהם. דאָס בחור'ל האָט עס געטאָן אויף אַזאַ אופן, אַז דער מאַן, וועלכער האָט געפיהרט דעם העלפאַנט, האָט עס קיינמאָל נישט בעמערקט.

דאָס האָט פּאַסירט זעהר אָפט, און דאָס בחור'ל האָט זיך איינגעקריצט ביי דעם העלפאַנט אין זכרון. אַזוי גוט האָט ער איהם געדענקט, אַז ער האָט עטליכע יאָהר שפּעטער איהם דערקענט, ווען ער האָט איהם געזעהן שטעהענדיג לעבען זיין שטייג. עס איז זיך אויך גאָר נישטאָ, וואָס צו וואונדערען אויף דעם, וואָרום אַ העלפאַנט דערקענט אויך אַ פּערזאָן, וואָס איז איינגעוואוינט איהם צו ברענגען אַלע זונטאָג פריה אַ שטיקעל צוקער.

דער העלפאַנט געהערט אַלזאָ צו דעם קלוגערען סאָרט חיות, וועלכע געדענקען מענשען, מיט וועלכע זיי ווערען איינגעוואוינט, און אַז זיי דערזעהן אַ בעקאַנטען, פערגעסען זיי נישט וואָס פאַר אַ בעהאַנדלונג זיי האָבען פון איהם בעקראָגען. עס איז אָבער א פאַלשע גוזמא, ווען מען בעהויפּטעט, אַז ווען איין מענש פון אַ גאַנצע מאַסע טוט וועה א העלפאַנט, וועט ער, דער העלפאַנט עס נאָך געדענקען אין צוואַנציג יאָהר אַרום און וועט דערקענען דעם מענשען וועלכער האָט עס געטאָן.

עס איז אויך ריכטיג, וואָס מ'זאָגט, אַז א העלפאַנט האָט מורא פאַר מייז. עס איז דאָ א גרויסער אַפריקאַנער העלפאַנט אין דעם זעלבען ניו־יאָרקער זאָאָלאָגישען גאָרטען. איינמאָל, מיט עטליכע יאָהר צוריק, האָט דער דאָזיגער גרויסער העלפאַנט זיך אַריינגערוקט אין אַ ווינקעלע, מיט זיין לאַנגען שנויץ אויפגעהויבען אין דער הויך און זיינע גרויסע אויערען ווייט אויסגעשפּרייט, ווי העלפאַנטען טוען, ווען זיי דערשרעקען זיך. די מורא, וואָס איז אָנגעפאַלען אויף דעם העלפאַנט, האָט פערורזאַכט א קליין מייזעלע, וועלכעס איז אַרומגעלאָפען אין זיין שטייג. ס'איז אָבער מערקווירדיג, אַז נאָר פאַר אַ מויז האָט אַ העלפאַנט מורא. אויף אַ ראַץ אָבער קוקט ער איננאַנצען גלייכגילטיג.

מ'גלויבט געוועהנליך, אַז אַ העלפאַנט לעבט ביז הונדערט־און־פופציג אָדער צוויי הונדערט יאָהר. דאָס איז אָבער אַ שרעקליכע איבערטרייבונג, אַזאַ עלטער דערגרייכט קיין העלפאַנט נישט. אין אַלע געגענדען פון דער וועלט, וואו מענשען זענען בעקאַנט מיט די דאָזיגע חיות, ווייס מען, אַז א העלפאַנט האַלט אין וואַקסען ביז 25 יאָהר, אַז ביז 35 אָדער פערציג איז ער נאָך יונג, אַז צו פופציג דערגרייכט ער זיין רייפען עלטער, און אַז ערשט צו אַכציג ווערט ער אַלט. די יאָהרען פון אַ העלפאַנט זענען אַלזאָ עהנליך צו די יאָהרען פון א מענשען. אַ הונדערט־יאָהריגער העלפאַנט וואָלט זיין אַזאַ אומגעוועהנליכע זאַך, ווי אַ הונדערט־יאָהריגער מענש.

אויך אויף פּאַפּוגייען זאָגט מען, אַז זיי לעבען זעהר לאַנג, און אין אַ געוויסער מאָס איז דאָס ריכטיג. עס זענען דאָ זיכערע פאַקטען וועגען פּאַפּוגייען, וועלכע האָבען געלעבט פולע הונדערט יאָהר. דער דורכשניטליכער עלטער אָבער פון אַ פויגעל, וואָס לעבט געפאַנגען און אין אַ שטייג, איז צווישען צוויי און פיער יאָהר.

דעם העכסטען עלטער פון אַלע בעשעפעניש'ען אויף דער וועלט דערגרייכט אַ געוויסער סאָרט טשערעפּאַכע, וועלכער לעבט פולע צוויי הונדערט יאָהר. די נאַטור־פאָרשער האָט אָפּגעשאַצט, אַז געוויסע סאָרטען טשערעפּאַכעס לעבען ביז פיער הונדערט יאָהר. פונדעסטוועגען גיבען די נאַטור־פאָרשער צו, אַז צו דריי הונדערט יאָהר זענען די דאָזיגע טשערעפּאַכעס שוין אַלט און האָבען שוין מעהר קיין שום יונגע געפיהלען נישט אין זיך...

דער לעבענסדויער פון א חיה קען אָפּגעשאַצט ווערען אויף אַ גאַנץ פּשוט'ן אופן; אַ חיה לעבט געוועהנליך פיר פינף מאָל אַזוי פיל יאָהרען וויפיל זי דאַרף צו ווערען רייף און עלטער. דער דאָזיגער כלל גילט פאַר אַ מענשען, פערד, הינט און אַלע אַנדערע חיות.

פערהאַן זאַכען, וועלכע מ'גלויבט וועגען געוויסע בעשעפעניש'ען, וואָס מען ווייסט גאָרנישט, ווי אַזוי מענשען זענען צו דעם געקומען. מ'גלויבט, למשל, אַז פלעדערמייז זוכען אַריינצוקריכען צו מענשען אין די האָר. מ'זאָגט אויך, אַז עקרעש־פליגען (אַ גרויסער אינזעקט מיט צוויי פּאָר לאַנגע פליגלען, וועלכער פליהט מעהרסטענס אַרום אין פייכטע ערטער, לעבען טייכלעך און בלאָטעס), זוכען צו פערציהען ביי מענשען די אויגען. צו דעם זעלבען סאָרט ווילדע און לעכערליכע באָבע־מעשה'ס געהערט אויך דער גלויבען, אַז אַ שטרויספויגעל שטעקט אַריין דעם קאָפּ אין זאַמד און פיהלט זיך דערמיט זיכער, ווען ער זעהט, אַז ער איז אין געפאַהר, אַז מען יאָגט זיך נאָך איהם. ווען דאָס וואָלט אמת געווען, וואָלט כאַפּען ווילדע שטרויספויגלען געווען אַ פיל לייכטערע זאַך, ווי דאָס איז אין דער ווירקליכקייט.

דער אמת איז, אַז ווען אַ שטרויספויגעל זעהט, אַז ער איז אין געפאַהר, טוט ער אומגעפעהר די איינציגע זאַך, וואָס עס טוט אַ הון אָדער אַ וואַכטעל אין ענליכע אומשטענדען: ער בויגט זיך איין און קאָרטשעט זיך צונויף האַרט ביי דער ערד. דעם לאַנגען האַלז זיינעם ציהט ער אויס פלאַך אויף דעם באָדען, כדי דאָס זאָל זיך נישט וואַרפען דעם יעגער אין די אויגען. אָבער דעם קאָפּ אין זאַמד פערגראָבט ער נישט. ס'איז גאָר פּונקט פערקערט: ער האַלט די אויגען אָפען און זוכט אויס, צי עס לוינט זיך צו ליגען אַט אַזוי צונויפגעקאָרטשעט ביי דער ערד, אָדער ס'איז גלייכער צו פּרובירען אַנטלויפען.

פון וואַנען עס שטאַמט די באָבע־מעשה, אַז דער שטרויספויגעל פערגראָבט זיין קאָפּ אין זאַמד, ווען ער איז אין געפאַהר — איז שווער צו זאָגען. עס קען זיין, אַז דאָס שטאַמט פון אַ טעות, וואָס א רייזענדער האָט אַמאָל געמאַכט. ער האָט געזעהען פון ווייטען, ווי אַ שטרויספויגעל ליגט צונויפגעקאָרטשעט אויף דר'ערד, האָט ער געמיינט, אַז זיין קאָפּ איז בעהאַלטען אין דעם זאַמד. נאָר פון וואַנען דאָס זאָל נישט שטאַמען, איז אָבער זיכער, אַז דאָס איז נישט געשטויגען און נישט געפלויגען.

פערקעהרט אָבער איז ריכטיג, וואָס מ'זאָגט „שטאָלץ ווי א פּאַווע". ס'איז טאַקע אמת, אַז א פּאַווע איז אַ פּראַנט און פיל מיט גדלות. בעזונדערס איז עס דער „ער", דער זכר. א פּאַווע האָט גרויס פערגעניגען, ווען ער זעהט, אַז א גרויסער עולם קוקט אויף איהם. ער דרעהט זיך די גאַנצע שעה נאָכאַנאַנד און אין אַ קרייז שטאָלץ און שטייף, מיט אַן אויפגעהויבענעם און פערנאַנדערגעשפּרייטען עק, און מ'זעהט, אַז ער האָט גרויס הנאה, וואָס אַלע קוקען אויף איהם. געוועהנליך ווייזט דער „ער" זיין פּראַנטישקייט נאָר ווען די „זי" איז דערביי. אָבער ווען אַ סך מענשען קוקען אויף איהם, בלאָזט ער זיך אָן מיט גדלות און דרעהט זיך ווי א פּראַנט אויך ווען קיין „זי" איז דערביי נישט.

אויף דעם כאַמעלעאָן (אַ געוויסער סאָרט יאַשטשערקע) זאָגט מען, אַז ער בייט כסדר זיין קאָליר, און ס'איז טאַקע אַ פאַקט, אַז ער קען עס טאָן, ווען ער וויל. מ'ערקלערט עס דערמיט, וואָס דער שטאָף, וואָס גיט אַ געוויסען קאָליר צו חיות און פלאַנצען, ווירקט ביי איהם אַנדערש איבער דעם, וואָס זיינע בלוט־אָדערען זענען אָפּטמאָל אויסגעצויגען און אָפּטמאָל איינגעצויגען. די דאָזיגע איינענשאַפט האָבען אויך אַ סך סאָרטען פיש. פערהאַן אַ געוויסער סאָרט פיש אין די וואַסערען אין אַזיע, וועלכער בייט זיין קאָליר פון ברוין אויף בלוי און פון בלוי אויף גרין דריי מאָל אַלע דריי מינוטען.

עס איז אויך אמת, וואָס מען זאָגט, אַז אַן עקדעש קען פערלירען זיין עק און לאָזען אַנשטאָט איהם אָנוואַקסען אַן אַנדער אַנ־ענג פון הינטען. פערהאַן אויך אַנדערע חיות, וואָס האָבען אַט די איינענשאַפט. עס איז אָבער גאָר נישט אמת א סך זאַכען, וואָס מ'דערצעהלט וועגען שלאַנגען. עס איז נישט מעהר ווי באָבע־מעשה'ס, אַז עס זענען דאָ שלאַנגען, וועלכע האַלטען די עקען זייערע אין מויל און קייקלען זיך אַט אַזוי, ווי רייפען פון א פאַס. ס'זענען אויך נישטאָ ענליכע סאָרטען שלאַנגען, וועלכע עקזיסטירען בלויז אין דער פאַנטאַזיע.

פערקעהרט אָבער איז אמת, אַז אין אַפריקע איז דאָ אַ סאָרט שלאַנג, וואָס שליידערט זיין גיפט פון ווייטען. דאָס איז אַ שלאַנג [illegible] זעקס און אַכט פוס די לענג. זיין קאָליר איז גלאַנציג שוואַרץ. ווען ער ווערט בייז און אויפגעבראַכט, איז ער אימשטאַנד א וואָרף צו טאָן זיין גיפט אויף א ווייטקייט פון צעהן, צוועלף און אפשר פופצעהן פוס, און זוכט ער צו טרעפען גראָד אין אויג. וואָלט ער וועמען טרעפען, וואָלט מען בלינד געוואָרען.

איינע פון די בעקאַנטסטע פאַלשע מיינונגען, וואָס געהען אַרום וועגען חיות איז, אַז אַ קעמעל קען אויסקומען **2 וואָכען נאָכאַנאַנד אָהן אַ טרונק וואַסער**. אין דער ענגלישער אַרמעע בענוצט מען זיך זעהר פיל מיט קעמלען. נישט אין אייראָפּע, פערשטעהט זיך, נאָר אין די קאָלאָניעס. איינע פון די שטרענגסטע רעגולאַציעס דאָרטען איז: צו געבען די **קעמלען אַלע טאָג טרינקען, ווען אַ קאַראַוואַן מיט קעמלען** איז אויפ'ן וועג, טרינקען זיי אויס יעדערער צו פיער־פינף גאַלאָן אַ טאָג, און פינף אָדער זעקס גאַלאָן, ווען מ'טרינקט זיי אַלע איבער־טאָג. ווען ס'פּאַסירט אָבער, אַז מ'גיט זיי קיין וואַסער נישט דריי טעג נאָכאַנאַנד, איז דערמאָלט זעהר שווער זיי צוריקצוהאַלטען פון זיך קראַנקמאַכען דורך איבערטרינקען זיך.

אַ קעמעל קען לעבען צוויי וואָכען, נישט טרינקענדיג, אָבער אַלץ הייסט געלעבט. ביים ענד פון די צוויי וואָכען ווערט ער זעהר דאַר און אַראָפּגעקומען. זיין הויקער ווערט איינגעצויגען און איינגעאַנגעצערט, געלאָזען אויף איין זייט. וואָרים ס'איז אַ כלל, אַז אַ קעמעל ציהט זיין חיונה פון דער פעטס פון הויקער, ווען ער איז אַ לענגערע צייט אָהן עסען אָדער אָהן וואַסער.

דאָס, וואָס מען זאָגט, אַז אַ קאַץ איז צוגעטאָן צו דעם אָרט און אַ הונט צו דעם מענשען, איז אומגעפעהר ריכטיג. קעץ הענגען פיל ווייניגער אָפּ פון מענשען ווי הינט. ווען זיי זענען געצוואונגען אַזוי ווי זיי קענען עס קריגען, בענוצען זיי זיך מיט דער גוטסקייט צו מענשען צו זיי. ווען ס'איז אָבער נויטיג, ווערען זיי צוריק ווילדע חיות און פלינדערען אין פעלדער און וואו נאָר זיי געפינען שפּייז. עס ווייזט אויס, אַז די קאַץ האָט זיך ערשט אין די שפּעטערע יאָהרען צוגעוואוינט צום מענשען. דער הונט אָבער איז פון די עלטסטע צייטען אָן געוואָרען דעם מענשענס בעגלייטער אויף יאַגד און זיין געטרייער פריינד אומעטום.

וועגען דעם הונט האָט מען געוועהנליך גוטע מיינונגען. כמעט אַלץ, וואָס מ'זאָגט אויף איהם, איז גוטס. איין אויסנאַהם איז אָבער דאָ: מ'זאָגט אַז אַ הונט ווערט משוגע אין די הייסע טעג סוף זומער. מ'רופט זיי דערפאַר „הינטישע טעג". דאָס איז אָבער אַבסאָלוט נישט אמת. אַ הונט ווערט משוגע, ווען ער קריגט די מיקראָבען פון דער דאָזיגער קראַנקהייט, אָבער גלאַט אַזוי, פון היץ, ווערט ער עס נישט.

פונוואַנען עס שטאַמט דער טשיקאַווער גלויבען, אַז אַ קראָה לערענט זיך אויס גוט רעדען, ווען מען שפּאַלט איהר צונג, איז שווער צו זאָגען. דער אמת איז, אַז די קראָה איז א קלוגער פויגעל און זי **לערנט זיך אויס ריידען עטליכע ווערטער. אָבער מיט איהר צונג, צי ער איז יאָ אָדער** נישט געשפּאַלטען, האָט עס נישט צו טאָן. וואָרום, ווען אַ פויגעל רעדט, רעדט ער מיט דעם אויבערשטען טייל פון גאָרגעל און בענוצט זיך זעהר ווייניג מיט זיין צונג.

אַ באָבע־מעשה איז אויך, וואָס מען זאָגט, אַז זשאַבעס פערוואַנדלען לאַרעווקעס... פערקעהרט, אָבער איז יאָ אמת, אַז עס זענען דאָ פיש, וואָס פליען.

צווייזייטיגע שפּריכווערטער

(אַ פּרק יודישער פאָלקלאָר)

פון ב. ליפּמאַן

עס זענען פערהאַן ביי אונז פיל שפּריכווערטער מיט „איין אונטערשלאַק" און אונטערשלאַק איז פאַרט נישט דאָס אויבערשטע פון בגד — דאָס זענען צוויי בעזונדערע זאַכען.

לאָמיר נעהמען דאָס שפּריכוואָרט: „גאָט איז אַ פאָטער — אַז ער גיט נישט קיין מכה, גיט ער אַ בלאַטער". **דער ערשטער טייל רעדט איין זאַך**, און דער צווייטער בעציהט זיך עפּיס גאָר אַנדערש צו ערשטען געדאַנק. אַגב הערט דאָס אַרויס אַ ביסעל מיט „יאַשטשערקעס", אַזוי אַז דער גאַנצער ענין פערלירט שוין זיין גלאַנץ.

אין אַ צווייטען שפּריכוואָרט למשל: „אָרעם איז קיין שאַנד — אָבער אַ קנאַפּער יחוס" זעהען מיר אויך דאָס זעלבינע. דער ערשטער טייל ענטהאַלט אַ בעשטימטען מאָראַלישען געדאַנק — אַן איבערצייגונג, צו וועלכער דאָס פאָלק איז געקומען צוליב אַ בעשטימטען לעבענס־בעגעגעניש. אַזעלכע מאָראַלישע אויספיהרונגען קענען זיין אויך ביי אַנדערע פעלקער.

למשל, דער רוס זאָגט: „ביעדנאָסט ניע פּאָראָק", אָדער ווי דער פראַנצויז זאָגט: „פּאַווערטע נ'עס פאַ ווים", (כמעט דאָס זעלבע: אָרימקייט איז נישט קיין חסרון).

עס איז קלאָהר, אַז די צווייטע העלפט פון דעם שפּריכוואָרט ענטהאַלט שוין גאָר אַן אַנדער עלעמענט, זי דריקט שוין אויס אַ ביסעל סקעפּטיציזם צו דער פראַגע.

— יאָ מיין פריינד, אמת, אָרים איז קיין שאַנד נישט, אָבער ס'איז גאָר נישט אַזוי געשמאַק אָרעם צו זיין. — גרויסען זיך מיט דעם איז געוויס נישט וואָס.

אַזאַ מין סקעפּטיציזם מערקען מיר אויך אין צווייטען טייל פון פאָלגענדע שפּריכווערטער: „אַ איטליכער האָט ליב דעם אמת, אָבער נישט איטליכער זאָגט איהם". „פון תהילים זאָגען טוט דער קאָפּ נישט וויי, אָבער וואָס קען מען נישט וועלען". „איך נישט האָט מען קיין חרטה נישט, אָבער מיט נישט קען מען די וועלט נישט דורכקומען".

אָבער נישט אַלעמאָל איז דער צווייטער טייל אַזוי אומשולדיג — מעלאַנכאָליש.

ווי מיר זעהען דאָ, צייטענווייז ענטהאַלט ער אין זיך אַ בייסיגען סאַרקאַזם, וואָס איז שוין איבער גאַנצען כמעט מבטל דעם ערשטען טייל.

„אין ניסן איז גוט צו שטאַרבען — אָבער נאָר פאַר יענעם". **דאָ ווייזט זיך שוין אַרויס די גאַנצע** נאַלינגקייט פון צווייטען טייל. די צביעות'דיגע גוטסקייט פון ערשטען טייל ווערט בייסיג אויפגעדעקט דורכ'ן צווייטען טייל.

אַזעלכע גוטע וואונשען האָט מען תמיד געהאַלטען פאַר יענעם — זי אָבער האָט מען נישט אויף קאַטאָוועס ליב.

נאָך מעהר איז די טענדענץ אויסצולאַכען די **כלומרשטע גוטמוטיגקייט פון ערשטען טייל אין די** פאָלגענדע שפּריכווערטער:

„מאַן און ווייב — איין לייב, אָבער וועמען סבייסט זיך, דער קראַצט זיך", „אַ סוחר טאָר קיין הונט נישט זיין, אַ הונט — אַ סוחר — געוויס נישט". „אַ סוחר פאָהרט אויף ירידים, אַ בעטלער גייט צופוס". אויך בייסיג איז דער פאָלגענדער הוסטאָרישער שפּריכוואָרט: „קהל איז קיין גזלן נישט — עס איז אַ סך גזלנים".

אַזאַ בייסיגער שפּריכוואָרט האָט געקענט געשאַפען **ווערען אין אַזאַ תקופה, ווען דער בעריהמטער** אַמאָליגער „קהל" האָט געהערשט איבער דער יודישער גאַס און האָט געקענט אָפּטאָן געגען די שוואַכערע און אָרימע אַלערליי עוולות און רציחות. פלעגט מען דעם עולם גולם טרייסטען מיט טויטס הלשון, אַז „קהל" איז חס וחלילה קיין גזלן נישט. אָבער דאָס פאָלק האָט געהאַט זיין בעציהונג צו דער זאַך.

אין אויב יעדער שפּריכוואָרט איז אַן אמת'ע פאָלקס־שאַפונג, וואָס איז דורך דער אַנאָנימער מאַסע געשאַפען געוואָרען און דורך איהר גיט זיך דאָס איבער פון מויל צו מויל, איז אין דעם זין ביידע טיילען פון די דערמאָנטע שפּריכווערטער געשאַפען געוואָרען דורכ'ן פאָלק.

הראיה, זיי זענען אַלע אויפגעוויזען געוואָרען פון פאָלקס־מויל מיט דעם איבערשיר, דאָס דער צווייטער טייל איז בפירוש זעלבשטענדיג געשאַפען געוואָרען, אָבער בשום אופן נישט איינצייטיג מיט'ן טייל יאָר פיל שפּעטער.

בעוויזען דערצו האָבען מיר פאָלגענדע:

ערשטענס קענען מיר גאַנץ גוט די ערשטע טיילען אַלס זעלבסטשטענדיגע פאָלקס־שאַפונגען. נאָך מעהר זענען מיר איבערצייגט אין זייער פולשטענדיגקייט, ווייל זיי שטעלען מיט זיך פאָר אַ פערענדיגטע פאָרמע לויט זייער אויסערליכקייט מיט אַ בעשטימטען גראַם, וועלכער איז אויך כאַראַקטעריסטיש פאַר פאָלקסטימליכע שפּריכווערטער.

„מאַן און ווייב — איין לייב", „אויף נישט האָט מען קיין חרטה נישט" א. א. וו.

נאָר וויכטיגער איז אינטערצושטרייכען, אַז דער צווייטער טייל איז ערשט שפּעטער צוגעגעבען געוואָרען צו זיי אַלס געגענזאַץ, אַלס פּראָטעסט פון **ערשטען טייל, אַלס סקעפּטישער ביטול.**

אויסער די געבראַכטע ראיות, קען נאָך דינען אַלס בעוויז דער פאַקט, וואָס איינינע פון די דערמאָנטע שפּריכווערטער, האָבען אַ גאַנץ פערשידענעם צוגאָב, וואָס איז געשאַפען געוואָרען אין פערשידענע ערטער.

אַזוי ווייסען מיר, אַז דער העברעאישער שפּריכוואָרט **„אדם יסודו מעפר וסופו לעפר"** האָט א צווייערליי ענדונג, איינע: „בינו לבינו כדאַי מען אַ טרינק בראָנפען" און „בינו לבינו גיב מיר אַ בלינצע". דער דערמאָנטער שפּריכוואָרט „אָרים איז קיין שאַנד", איז פערצייכענט ביי יוסף שאַ"ץ (פון יודישען פאָלקס־אוצר) מיט גאַנצע דריי ענדערונגען: „אָבער קיין שיינדעל אויך נישט". „קיין גרויס כבוד אויך נישט". „אָבער אַ קנאַפּער יחוס"...

אַזעלכע צווייאיגע שפּריכווערטער בעזיצען אויך אַנדערע פעלקער. ביי יודען איז פערהאַן אַ גאַנצע רייה צווייאיגע שפּריכווערטער.

ביידע העלפטען זענען געשאַפען געוואָרען דורכ'ן פאָלק, אָבער נישט גלייכצייטיג און דער צווייטער דער שפּעטערדיגער טייל, ענטהאַלט אַ סאַרקאַסטישע סאַטירע פערנייגונג פון ערשטען טייל.

—□□□—

אַ נס מן השמים / אַ מעשה מיט ר' מרדכי נעסכישער זצ"ל / בן ציון פייגאַז

פון בן ציון פייגאַז

כידוע, איז ר' מרדכי נעסכיזשער ז"ל געווען איין ענין צדקה געבען אין אַ גאַר הויכער מדרגה, שאין למעלה ממנה. אויסער דעם, וואָס ער האָט זיך געטיילט מיט די עניים, חלק כחלק, פון אַלעס וואָס ער האָט פערמאָגט, האָט ער גענומען אונטער זיין שוץ אַלע עלענדע, בפרט אלמנות און יתומים. איז ערגעץ געווען אַ יתומה אַ בוגרות, האָט ער נישט גערוהט ביז ער האָט נישט געפונען פאַר איהר קיין חתן, אַ תלמיד חכם און אַ מיוחס.

ווען דער צד החתן האָט איהם געפרעגט אויפ'ן יחוס פון דער כלה, פלעגט ער ז"ל זאָגען מיט גרויס תמימות:

— וואָס רעדט איהר? איהר יחוס? ווי קאָן נאָך זיין אַ גרעסער יחוס פון אַ יתום, גאָט ברוך הוא אַליין איז דאָך דער אַבי יתומים, נו, אַזאַ מחותן!

און ער פלעגט זיך משתדל זיין אויסצוקליידען די כלה כדרך הנגידים און די חתונה איז געווען מיט גרויס פאַראַד. ער ז"ל איז געווען אַליין טרוד ביי יעדער זאַך און פלעגט זיך אַלע מאָל אויסדריקען: „גאָט ברוך הוא, מאַכט חתונה זיין טאָכטער פלונית בת פלונית. נו, דאַרף מען איהם משמש זיין און האָבען טרוד אַביסעל, אַלמאַי האָט ער אַזוי פיל טרוד פון מיינעטוועגען, ער קוקט אויף מיר בכל רגע, ער לאָזט מיך פון אויג נישט אָפּ. נו, קען איך אַמאָל האָבען אַ זכיה, ביי אַ שמחה פון זיינער אַ טאָכטער, זיך מטריח זיין און משמח זיין חתן־וכלה.

און אַ חתונה האָט ער אָפּגעפּראַוועט, איז שוין געווען וואָס צו הערען און וואָס צו זעהן.

מאַכט זיך אַמאָל, אַז דער נעסכיזשער ז"ל האָט חתונה געמאַכט אַן אָרימע יתומה, איז אין נעסכיזש געווען ששון ושמחה.

עטליכע קאָמפּאַניעס „כלי־זמר" פון די אַרומיגע שטעט, זענען איינגעלאַדען געוואָרען שפּילען אויף דער חתונה. דאָס גאַנצע שטעטעל נעסכיזש האָט זיך מיטגעפרעהט.

קודם החופה איז דאָרטען געווען אַ מנהג, אַז מ'האָט די כלה געפיהרט טבילה האָבען בעגלייט מיט די כלי־זמר.

פיהרען זי, די כלי־זמר מיט מוזיק, צום מרחץ צו, געהט נאָך דאָס גאַנצע שטעטעל, בפרט קינדער שטופען זיך און פלאָנטערען זיך פאַר די פיס.

איז אַ קליין מיידעלע אַריינגעפאַלען אין מקוה אַריין, אומבעמערקט פון קיינעם.

ווען מ'האָט זיך שוין פון לאַנג צוריקגעקעהרט און מ'איז שוין צו דער חופה געגאַנגען, האָט זיך די מוטער פון קינד אומגעקוקט, אַז איהר קינד איז נישטאָ.

האָט מען זי אַרומגעזוכט אומעטום און זי נישט געפונען.

איז זי געוואָרען זעהר אומרוהיג און אַזוי ווי מ'האָט זיך נאָר וואָס, וואָס אומגעקעהרט פון דער חופה, איז זי, דעם קינדס מוטער, אַריינגעלאָפען צו ר' מרדכין ז"ל און איהם דערצעהלט אַז איהר קינד איז פערפאַלען געוואָרען ערגעץ.

איז ער ז"ל תיכף געוואָרען בלייך ווי קרייד און אַ רוף געטון זיין משמש און איהם געזאָגט:

— געה בעגלייט די ידענע צום מרחץ, און זאָלסט זוכען אין מקוה!

איז דער משמש באַלד אַוועק אין מרחץ און די מוטער פון קינד לויפט איהם נאָך מיט אַ געוויין.

און... דער משמש האָט אַרויסגעצויגען דאָס קינד פון מקוה, טויט.

האָט זי געכאַפּט דאָס טויטע קינד און איז אַוועק מיט דעם צו ר' מרדכין און אויסגערופען:

— רבי, מיין קינד איז טויט! ראַטעוועט!

איז ער ז"ל, דערציטערט געוואָרען און האָט אויסגערופען:

— התחת אלקים אני? בין איך דען אנשטאט גאָט, מחיה מתים צו זיין?

האָט זי זיך שטאַרק צעוויינט אויף אַ קול:

— רבי, איז אַזוי דער יושר. אַז אייער שמחה זאָל מיר ברענגען טרויער!

דערווייל איז די גאַנצע שמחה פון דער חתונה אָפּגעשטעלט געוואָרען. און אַלע פנים'ער זענען געוואָרען פער'מרה־שחורה'ט, די כלי־זמר האָבען זייערע אינסטרומענטען אַוועקגעלייגט און דאָס געוויין פון דער מוטער מיט'ן טויטען קינד אויף די הענד האָט אַרויסגערופען גרויס צער ביי יעדען.

די כלה האָט פאַר צרות גע'חלש'ט און מ'האָט זי קוים דערמינטערט. און ר' מרדכי ז"ל איז געזעסען פער'מוח'ט און נאָר געמורמעלט די ווערטער: „התחת אלקים אני"? בין איך דען אנשטאט גאָט, מחיה מתים צו זיין?

ווען די מוטער פון קינד האָט געזעהן, אַז ס'העלפט איהר גאָר נישט, און דאָס קינד אויף איהרע הענט איז טויט, איז זי צוגעלאָפען צום רבינס שלאָף־צימער, איז אַריין איינוועניג, אַוועקגעלייגט דאָס טויטע קינד ביי ר' מרדכין אויפ'ן בעט, און צוגעהענדיג צו ר' מרדכין האָט זי אויסגעשריגען:

— האַלט אייך מיט'ן מת. זי ליגט ביי אייך אויפ'ן בעטעל, איצט וועל איך אייך היטען די טריט, איך וועל אייך נישט אָפּלאָזען, ביז איהר וועט מיר נישט אָפּגעבען מיין לעבעדיג קינד! צוליב אייער שמחה וויל איך נישט ליידען!

פרעגט אַפילו אַלע מענשען, וואָס זענען דאָ, וועט איהר אַליין הערען, אַז אַלע וועלען זאָגען, אַז איך בין גערעכט.

ר' מרדכי ז"ל איז דערציטערט געוואָרען, און האָט געווענדעט זיין בליק צום גאַנצען עולם, גלייך זי ער וואָלט געפאָדערט אַן עצה און אַ בעשטעטיגונג אויף איהרע רייד, צי איז זי טאַקע אין אמת'ען גערעכט?

האָט די כלה אויסגערופען:

— רבי, די ידענע איז גערעכט! איהר זענט בכוח, מאַכט איהר לעבעדיג איהר קינד)!

— וואָס? — האָט ר' מרדכי זיך געווענדעט צו דער כלה — דו זאָגסט אויך, אַז איך יהאָב בכוח! אַלע האָט איהר זיך אָנגעוואָרפען אויף מיר!

פאַרוואָס זאָגסטו בעסער נישט דיין טאַטען. דעם אבי היתומים? ער איז דאָך אוודאי בכוח! ער איז דאָך אַ מחיה מתים. איצט בשעת שמחה, ביי זיין טאָכטער אויף דער חתונה, ווען ער איז „בשעתא דחדותא", קאָנסטו איהם בעטען און איהם זאָגען:

— טאַטע, צוליב דיין טאָכטערס חתונה, איז דאָס קינד דערטרונקען געוואָרען. מאַך זי צוריק לעבעדיג!

האָט די כלה איהם נאָכגעזאָגט די זעלבע ווערטער:

— טאַטע, צוליב דיין טאָכטערס חתונה, איז דאָס קינד דערטרונקען געוואָרען, מאַך זי צוריק

לעבעדיג!

ווי זי האָט אַרויסגערעדט די עטליכע ווערטער, האָט דאָס פּנים ביי ר' מרדכין אָנגעהויבען צו שיינען און ער האָט אַ רוף געטון דעם משמש און איהם געזאָגט:

— גיך ברענג מיר צו די „כלי הקודש" פון ר' מיכלע זלאָטשעווער.

ר' מיכלע זלאָטשעווער ז"ל, האָט אַמאָל מוסר געווען ר' מרדכין אַ שאַל, אַ געוועהנליכע שאַל, וואָס מע נוצט אויף טרינקען טיי אין איהר. צוזאַמען מיט דער שאָל, האָט ער איהם אויך מוסר געווען דעם סוד פון „קטורת" און ר' מרדכי ז"ל האָט די שאָל אָנגערופען „כלי הקודש", און ווען מ'האָט זיך עמיצער גענויטיגט אין גרויס רחמים, פלעגט ער ז"ל בענוצען ד יכלי, אָנגיסען וואַסער אין איהר, און מיט דער וואַסער האָט ער זיך געהייליגט די הענד מיט די פיס און בשעת מעשה מכוון געווען די כוונות, וואָס ר' מיכלע ז"ל האָט איהם מוסר געווען און דאָס האָט געבראַכט די נויטיגע הילף בדוק ומנוסה.

אָבער ר' מרדכי ז"ל, האָט נישט געוואָלט משמש זיין מיט דער כלי, ביז מען האָט איהם נישט געגעבען קיין רשות מלמעלה. ווייל, די כלי האָט ר' מיכלע בעקומען אַ מתנה פונ'ם היכל „קן צפּור" און מ'האָט איהם מזהיר געווען, אַז אָהן אַ רשות מלמעלה זאָל ער זי נישט נוצען, און נישט מטריח זיין דורך איהר דעם „בורא". און על מנת כן, האָט ר' מיכלע זי מוסר געווען במתנה צו ר' מרדכין.

דער משמש האָט איהם דערלאַנגט די שאָל מיט וואַסער, איז ער אַריינגעגאַנגען מיט דער כלי אין שלאָף־צימער, וואו דאָס קינד איז געלעגען טויט אויף זיין בעט, האָט ער איינגענעצט זיין פאַטשיילע אין וואַסער, מכוון זייענדיג בשעת מעשה די נויטיגע כוונות, און מיט דעם געוואַשען זיינע הענד און אַרומגענעצט זיינע פיס.

און דערנאָך האָט ער גענומען אַביסעל פון דעם וואַסער און אַרומגעוואַשען דאָס פּנים פונ'ם טויטען קינד, האָט דאָס קינד באַלד אויפגעעפענט די אויגען און אויסגעשריגען: — מאַמע! מאַמע!

האָט ער, ז"ל געעפענט די טיר און אַ רוף געטון די מוטער פונ'ם קינד:

— זייט־זשע מוחל, זייט־זשע מוחל! געהט נעהמט אייך צו אייער קינד!

ד ימוטער איז אַריינגעלאָפען מיט אַ גרויס איבערראַשונג פון פרייד, אַ כאַפּ געטון דאָס קינד אויף איהרע הענד און אויסגערופען:

— היילינגער רבי! איהר האָט מיר מחיה מתים געווען מיין קינד!

האָט ער ז"ל זיך צובייזערט אויף איהר און זיך אָנגערופען:

— שטיל, נאַרישע ידענע! איך בין אַ בשר ודם, און אַ בשר ודם קאָן נישט מחיה מתים זיין! דאָס האָט זי מחיה מתים געווען איהר פאָטער, דער מחותן, דער אבי יתומים. געב איהם אַ לויב און אַ דאַנק! זי משמח זיין טאָכטער די כלה. וואָס האָט איהם געבעטען דערויף.

און די ידענע מיט'ן קינד געבליבען אַ גאַנצע נאַכט אויף דער חתונה און צוזאַמען מיט'ן גאַנצען עולם, זיך משמח געווען אויף דער חתונה.

און אַ צייט מיט יאָהרען האָט מען אין נעסכיזש דערצעהלט די מעשה מיט'ן דערטרונקענעם קינד, וואָס דער נעסכיזשער צדיק ר' מרדכי ז"ל, האָט זי לעבעדיג געמאַכט, דורך די כלי הקודש, וואָס ער האָט בעקומען במתנה פון ר' מיכלע ז"ל.

און אַ דאַנק דעם געבעט פון דער כלה, די יתומה, ביי איהר אויף דער חתונה.

דער אַמעריקאַנער צייטונגס־קעניג הערסט

וועלכער איז אַרויסגעשיקט געוואָרען פון פראַנקרייך, איז מיט בעגייסטערונג אויפגענומען אין אַמעריקע.

איז אַ וועלט פון שניידערס

(אַ יודיש שפּיל אין 7 בילדער. גוט פאַר איצט און פאַר אַלע צייטען)

פון לעבעדיגעז

פּערזאָנען:
טעאַטער־דירעקטאָר.
דראַמאַטורג.
סטאַר.
שוישפּילער.
קריטיקער.
רעדאַקטאָר.
פּובליקום.

ערשט בילד

טעאַטער־דירעקטאָר (צום דראַמאַטורג): אייער פּיעסע קען אַזוי ווי זי איז — נישט געהן! מען וועט זי מוזען שניידען!

דראַמאַטורג (כאַפּט זיך פאַר'ן קאָפּ): וואָס? שניידען? איך קען עס נישט הערען!

טעאַטער־דירעקטאָר: ווייסט איהר דען נישט, אַז אַ פּיעסע מוז ווערען צוגעשניטען לויט דעם געשמאַק פונ'ם פּובליקום?

דראַמאַטורג: איך ווייס עס נישט, און וויל דערפון נישט וויסען! איך וועל עס קיינמאָל נישט טון!

דירעקטאָר: יאָלד איינער, ווער דאַרף אייך? איך האָב שוין פאַר דעם מיין בעל־מלאכה, ער ווייס ווי און וואו צו שניידען, ער איז אַ שניידער בן שניידער. ער וועט אייך אַזוי צושניידען, אַז איהר וועט זיך נישט דערקענען!

(דראַמאַטורג כאַפּט זיך פאַר'ן קאָפּ און לויפט אַרויס).

צווייטע בילד

שוישפּילער (צום סטאַר): וואָס האָט איהר געטון מיט מיין ראָלע? בשעת מען האָט געלייענט די פּיעסע, האָב איך דאָך געהאַט אַ שטיקעל ראָלע — איצט אָבער, האָט איהר זי אַזוי צושניטען, אַז עס איז פון איהר גאָרנישט געבליבען — עס איז אַ רציחה!

סטאַר: וואָס מיינט איהר מיט דעם וואָרט רציחה? וואו איז דאָ די רציחה? וואָס מיינט איהר, איך וועל אייך לאָזען מיך צו פערדונקלען?! ווער איז דאָ דער סטאַר — איך צו איהר?! איך וועל נאָך ווייטער שניידען!!

שוישפּילער: אַז שניידען זאָל מען ביי אייך די קישקע, איהר אָנגעבלאָזענער אינדיק!
(לויפט אַרויס מיט גרויס כעס).

דריט בילד

דירעקטאָר (צום קריטיקער): כ'פרעג אייך נאָר איין זאַך: וואָס האָט איהר צו אונזער טעאַטער? וואָס איהר שניידט נאָר פאַסען פון אונז!

קריטיקער (מיט אַ שמייכעל): וואָס־זשע האָט איהר געוואָלט איך זאָל לייגען אויף אייך כבוד? אַז איך קען פאָרט נישט פערטראָגען אָט דעם שנייט פּיעסען!!

(דירעקטאָר גיט אַ קלאַפּ מיט'ן טיר און לויפט אַרויס).

פערט בילד

קריטיקער (צום רעדאַקטאָר): כ'פרעג אייך, וואָס איז דאָס פאַר אַן אַרבייט? תמיד שניידט איהר אַרויס פון מיין קריטיק דאָס בעסטע? ! ווער בעט עס אייך?

רעדאַקטאָר (געלאַסען): אונז דאַרף מען אויף אַזעלכע זאַכען נישט בעטען. אויף דערויף זענען מיר אַ רעדאַקטאָר.

קריטיקער (היציג): עס איז נישט שעהן פון אייך! וואָס הייסט גלאַט נעהמען און שניידען!

רעדאַקטאָר (אויך היציג): אַז מען קען פאָרט נישט דרוקען ווי איהר שרייבט! עס איז צו שנידיג!

(קריטיקער לויפט אַרויס אין גרויס גרימצאָרן).

פינפט בילד

פּובליקום (צו זיך אַליין, אָבער גאַנץ הויך): וואָס טוט זיך דאָ? וואָס איז עס פאַר אַ פּיעסע, וואָס מען דערלאַנגט אונז די לעצטע צייט? עס שניידט ממש ביים האַרצען. און וואָס איז געוואָרען מיט'ן דראַמאַטורג? ער האָט זיך דאָך געשניטען פאַר אַ פיינעם טאַלאַנט! ניין! איך קען דאָ נישט אויסזיצען! עס איז אַ פּיעסע פאַר שניידער!

(כאַפּט דאָס היטעל און לויפט אַרויס).

זעקסט בילד

דירעקטאָר (צום שוישפּילער): עס איז נישט גוט, ברודער, דאָס פּובליקום קומט נישט. די צייטען זענען שלעכט. מען וועט מוזען שניידען שכירות.

שוישפּילער: איך בין שוין אַ געשניטענער.

דירעקטאָר: נישט בענוג!

שוישפּילער: פאַר וואָס שניידט איהר נישט אַנדערע ביים טעאַטער? פאַר וואָס שניידט איהר זיך אַליין נישט?!

דירעקטאָר: מיר וועלען אַלעמען שניידען, אַלעמען!

(שוישפּילער לויפט אַרויס דעקלאַמירענדיג):
עס איז אַ לעבען פון שניידען:
מען שניידט מיר אויס מיין ראָלע,
מען שניידט מיר דאָס געהאַלט,
דאָס שניידען איז מיין ראָליע...

זיבעט בילד

(אַלע צוזאַמען אין כאָר):
מיר לעבען אין אַ וועלט פון שניידער.
טראַ־טאַ, טאַ־טאַ־טאַ — טאַ־טאַ!
מיר שניידען איינער דעם צווייטען
און שטיל זאָל זיין און שאַ!

* * *

דעם דראַמאַטורג עס שניידט דער דירעקטאָר
שניידט אויס די סאַמע פעטס;
דער סטאַר, ער שניידט דעם שפּילער
און מאַכט פון איהם אַ לך...

* * *

דער רעדאַקטאָר שניידט דעם קריטיקער
מיט זיין אייגענעם בעפעהל;
דער קריטיקער שניידט די פּיעסע
און מאַכט פון איהר אַ תל.

* * *

דאָס פּובליקום שניידט ביים האַרצען
און די פּיעסע פאַלט מיט רעש;
דער דירעקטאָר שניידט די גאַנצעם
און טאַפּט דעם פוסטען טאַש.

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט — לכבוד סוכות — דורך א. שארפצינגעל

אַנ'אמת'דיג שלאָף-ליד

מוזיק-פּראָפעסער: — נו, ווי געפעלט אייך מיין נייע שלאָף ליד? מאכט עס נישט א שטארקען איינדרוק?

צוהערער: — עס ווירקט געוואַלדיג, גלייך ביים אָנהויב בין איך שוין איינגעשלאָפען.

נישט קיין זעקס

קלמן (ווינצט): — יאָ, יאָ, איך בין א פאָטער פון זעקס טעכטער.

זלמן: — אוודאי, מען דאַרף האָבען זעקס מיילער.

קלמן: — נישט קיין זעקס צוועלף! זיי זענען אַלע פערהייראַט!

ער גיט נאָך

אַקטיאָר (צום דירעקטאר): — איך פערלאנג, אַז ביי דעם באַנקעט סצענע זאָל איך קריגען אמת'דיגען עסען!

דירעקטאר: — גוט, דאַן וועט איהר ביי דער שטאַרב-סצענע קריגען אמת'דיגען גיפט.

נישט קיין וואונדער

באנקיר (צו אַ מאַן): — מיך וואונדערט וואָס מיר האָבען נאָך נישט געקראגען דאָס געלד וואָס איהר זענט אונז שולדיג.

מאַן: — וואָס איז דער וואונדער? ווי האָט איהר עס געקענט קריגען, אַז איך האָב נישט אַרויסגעשיקט?

ער ווייסט, אַז ער האָט נישט געהערט

מוטער: — בענעלע, קום אַהער! בענעלע, קום אַהער! בענעלע קום אַהער!

בענעלע (ענטפערט נישט).

מוטער (מיט אַ געשריי): — בענעלע, קום גלייך אַהער!

בענעלע: — מא, די ערשטע דריי מאָל האָב איך נישט געהערט!

אַ ווכטיגע פראגע

ער: — אויב דו הייראטסט נישט מיט מיר וועל איך קיין מאָל נישט מעהר ליבען אַנ'אַנדער פרוי!

זי: — און ווען איך וועל דיך יא הייראטען?

אַ מבין

ראמאנען שרייבער: — נו, ווי געפעהלט אייך מיין נייער ראָמאַן? אַ יאָ אָ פיינער שלוס?

קריטיקער: — דער שלוס איז זעהר גוט, אָבער ער קומט צו שפעט.

ביים מיטאג

פאָטער (ביים מיטאָג): — ווען איך בין געווען אַ בחור, בין איך געווען גליקליך אַז מען האָט מיר געגעבען א שטיקעל טרוקען ברויט צו עסען.

זיין זוהן: — נו, די פּאפּא, האָסט ביי אונז אַ סך בעסער!

קריטיק

מאוהלער (צייגט זיין נייעם בילד צו א קריטיקער): — דענקט איהר, אַז דאָס בילד שטעלט ווירקליך פאָר דעם שרעק פון מלחמה?

קריטיקער: — עפּעס שרעקליכערעס ווי דאָס בילד האָב איך נאָך נישט געזעהען.

חלום און ווירקליכקייט

פרוי: — דו האָסט די גאַנצע נאַכט גערעדט פון שלאָף.

מאַן: — וועגען וואָס?

פרוי: — דו האָסט מיך געזידעלט, אַז איך מאַך גרויסע אויסגאבען און אַז איך האָב זיך שוין ווידער געקויפט אַ נייעם הוט.

מאַן: — דאָס איז נישט געווען פון שלאָף.

ווער ווייסט...

ברוך סאזאָנאָוו, איז אַ פשוט'ער היימישער יוד, כאָטש אַ נאָמען טראגט ער דווקא א רוסישען, ער טראגט אויך זיין היימישע, פיין-צוקעמטע באָרד, מיט א שרונט אין מיטען, וואָס צעשפּאַלט די גאמבע אויף צווייען.

ר' ברוך האָט ליב קויפען אַנטיקען, איינהאַנדלען מציאות זיין גרעסטער פערגעניגען איז צו זוכען אנטיקען. בעזונדערס האָט ער ליב היימישע זאַכען, ווי סאמאווארען, מנורות, העננ-לייכטער, מעשענע טעצעלעך, היימישע מעסערס מיט ביינערנע קלינגלעך, טאַבאַק-פושקעס און זילבערנע בעכערלעך.

איינמאָל האָט ר' ברוך געבראכט אַהיים אַנ'„אַנטיקעל": אַ מעשען-בריטעל, ווי מען זעהט עס אָפּט אויף די טירען פון רייכע הייזער. מיט טיפע געצאצקעטע בוכשטאבען איז דאָרט געווען אויסגעקריצט דער נאמען:

ר אָ ז ע נ פ ע ל ד.

— וואָס ווערסטו מאַכען דערמיט? — האָט זיין פרוי איהם געפרעגט — אונזער נאָמען איז נישט ראָזענפעלד!

— אמת, אמת, — האָט ר' ברוך געענטפערט, — עס קען אָבער אַמאָל צוניץ קומען אונזער טעכטערל, ווער ווייסט, זי קאָן אַמאָל חתונה האָבען מיט איינעם, וואָס זאָל הייסען ראָזענפעלד...

פּאַרווע
אַזאַ „וועלט-אַנשויאונג"

חול-המועד, יודעלעך —
חול-המועד סוכות...
ס'איז אַצינד נישט הייס, נישט קאַלט,
פּאַרווע איז אַצינד!
חול-המועד, יודעלעך,
חול-המועד סוכות —
סיי אין סוכה, סיי אין שטוב
בלאָזט אַ קאַלטער ווינט...

אויף דער גאַנצער וועלט — אַזוי
איז עס קאַלעמוטנע...
וואַלקענס, וואָלקענס אומעטום
ס'כמאַרעט זיך די זון!
אויף דער גאַנצער וועלט אַזוי
איז עס קאַלעמוטנע —
חול-המועד — אומעטום —
וואָס זשע זאָל מען טון?!

ס'איז נישט יום-טוב, ס'איז נישט וואָך —
לאַנגער חול-המועד..
יאָהרען-לאַנג עס דויערט שוין,
און עס נעהמט קיין ענד —
ס'איז נישט יום-טוב, ס'איז נישט וואָך —
לאַנגער חול-המועד...
יושר און גערעכטיגקייט
טאָרען שטארק די הענד...

וואָלט כאָטש יום-טוב זיך געמאַכט,
וואָלט מען איהם געפייערט...
אָדער — אינדערוואָכען-טעג:
וואָלט מען וואָס געמאַכט —
איז נישט דאָס, און ס'איז נישט יענץ
ס'איז עפּעס געבעבעט...
נאָכ'ן קריג אַ חול-המועד
האָט אונז גאָט געבראכט!

יאָקעל בן פלעקעל.

זיין קאָפּ-ברעכניש

— טאַטע, וואָס ברעכסטו דיר אַזוי שטאַרק דעם מוח?

— פון וואַנען נעמט מען אויף די צווייטע טעג.

ווען מיין געליבטע זאָגט מעגט איהר זיך אויף איהר פערלאָזען

מיין געליבטע זאָגט צו מיר, און זי זאָגט אַזוי זיס, אַזוי אומשולדיג:

— טייערער מיינער, ווען איך זאָג אַ וואָרט איז דאָס הייליג, אויף מיינס אַ וואָרט מעגסטו זיך פערלאָזען, און טאַקע גלייך זאָגט זי צו מיר:

— מיר דאַרפען דאָך מאָרגען געהען אין טעאטער!

— יאָ, דאַרעלע, איך וויים.

— און ווען דו וועסט נאָך מיר קומען אַכט א זייגער, וועל איך שוין זיין פאַרטיג און וועל וואַרטען אויף דיר.

געה איך נאָך מיין געליבטער פונקט אַכט דעם זייגער. און ווען דער זייגער איז שוין האַלב נאָך ניין, זיץ איך נאָך אַלץ אין פראנט צימער און דאַרעלעס טאטע נודיעט און הערט נישט אויף צו רויכערען סיגאַרען און שפייט אויף מיר מיט די אויסגעלאָשענע סיגאַרען שפּיצען און בלאָזט אויף מיר דעם רויך.

מיין דאַרעלע האַלט אין איין בעקלאָגען זיך פאַר מיר, אַז זי איז עפּעס גאָר קיין עסרין נישט, זי ווערט פשוט זאַט מיט ניסים. אָבער קוים געהם איך איהר אַריין אין אַ רעסטאָראַנט — אָח, עסט זי אויף א טעלער לעבער אַלס פאָר-שפּייז, צוויי פּאָרציעס זופּ, דריי פּאָרציעס פליש, ברויט, פרוכטען און זי געהט אַרויס פון רעסטאָראַנט א הונגעריגע...

ווען קאָיך האָב געפרעגט מיין געליבטער:

— דאַרעלע, טרינקסטו?

— אָח, וואָס איז דער מעהר מיט דיר! — האָט זי זיך שטארק בעליידיגט.

האָב איך שוין נישט געשראָקען זיך פאַר איהר, און איינמאָל, ווען איך האָב געמאַכט א וויזיט אין אַ „כלאַדניע" האָב איך מיין דאַרעלען גענומען מיט זיך האָט זי אויסגעטרונקען א האַלבען באלאן סאָדע-וואַסער און אַ היטערע לימאָנאַד...

— ביי מיר, אַז איך האָב א פרייע שטונדע, — זאָגט צו מיר מיין געליבטע, — איז דער גרעסטער פערגעניגען צו זיצען אין הויז און לעזען א בוך.

פונדעסטוועגען, ווע זנאָר איך בעזוך מיין דאַרעלען, איז אָדער זי עסט אָדער זי רויכערט.

און דאָך זאָגט צו מיר מיי זגעליבטע:

— ווען איך זאָג אַ וואָרט, איז דאָס הייליג. אויף מיינס אַ וואָרט מעג מען זיך פערלאָזען!...

נישט נאָר

נישט נאָר פון אַ פּאַטש
ווערט דאָס פנים רויט.
נישט נאָר אַ הויכער
איז גרויס.
נישט נאָר פאַר קעלט
ציטערט מען.
נישט נאָר אָהן שעלקעס
קען מען די הויזען פערלירען.
נישט נאָר פון וויין
קען מען זיין פער'שיכורט.
נישט נאָר אַ הוט
טראגט מען אויפ'ן קאָפּ.
נישט נאָר מיט ציגעל
בויט מען א הויז.
נישט נאָר דעם וואָס שרייט הויך
הערט מען.

בוכהאלץ.

אַנ'אמת'ער עדות

ריכטער (צום עדות): — האָט איהר ריכטיג געהערט ווי דער אָנגעקלאָגטער האָט דעם מאַן גערופען: פערד, אידיאָט און גנב?

עדות: — יאָ. איך האָב אַפילו דעם אנגעזאָגטען געקלאָגט בראווא דערפאר!

אַזוי איז געווען

אַזוי איז
בעוועזן פאַר-
ראַיאָהרען,
אַזוי
איז היי-
יאָהר — עס
פעהלט אַ
האָר נישט;
און אַלץ
וואָס מיר
קאָנען טאָן
דערצו,
איז: לייי-
דען און
צאָהלען — מעהר
גאָרנישט.

מארשאלעק.

אַ זעלבסשטענדיג מיידעל

די מיידעל (קומט אַרויס פון איהר צימער, וואו זי האָט פערבראכט מיט א יונגענמאַן, וועלכער איז צו איהר געקומען מיט א וויזיט, און מורמעלט אויפגערעגט): — די פרעכהייט פון איהם די געוואגטקייט פון איהם... האָסטו געהערט.

פאָטער (פון דער מיידעל): — וואָס איז, טאָכטער, וואָס ביסטו אַזוי אויפגערעגט?

מיידעל: — דו קענסט דאָך דעם יונגערמאַן ווער עס איז דאָ געקומען צו מיר מיט אַ וויזיט!

פאָטער: — נו, יאָ, איך קען איהם.

מיידעל: — האָט ער באָר פלוצלונג מיך געוואָלט נעהמען קושען.

פאָטער (ווערט שוין אויך אויפגערעגט): — אָט דער לומפּ כל'בויניק! ער האָט דאָך נישט מיט וואָס אַ טאָג איבערצולעבען... ער האָט דיך געוואָלט קושען? אָט געה איך צו איהם צו און וועל איהם אַזוי גוט אויסזידלען! (וויל אַריין אין צימער).

מיידעל (האַלט איהם אָפּ): — וואַרט אַ ווײלע אויס, פּאפּא. ער וועט איצט דיך נישט קענען הערען.

פאָטער: — פאַרוואָס, פאַרוואָס טאָכטער, וועט ער מיך נישט קענען הערען, פאַרוואָס נישט?

מיידעל: — ווייל ער ליגט נאָך א געח'לש'טער פון דעם פּאַטש וואָס איך האָב איהם דערלאַנגט...

צווישען יונגלעך

משה'לע (מיט שטאָלץ): — מיין באָבע האָט זיך אָבגעשוירען די האָר. איצט זעהט זי שוין נישט אויס ווי אַנ'אַלטע פרוי.

שלמה'לע: — ניין, איצט זעהט זי אויס ווי אנ'אַלטער מאַן.

* * *

ערשטער יונגעל: — דיין טאטע מוז זיין אַ שלעכטער מענש. ער איז אַ שוסטער און דו געהסט אין אַלטע שיך.

צווייטער: — דיין טאטע מוז זיין נאָך ערגער. ער איז אַ דענטיסט און דיין ברודערל האָט בלויז איין צאָהן.

ער זארגט פאַר דער מאַמע

מוטער: — וואָס האָסטו עפּעס צוגעכאַפּט ביידע שטיקער קעז?

קינד: — איך וויל נישט דו זאָלסט עסען. דו ביזט אויף א דיעט.

חול-המועד

חול-המועד טוט מען נישט קיין שום מלאכה, אויסער וואָס מען טוט שדוכים. שדכנים ווערען דעמאָלט בעשעפטיגט מיט שטעלען לעבעדיגע סוכות, צונויפברענגענדיג אַ וואַנט מיט אַ וואַנט...

קרובים און בעקאַנטע געהען איינער צום אנדערען צו גאַסט, כדי פון דעם געגרייטען כיבוד געוואויר צו ווערען, צי עס איז מקויים געוואָרען דאָס, וואָס זיי האָבען געוואונשען איינער דעם צווייטען אויפ'ן נייעם יאָהר.

פראוויגצער פאָהרען אַרויס אין שטעטעל. גנבים דערפרעהען זיך מיט זיי און בעקומען די מעגליכקייט צו מאכען „א לישב בקעשענע"...

אין שול

פרוי (צו אַנ'אַלטיטשקען בעטלער): — אַזאַ אַלטער ווי איהר מוזט נאָך אַרומגעהען און בעטלען! האָט איהר נישט קיין קרובים?

אלטיטשקער: — ליידער האָב איך פיר זיהן און צוויי טעכטער, פאַר וועלכע איך מוז זאָרגען!

ער דיגנט זיך

ער: — פריילין, מיין ליבע צו איהר וואַקסט מיט יעדען טאָג!

זי: — איהר איבערטרייבט.

ער: — נו, זאָגען מיר מיט יעדען צווייטען טאָג!

זי געהט נישט

פאָטער: דו זאָלסט מעהר נישט געהען מיט מאָריצען, דו הערסט?

טאָכטער: מיר געהען שוין נישט. מיר פאָהרען. ער האָט ערשט געקויפט א נייע מאשין.

די פערשאלטענע ירושה

גרויסער ראמאן (44
פון לײדענשאפט
ליבע און פערברעכען,

הערווייל האט זיך מערי געפײניגט אין שטוב בײ די „דרײ מאלפעס".

לע'ים איהר האט אובאיבערײטליך, דיזשווירדס עפעס א פרוי או ואײנער פון די ברידער אפמאן.

צום מעהרסטען איז איהר שומר געװען מאַ־טעס, און מערי האט זיך מיט װאקסענדען פחד צוגעקוקט צו דעם דיקען אפגעלאָזטען מנוּבל, צי־טערענדיג פאַר זײן משוגה'דיגען אָפטען ניסען, פאַר זײן דינעם דריבנעם געלעכטערל און פאַר זײנע ציניש בליקען, װאָס ער האט אויף איהר געװאָרפען.

פון די אַלע דרײ „מאַלפע־ברידער" איז משמעות מאַריץ אַלײן געװען עמפינדליך אויף פרויען, און דאָס האט ספעציעל אַרויסגעװאָרפען אויף מערי'ן א שרעקליכע אימה.

שעה'נווייז איז ער אָפגעשטאנען אין צימער, אַכטונג־געבענדיג, װי די געפאַנגענע מײדעל עסט, אָדער לײענט.

ער האט געהאַלטען אין אײן שמעקען טאַבאַק, געװאונקען צו איהר, און זיך בעמיהט צו פער־בינדען אַ שמועס.

— גראַז, שװעסטערל, בויגט זיך אונטערן הינט — האט ער עקלהאַפטיג שמײכעלנדיג „גערעדט פאָעזיע" — איך װאָלט זיך אַזוי מיט גרויס פערגעניגען אַדורכשפּאַצירט מיט אײך צװי־שען הויכע גראָזען. באמנות, איך װאָלט עס זעהר געװאָלט... מיר זענען דאָך בײדע אַזוי װי בעשאַ־פען געװאָרען צו קוויקען זיך מיט דער נאַטור... איהר זענט אַ בלאָסינקע, פערשטײט איהר מיך... רױזען װעלקען אויף אײערע בעקעלען... אין די

אײגעלעך אײערע גײען פערלוירען זײער גלאַנץ... ס'איז אַ גרויסער שאָד! איהר בעדאַרפט דאָך צו זײן אַ פעסט, געזונד און פרעהליך מײדעל!...

ער האט אויסגעשטרעקט זײן האַנד און זי אַ גלעט געטון בײ די האָר.

מיט עקעל איז זי אָפּגעשפּרונגען צו דער װאַנד. אויפ'ן דריטען טאָג האט ער זי געפרובט אַ קוש טון.

אַזאַ מורא האט זי נאָך קײנמאָל נישט געהאַט אַדורכגעלעבט.

האט ער אײנגעבויגען דעם קאָפּ אין אַ זײט און האַלטענדיג דאָס אָפענע טאַבאַק־שקעטעלע אין האַנד, האט ער זי פאַמעליך בעטראַכט פון דער װײטען.

— גיט מיר אַ קוש, מײדעלע! — האט ער אַרויסגעשעפּטשעט — „אײן מאָל... נאָר אײן־און־אײנציגען מאָל"... איהר קאָנט דאָס לידעלע?

ער האט זיך אַ לאָז געטון צו איהר, בעמי־הענדיג זיך צו אַרומנעהמען זי מיט דער פרײער האַנד... מיט אַ געשרײ איז ער אָפּגעשפּרונגען אויף צוריק, אַמפּערענדיג זיך, װי אַ בעפאַלען חיה'לע....

אַרויסרײסענדיג פון זײנע הענד דאָס טאַבאַק־שקעטעלע, האט זי איהם דעם טאַבאַק גופא אַ שיט געטון אין די אויגען אַרײן.

מאַריץ האט אַ קװיטשע געטון, פערשטעלט דאָס פּנים מיט די הענד, און װי אַ משוגענער איז ער אַרויסגעלאָפען פון צימער.

קרעכצענדיג און װאָיענדיג ממש איז ער אַ־רומגעלאָפען איבער די צימער, װי אַן'אָפּגעבריהד־טער חזיר, קװיטשענדיג אויף אַ דין קול'עכל.

מערי האט אויפגעהויבען פון דער פאַדלאָגע דאָס טאַבאַק־שקעטעלע, און זיך פערשטעקט אין װײטען װינקעל, גרײטענדיג זיך צו שוץ פאַר אַ נײעם אָנפאַל.

צוריקקומענדיג צו זיך, איז מאַריץ װידער אַרײן אין דעם צימער, װאו זי איז געװען, און קוקענדיג אויף איהר מיט די אָנגעבלוטיגטע, צו־היצטע אויגען, האט ער דערקלערט:

— איהר האט מיך געװאָלט בלינד מאַכען!... איהר הערט?... דאָס װעט אײך נישט אָפּגײן גלאַט!... איהר װעט מיר דערפאַר בעצאָהלען!..

און דראָהענדיג מיט דער פויסט, איז ער אַ־רויס.

זי האט זיך גערעכענט, אַז ער װעט גלײך אויפ'ן אָרט מרעיש עולמות זײן, אַז ער װעט אײנלײגען װעלטען.

דעריבער האט אויף איהר די צוריקגעהאַלטענ־קײט פון דער „מאַלפע" נאָך מעהר דערשראָקען...

אָװענד־צו האָבען די געהײם־אַגענטען, װעלכע האָבען דיזשװירדט בײם געװעלבעל נעבען „גוטער־מאַן־הויז", געזעהן, װי ס'איז צוגעפאָהרען אַהין אַ גרויסע פוהר.

טרעגער האָבען אַרונטערגענומען פון איהר צװײ קעסטלעך טײ, אַ קאַסטען געטריקנטע פרוכ־טען און אַ גרויסען צוקער־קאַסטען.

די פוהר איז תיכף אַװעקגעפאָהרען.

װען דער צוקער־קאַסטען איז אויפגעפּענט געװאָרען אין דעם הינטערשטען רוים פונ'ם גע־װעלבעל, האט מען פון איהם אַרויסגענומען אַ געבונדענע, אַ צוגויפגעדרעהטע אין דרײען — מערין....

מען האט איהר פער'חלש'טען קערפּער פו־נאַנדערגעבונדען און אַװעקגעלײגט אויף דער ערד.

קאַפּיטעל פיער־און־צװאַנציג

אין קעלער

דזשעיקאָבס האט געקוקט אויף מעריך, און מערי — אויף דזשעקאבסען.

ער איז געזעסען אויף זעק און שמאַטעס, װאָס האָבען איהם געדינט אַלס אַ געלעגער, און זי איז געזעסען אויף אַ לײדיגען קאַסטען.

דעם שמוציגען באַלקען פונ'ם קעלער אונטער דער ערד האט בעלויכטען אַ פערקאָפּטשעטער נאַפט־לאָמפּ.

אי זײער װאַנד האט זיך געזעהן די שװאַרצע לאָך — דער פרײער אונטערערדישער גאַנג צו די קעלערען פונ'ם „גוטערמאַן־הויז".

— איהר האט זיך שטאַרק געענדערט! — האט זיך מערי אָפגערופען צו דזשעיקאבסען — איהר זענט גאָר דאַר געװאָרען, און איהר זעהט אויס, װי איהר װאָלט געװען קראַנק... זײ זענען זיך אַװדאי מערדעריש בעגאַנגען מיט אײך!?

דזשעיקאבס האט זיך אָפגעהוסט.

כידוע, איז ער נישט געװען קײן גרויסער צדיק, אָבער קײן אויסגעשפּראָכענער אויסװאורף איז ער אויך נישט געװען.

ער האט געפונען אין זיך גענוג מוהרען־װירדע, כדי צו פערשטעהן, אַז װען ער װעט זיך נעהמען בפרטיות דערצעהלען, װי מען האט איהם דאָ געמאַכט אויסצודרײען, װעט קײן גרויס פערגעני־גען דער מײדעל נישט פערשאַפען, קײן געזונד װעט איהר דערפון נישט צוקומען, און איהר שרעק װעט װערען נאָך גרעסער....

— הלמאי, זאָגט איהר עפעס „מערדעריש"?

— האט ער געענטפערט — איך זעה אויס נישט־װאַזשנע, מחמת די היניגע לופט דינט מיר נישט ספּעציעל.... דאָ איז זעהר אַ שװערע לופט... חוץ דעם האָב איך נאר געמוזט אַדורכבויערן אָטאָ די לאָך אין דער װאַנד... איך בין, פערשטעהט איהר מיך, קײנמאָל אויף מײן לעבען נישט געװען קײן מויערער.... און קײן ערד־גרעבער — אויך נישט... כ'געדענק, כ'האָב אַנומעלט געזײהט קאַרטאָפעל... אָבער ס'איז דערפון גאָרנישט אַרויסגעקומען.

ער איז ענטשװיגען געװאָרען.

(פאָרטזעצונג קומט).

לכבוד יום=טוב

עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט די ערשטע הוילע פון די
לעצטע און נייעסטע קאסמעטיק פון פאריז

די גוט=בעקאנטע פערפומעריע
J. DRUKIER
Zawadzka 5, tel. 175-92

וועלכע איז פארזעהן מיט טואלעט-זייפען, פודערן, פערפומען, קעלנישע בלומען-וואסערן א. אנד.
דעם רייכסטען אויסוואהל — אלעס צו נעניגע פאבריקס-פרייזען.

בעמערקונג: ווער עס בעזוכט מיין פערפומעריע, בלייבט אויף שטענדיג מיין קונדע. ∴ ∴ ∴ פאר אנגראסיסטען — בעדייטענדער ראבאט.

קלאַנג-פילם-טעאַטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!
דראַמע פון ליבע, גרויסע געפיהלען און אָפּפערונג, טראַגעדיע פון אַ געפאַלענער פרוי
דאס הארץ פון א גאסען-פרוי
אין די הויפּטראָלען:
Corinne Griffith i Edmune Love
אויסערן פּראָגראַם: רעוועלאַציאָנס=קלאַנג=צוגאבע
אָנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאָג און יום-טוב 3.30 נ"מ
נעכסטער פּראָגראַם: „הערצער=מעלאדיע"
אין די הויפּטראָלע: Dita Parlo i Willi Fritsch

וויכטיג פאַר
וועש-נייהערינס
געלעגענהייטליך צו פער־קויפען אַ קריטאַ-נייה-מאַ־שין. צו ערפאַהרען
6 שערפּיען 43
ביי קארמיאל

עלעגאנטע פרויען
נוצען אויס דעם פערקויף פון פערשידענע מאָדערנע פאלקעס מיט נאַטירליכע
פאריזער שרינגען
בעשטעלונגען ווערען ערשטקלאַסיג אויסגעפיהרט
קאָנסטאַנטינער 15, צוקער,
מעדליך פריזורקעס קענען זיך מעלדען.

א ליכטיג לעבען
קען יעדער האָבען, וואָס וועט ביי מיר קויפען
עלעקטרישע
זשיראנדאלען
פון איינענער אויסאַרבייטונג
אויך זשאַרובקעס פון די בעסטע פירמעס
ביליגער ווי איבעראַל. — אויך נעהם איך אָן אַלע עלעקטראָטעכנישע איינלאָגען פון קראַפט און ליכט
אָנצעסיאָנירט דורך דער לאָדזער עלעקטראָווניע.
מ. זענדעל פלאץ וואלגאשטשי 9
רוג נאַוואָמיעסקאַ
בעמערקונג: יעדער וואָס קויפט ביי מיר אַ זשאַרובקע בעקומט אַ קופּאָן ביי צושטעלן 25 קופּאָנען בעקומט אומזיסט אַ ראַדיאָ-אַפּאַראַט
קומט וועט איהר זיך איבערצייגען 9 פּלאַץ=וואָלנאַשטשי 9.

כ'קויף און פערקויף
מעבעל
דיוואַנעס, פעלצען, נייה-מאַשינען, שרייב-מאַשינען, גאַרדעראָבען, סאַמאָווארען א. ז. וו.
און צאָהל די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאַן, נאַרוטאָוויטשאַ 19
טעלעפאָן: 191=00 אין מעבעל=געוועלב
(פּריוואַט-וואוינונג: שטיגליצקאַ 29)
ביי מיר איז שטענדיג דאָ פערשידענע גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

פאַבריק פון
אייוועז און קוכעז
קאַפלאַנע און שאַמאָט
פערש, מוסטערען און סאָרטען
פערקויף פון בוי-אַרטיקלען
צעמענט, קאַלך, גיפּס, קרייד, שטשינאַ, פּאַפּע, סמאָלע, ווי אויך פער־שידענע מאַפּלען אינ- און אויסלענדישע שאַמאָט-ציגעל צו אייוועז פון פערשי־דענע גרויסען— עמפּפעהלט פירמע
„Konkurencja"
מ. עלעכנאָוויטש
ŻEROMSKIEGO 1a (Pańska.)

ווענעריש כירורגישע קליניק
„SANATO"
אַגראַדאָווע 10 טעל. 213=57
1-טע און 2-טע קלאַס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד.
פּרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאַס צוזאַמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.

ווילנער ספרים-סקלאַד	פערקויף פון שול-ביכער אין אַלע שפּראַכען	ספרים-סקלאַד וואָסכאָדניאַ 34 פראָנט-געשעפט	פערקויף פון שרייב-מאַטעריאַל	פערטרעטונג פון קאַלאָמייער טליתים.

מחזורים 25 פּראָצענט ביליגער!!!
דערמיט מעלדען מיר, אַז דער ספרים-סקלאַד „מסורה" איז איבערגעטראָגען אויף וואָסכאָדניאַ 34, פראָנט-געשעפט ווי אויך אַנגאַנג דורכ'ן טויער. צו בעקומען אַלע אַרט ספרים און לעהר-ביכער, ספּעציעלער אויסוואַהל פון מחזורים, אויך די וועלט-בע־רימטע ווילנער רב פנינים-מחזורים, אויך מיט פּוילישע איבערזעצונג, ש"ס, חומשים פסוקים, משניות, מדרשים, סדורים, טלתים, גאַרטלען, קאַפּלעך, ציצית, מזוזות.
צום נייעם שול-סעזאָן פערקויף פון אַלערליי שול-ביכער אויך שרייב-מאַטעריאַל, אַזוי אַז דאָס תדר-יונגעל קאָן זיך אַלעס אויפ'ן אָרט איינאָרדנען צו רעעלע פרייזען. מיר האָבען געפּועל'ט ביי די ווילנער ספרים-פערלאַגען גרויסע הנחות ספּעציעל פאַר קינדער-גמרות פאַר הורים פון פירמע ראָזענקראַנץ, שריפטזעצער צו ביליגע פרייזען, אַזוי אַז דאָס אָרימע קינד וועט קריגען אַ ליכטיגע, ריינע, פּינקטליכע ווילנער גמרא צום פרייז פון אַ וואַרשאַווער גמרא. געדענקט דעם אַדרעס:
א. מ. גרובשטיין, וואָסכאָדניאַ 34, פראָנט געשעפט אָדער דורכ'ן טויער

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט=פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיסן

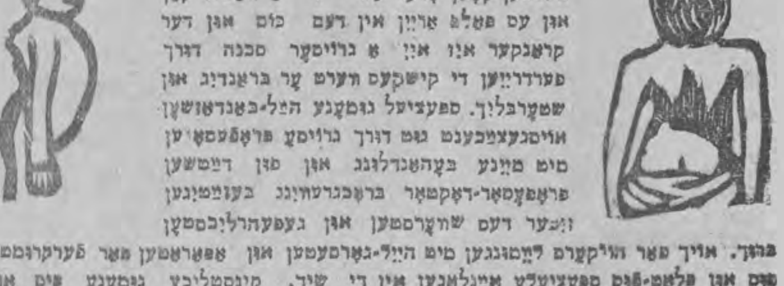

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס אַזוי ווי אַ מענשען-קאָפּ, אָדער אַזוי ווי אַ וואַסער-קאַן און עס פאַלט אַריין אין דעם כיס און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבליך. ספּעציעל גומענע הייל-באַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראָפעסאָ'ען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דייטשען פּראָפעסאָר-דאָקטאָר ברעכגרעזונג בעזונדיגען זיכער דעם שוואַרסטען און געפעהרליכסטען בראָך. אויך פאַר הויקערס ליינגען מיט הייל-גאַרטעלען און אַפּאַראַטען פאַר פערקרימטע פיס און פלאַטס-פיס ספּעציעלע איינלאַגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.
סטאַפּעניגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונד.
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
.Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter
בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונבעדינג נויטיגט דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר בעראַנעק, פּראָפ. ד"ר י. מאַרישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע. מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע
דאַנקזאַגונג.
דערמיט דריק איך אויס דעם בעסטען דאַנק דעם הערן ד"ר. י. ראַפּאַפּאָרט ספּעצ. פאַר ברוך, וועלכער וואוינט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 טעל 22-177 פראָנט פּאַרטער פאַר זיין געוויסענהאַפטען פערלענגען מיר א גומענעם הייל-באַנדאַזש לויט זיין טעאָריע, האָב געליטען אויף ברוך 20 יאָהר און אַ דאַנק איהם בין איך היינט געזונט, אַז כ'קען איהם נישט גענוג אָפּשאַצן זיין טאַלאַנט.
Dr. BERGHOF Arzt.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 10 יח תשרי תרצ"א

אקטאבער

זון-אויפגאנג 5.36

זון-אונטערגאנג 5.14

ליכט-צינדען: 4.48

הכנות צו די וואהלען אין סיים און סענאט

בעראטונגען פון לינק-סאציאליסטישען בלאק

נעכטען איז פארגעקומען די ערשטע געמיינזאמע זיצונג פון די קאמיטעטען ביי דער אונאפהענגיקע סאצ. ארב.-פארטיי און פועלי און „בונד".

צו דער זיצונג זענען געקומען פון ווארשע די פיהרער פון די אונאפהענגיגע ד"ר קרוק און רוזשיצקי, פון די בעריכטען, וואס די פארשטעהער פון די אונאפהענגיגע האבען אפגעגעבען, ווייזט זיך ארויס, אז זונטאג איז פארגעקומען א דעלעגאטען פערזאמלונג פון דער דאזיגער פארטיי אין לאדז, אויף וועלכער ס'איז בעטראכט געווארען די פראגע פון וואהלען און דאס קאנסטיטואירען זיך פון דעם לינקען סאצ. בלאק. אין די פערזאמלונג האט צוגעזאגט צו שטיצען דעם ראזינען בלאק.

פון דער בעראטונג האט זיך קאנסטיטואירט א קאמיטעט, וועלכער וועט אין די נאהענטסטע טעג רופען א מיטינג פון די פוילישע און יודישע ארבייטער.

מאביליזאציע-פערזאמלונג פון פועלי-ציון

דער יודישער ארבייטער וואהל-קאמיטעט פועלי-ציון האט מיטוואך צונויפגערופען אין פילהארמאניע-זאל א מאביליזאציע-פערזאמלונג פון זייערע חברים און סימפאטיקער. עס איז געקומען א גרויסער עולם. די פערזאמלונג האט געעפענט ראזאר ערלעמאן, ערקלערענדיג די שטעלונג פון פועלי-ציון צו דער איצטיגער וואהל-קאמפאניע. די ה"ה: בראנד, סטאלארסקי און יאמא האבען אנטוויקעלט די וואהל-פלאטפארם פון „פועלי-ציון" און פארוואס די פועלי-ציון זענען נישט אריין אין דעם סאציאליסטישען בלאק. אין דער אנגענומענער רעזאלוציע ווערט געשארעלט די האנדלונג פון „בונד".

אין דער פערזאמלונג האט אויך אנטיילגענומען דער ספארט-ארקעסטער „שטערן" אונטער דער אנפיהרונג פון ה' פאלאטני.

קאנפערענץ פון די פועלי-ציון-וואהל-קאמיטעטען אין לאדזער ראיאן

מיטוואך איז אין לאדז פארגעקומען א קאנפערענץ פון אלע וואהל-קאמיטעטען פון „פועלי-ציון" אין לאדזער ראיאן. אין דער קאנפערענץ האבען אנטייל גענומען פארשטעהער פון 17 שטעט. עס איז ברייט ארומגערעדט געווארען די ליניע און טאקטיק און אויך די ארגאניזאציע פון דער וואהל-קאמפאניע פון פועלי-ציון אין לאדזער ראיאן.

א הויז-בעזיצער גענומען שטיצע פון מאגיסטראט

פערמשפט 6 פערזאן פאר אויסשווינדלען שטיצע

(2) נעכטען איז אין היגען געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען פישעל קעלער, זגערזשער 93, אדאלף גייזלער, יצחק קאזשוך, אנטאני און העלענא גארטשאק, נאפיורקאווסקי 58 און עמא לאנגע, וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען, אז זיי האבען אויף אנ'אומגערעכטען אופן גענומען שטיצע פון דער שטיצע-אפטיילונג ביים מאגיסטראט. זיי האבען צוגעשטעלט פאלשע ארימקייטס-צייגנישען ארויסגעגעבען פון הויז-בעזיצער און אדמיניסטראטארען.

אין געריכט שטעלט זיך ארויס, אז דער מאגיסטראט האט בעקומען אנאנימע מעלדונגען וועגען מעהרערע פערזאנען, וועלכע נעהמען אומלעגאל שטיצע. צוליב דעם האט מען ארויסגעשיקט קאנטראלערען, וועלכע האבען פעסטגעשטעלט, אז פישעל קעלער האנדעלט מיט אלטווארג און דער הויז-ווירט האט איהם געגעבען אנ'ארימקייטס-צייגניש, וואס איז געווען פאלש. יצחק קאזשוך ארבייט אויף אייגענע וועב-שטוהלען, אדאלף גייזלער איז א הויז-בעזיצער, עמא לאנגע האט א פייערלעשער-רענטא און דאס פארפאלק גארטשאקאוו נעהמען אומלעגאל דאפעלטע שטיצע.

אלע בעשולדיגטע האבען זיך מודה געווען.

אלע בעשולדיגטע זענען פער'משפט געווארען צו 2 וואכען ארעסט און צו בעצאהלען די געריכטס-קאסטען.

נקמה פון א פויערטע

2 פערזאן האבען געשלאגען איהר מאן, האט זי דערצעהלט דער פאליציי, אז די שלעגערס האבען זי בערויבט

(2) נעכטען פריה האט א פויערטע געמאלדען א פאליציאנט אין כאינע, אז נאר וואס זענען 2 באנדיטען איהר בעפאלען, בעת זי איז געפאהרען אויף א פוהר מיט איהר מאן אויפ'ן שאסיי, צוגערויבט ביי איהר 1200 זל. מזומן און געשלאגען איהר מאן ביז חלשות. די באנדיטען זענען אנטלאפען.

עטליכע פאליציאנטען זענען באלד אוועק אויפ'ן אנגעוויזענעם ארט און דארט געטראפען אן איבערגעקעהרטע פוהר, אונטער וועלכע עס איז געלעגען א צובלוטיגטער מאנספערשוין. האט מען ארויסגערופען די פאגאטאוויע. דער דאקטאר האט דעם פער'חלש'טען אפגעמונטערט און ערטיילט הילף.

אין דער זעלבער צייט איז פערהערט געווארען די פויערטע, וועלכע האט דערצעהלט פרטים פון רויב-אנפאל.

דאס פארפאלק סטאניסלאוו און העלענא אזשעך פון דארף שקלאנא-הוטא, זענען נעכטען 11 א זייגער בייטאג געפאהרען פון דער באנק-פאלסקא אין לאדז צוריק אהיים. פון דער באנק האבען זיי געפיהרט 1200 זל. אויפ'ן וועג אין כאינע זענען זיי בעפאלען געווארען פון 2 באנדיטען, וועלכע האבען אונטער דראהונגען מיט רעוואלווערען, צוגערויבט דאס געלד.

די פויערטע האט אויך דערצעהלט, אז זי און איהר מאן האבען געשטעלט די באנדיטען א ווידערשטאנד, האבען געפרובט ענטלויפען נאר די באנדיטען האבען מיט די רעוואלווערען אזוי שטארק צוקלאפט איהר מאן, אז ער איז א צובלוטיגטער געפאלען אין חלשות. נאכדעם האבען נאך די באנדיטען איבערגעקעהרט די פוהר און זענען ענטלאפען.

אויסהערענדיג די מעשה האט זיך די פאליציי געלאזען נאכיאגען די באנדיטען און אויף רזשגאווסקא ביים רוג קאפליטשקא איז פערהאלטען געווארען א פוהר מיט 2 פערזאן, וועלכע זענען געפאהרען אין גרויס איילעניש. די פויערטע אזשעך האט אין די פערהאלטענע דערקענט די באנדיטען.

די ווייטערדיגע אויספארשונג האט אבער פעסט געשטעלט, אז עס איז גאר קיין רויב-אנפאל נישט געווען, די ארעסטירטע יאן ווענזשיק און פעליקס ראמאן האבען דערצעהלט, אז די פויערטע גיט אויף זיי א פאלשע בעשולדיגונג. עס איז בלויז פארגעקומען צווישען זיי און איהר מאן א געשלעג צוליב א קאנפליקט. פאקטיש האט די פאליציי אויך פעסטגעשטעלט, אז אין דער באנק-פאלסקי האט מען נעכטען נישט אויסגעצאהלט דעם פארפאלק אזשעך קיין געלד.

שפעטער האט זיך די פויערטע אויך מודה געווען, אז זי האט געוואלט זיך נוקם זיין, צוליב דעם, וואס די ארעסטירטע האבען געשלאגען איהר מאן, האט זי דערצעהלט וועגען א רויב-אנפאל.

די ארעסטירטע זענען בעפרייט געווארען און דאס פארפאלק אזשעך איז פערהאלטען געווארען אין ארעסט און עס ווערט פערפיהרט געגען זיי א פראצעס פאר געבען דער פאליציי א פאלשע מעלדונג.

רעגיסטראציע פון יאהר-גאנג 1910

היינט, פרייטאג דעם 10 אקטאבער דארפען זיך אין דער פאליצייאיש-מיליטערישער אפטיילונג ביים מאגיסטראט (פעטריקאווער 212) רעגיסטרירען די געבוירענע אין 1912 יאהר וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 3 פאליציי-קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן אויף

A B C D

און פון 8 קאמיסאריאט

L Ł M N O P

ביים רעגיסטרירען זיך דארף מען מיטברענגען א פאס, א מעטריקע אדער אנ'אנדער דאקומענט; א שול-צייגניש. האנדווערקער דארפען אויך צושטעלען א צעך-צייגניש.

פערזאנען, וואס קענען נישט בעווייזען זייער אנגעהעריגקייט צו א פרעמדער מלוכה מוזען זיך אויך רעגיסטרירען.

קאנאליזאציע-ארבייט ווערט פערענדיגט אין סוף יאהר

ווי מען גיט איבער, וועט אין סוף פון היינטיגען יאהר פערענדיגט ווערען די קאנאליזאציע-ארבייטען ביי אונז אין שטאט.

געלד קיין נארוועגיען

פון 1 אקטאבער ווערט שוין אויף דער היגער פאסט אנגענומען געווענליכע געלד-איבערווייזונגען קיין נארוועגיען.

אויף פאלשע קוויטעס נעמט מען קוילען פון די שטאטישע פלעצער

(א) עס איז ענטדעקט געווארען, אז פון די שטאטישע סקלאדעס ווערען ארויסגענומען קויהלען אויף פאלשע קוויטעס פון מאגיסטראט.

פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג וועגען דער אפערע.

אינטערווענץ וועגן קאנפיסקאציעס

(2) צום שטאט-סטאראסטא האט זיך נעכטען געווענדעט א דעלעגאציע פון פ.פ.ס. די דעלעגאציע איז בעשטאנען פון פרעזידענט זשעמיענצקי, וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי און לאוויק פורטאל.

די דעלעגאציע האט אינטערווענירט וועגען די קאנפיסקאציעס פון דער אפאזיציאנעלער פרעסע און אויפרופען פון צענטראלעוו.

דער שטאט-סטאראסטא האט געענטפערט, אז די פרעסע-קאנפיסקאציעס זענען אפהענגיג פון דער פראקוראטור און די אויפרופען פון צענטראלעוו, ווערען קאנפיסקירט אין ווארשע.

אפטייקען

די היינטיגע נאכט דיזשורען

מ. ליפשיץ, פעטריקאווער 193, מ. מילע, פעטריקאווער 46, ה. גראשקאווסקי, קאנסטאנטינער 15, א. פערלמאן, צעגעלניאנא 64, ה. ניעוויאראווסקי, אלעקסאנדראווסקא 37, ז. אנקעלעוויטש, אלטער-מארק 9.

1-טער קלאנג-פילם-קינא-טעאטער אין לאדז

„SPLENDID" 20 נארוטאוויטשא

היינט פרעמיערע! RIO RITA

דאס גרעסטע מייסטערווערק פון דער פילם-טעכניק, וואס איבערצייגט, אז די קלאנג-ערפינדונג האט ריכטיג זיך דער-ווארבען די אנערקענונג פון פובליקום

היינט פרעמיערע! RIO RITA

RIO RITA

וואונדערליך געזאנג פון ליבע און אפערונג.

די וואונדערשעהנע Bebe Daniels קרעאירט די הויפטראלע פיל מיט טעמפעראמענט.

דער אונפערגלייכליכער פילם העלד John Boles

די שעהנסטע מעלאדיעס. / גלענצענדע אויסשטאטונג. / הארמאניע פון נאטירליכע פארבען.

באלעט פון 100 געשיקטע גירלס.

אנהויב 6, 8 און 10 אווענד. שבת, זונטאג און יום-טוב 4, 6, 8, 10 אוו. ∴ הנחה-בילעטען אומגילטיג.

ווייז און מעהד

— ווי אויך — אלערליי געטראנקען

גוט און בילליג „בארווין"

קויפט מען נור ביי דער בעוואוסטער פירמע

אינהאבער מענדל בארנשטיין

לאדז, נאוואמיעסקא 30

טעלעפאן 58-210

דירעקטאר אימפארט פון ארץ-ישראל

היט אייך פאר פאלסיפיקאטען!

יודישער טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטש 20

יוד. ארטיסטען-פאריין אין פוילען

דירעקציאס פון די פעראיינס-טעאטערן

בעפולמעכטיגטער: א. שטאקפעדער

רעזשיסער: א. בעזמאן

אלע זענען ענטציקט! דאס טעאטער שטורמט פון אפלאדיסמענטען!

מאמעס שיקט אייערע קינדער, קינדער שיקט אייערע מאמעס

זעהען דאס הערליכע לעבענסבילד „די אייביגע מאמע"!

פרייטאג ד. 10, 9 אוו., שבת ד. 11, 4 נאכמ. און 9 אוו., זונטאג ד. 12 אקט. 9 אוו.

דער גרעסטער שלאגער, וועלכער רופט ארויס ענטוזיאזם ביים עולם

„די אייביגע מאמע"

אין 3 אקטען, 4 בילדער פון קאלמאנאוויטש.

אין דער הויפטראל „פרידא" טרעט אויף די בעוואוסטע ארטיסטין פון קאמינסקי'ס טעאטער עווא שטאקפעדער

גאנץ ניי-אנגאזשירטער ארטיסטען-אנסאמבל פון ווארש. טעאטער

פרויען: י. פלאום, ר. רעגינא, שרה פלאום, ב. פאזנאנסקא. מענער: אברהם קורץ, דוד ליואי, מ. מאקסימאוו, ד. גרינהויז, י. וויינבערג, ה. פלאום, מ. פאזנאנסקי, מ. אייזענבערג

דיריגענט: ל. זעלמאן. ∴ בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון זאל פילהארמאניע

אכטונג: ס'ווערט אויפמערקזאם געמאכט, אז „די אייביגע מאמע" איז נאך קיינמאל אין לאדז נישט געשפילט געווארען.

ציוניסטישע ראיאן=קאנפערענץ אין לאדז

בעשטעטיגט די האנדלונג פון דער ווארשאווער אנפיהרונג בנוגע די וואהלען צום סיים און סענאט

אויסגעדריקט אונצוטרוי פאר פראפ. ווייצמאן און פאדערט זיין דימיסיע

נעכטען איז אין לאקאל פון „הזמיר" פארגעקומען דער ציוניסטישער ראיאן־צוזאמענפאהר פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע.

צום צוזאמענפאהר זענען געקומען 100 דעלעגאטען פון העכער פערציג שטעט און א סך געסט.

דער צוזאמענפאהר עפענט דער פארזיצער פון ציוניסטישען קאמיטעט ד״ר ראזענבלאט. ער בעגריסט דעם פארזיצער פון ציוניסטישען צ. ק. געוו. דעפ. גרינבוים. דעם עולם אין זאל מאכט גרינבוימען אן אוואציע.

נאכדעם ווערט אויסגעוועהלט א פרעזידיום פון די ה״ה: ד״ר ראזענבלאט, רומקאווסקי, ליעזאן, אייגער (זגערזש), פשעדבארסקי (זד. וואליא), פר. רעזניק, עפשטיין (קלאדראווע), מיכעלזאן (אזאר־קאוו), טעמפעלהאף און אלס סעקרעטאר ה׳ דינגארט.

עס ווערט בעשטעטיגט דער סדר־היום און ס׳הויבען זיך אן די בעגריסונגען. אין נאמען פון מזרחי (ראטמאן ביאלער), קרן־קימת (מרחיב), וויז״א (פרוי רעזניק), מרכז עברי (פלורניעוויטש), קרן־היסוד (מ. לימאן), החלוץ המרכזי (מארגוליס), הרצליה (ווינגאלד), צעירי מזרחי (פיליק), גוש־העבודה (וויינבערג), השומר הלאומי (באריבאק), ברית טרומפעלדאר (לובינסקי), „התאחדות, הזמיר און צום סוף א לעהרער פון תל־אביב, בערגמאן (א לאדזער).

אויף די בעגריסונגען ענטפערט אדוו. גרינבוים, אפשטעלענדיג זיך אויף דער בעגריסונג פון ה׳ בערגמאן ווייזט אן אדוו. גרינבוים, אז די פוילישע ציוניסטען גיבען זיך אפ נישט נאר מיט א״י ארבייט, נאר אויך מיט ארבייט אויפ׳ן ארט. די ארבייט ווערט געטון אהן יאוש. טראץ דעם שווערען יאהר, וואס ס׳האט איבערגעלעבט דער ציוניזם האט דער קרן־קימת פאר׳ן לעצטען יאהר אין פוילען געזאמעלט א מיליאן זל. צום ערשטען מאל איז דערגרייכט געווארען אזא סומע. א גלייכע סומע איז אויך אריבערגעשיקט געווארען פאר׳ן קרן־היסוד. די חלוצישע בעוועגונג איז שטארק געוואקסען. די דעמאנסטראציעס און עפענטליכע ארויסטריטען האבען בעוויזען, אז הינטער די ציוניסטען שטעהט די מעהרהייט פון יודישען פאלק. דער רעדנער גלויבט, אז אויך איצט, בעת די וואהלען וועט דער רוב יודישע מאסען נאכגעהען די ציוניסטישע לאזונגען.

רעפעראטען פון אדוו. גרינבוים

נאכדעם האט אדוו. גרינבוים בעקומען דאס ווארט צום רעפעראט וועגען דער איצטיגער לאגע אין ציוניזם און אין א״י. אין זיין רעפעראט וואס האט געדויערט 2 שעה האט זיך אדוו. גרינבוים אפגעשטעלט אויף די לעצטע געשעהענישען אין א״י און די פאלגען וואס זיי האבען געהאט אין דער יודישער און אלגעמיינער וועלט. ער האט אונטערגעפיהרט א סך־הכל פון די ציוניסטישע אנשטרענגונגען און האט פעסטגעשטעלט, אז ענגלאנד האט איצט פערשטאנען, אז מיט א״י אינטערעסירען זיך נישט נאר די 160—170 טויזענד יודען, וואס וואוינען דארט, נאר אויך די יודען פון דער גאנצער וועלט און די יודען, וואס שפילען אין די לענדער פון זייערע ישובים א ראל אין עפענטליכען לעבען רעאגירען אויף אלץ, וואס ס׳קומט פאר אין א״י.

איבערגעהענדיג צו דער פאליטיק פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע געשעהענישען קאנסטאטירט דער רעדנער אז די ציוניסטישע פאליטיק האט אפגעהאלטען א זיג אויף דער אינטערנאציאנאלער ארענע, ווען די לייטונג האט זיך דעצידירט אויפצונעהמען א קאמף. אבער באלד נאכדעם ווי אין גענף איז אפגעהאלטען געווארען א זיג האט זיך פראפ. ווייצמאן צוריקגעצויגען און נישט קוקענדיג אויף דעם וואס דער אנגריף מצד די אראבער דויערט, האט ער אפגעגעבען אויף דער לעצטער זיצונג פון אקציאנס־קאמיטעט אין בערלין זיין בעקאנטע ערקלערונג וועגען דעם ענדציל פון ציוניזם. דאס האט בעוואויגען דעם ציוניסטישען צ.ק. אין פוילען, אנצונעהמען די בעקאנטע רעזאלוציע, די דאזיגע רעזאלוציע איז אנגענומען געווארען איינשטימיג און זי דריקט אויס די מיינונג פון גאנצען פוילישען ציוניזם.

די אראבישע שונאים האבען אין יאהר 1920 שפעטער אין יאהר 1921, בעת צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון יודישען גלות איז בעשטימט געווארען א יודישער נציב — געמאכט אן אנגריף. איצט האבען זיי איהם ווידערהאלט צום דריטען מאל די יודען אין א״י האבען געוויזען אז אין חברון און צפת זענען מעגליך פאגראמען, אין די נייע ישובים זענען פארגעקומען שלאכטען און די יודישע זעלבסטשוץ האט געוויזען אז זיי ווילען נישט נאר אפשלאגען דעם אנפאל אויף זיי נאר אויך זיגען, און זיי האבען בעוויזען, אז זיי זענען נישט קיין „וולאד אל מעד" (קינדער פון טויט), ווי ס׳רופען זיי די אראבער. און נאך א זאך האבען די יודען בעוויזען, אז פון אלע לענדער וואו ס׳קומען פאר פאגראמען, אנטלויפען די יודען, קיין א״י האבען זיי זיך געריסען טראץ אלע שוועריגקייטען. קיינער איז פון דארט נישט אנטלאפען, און קיין איין מענש האט זיך נישט אפגעזאגט פון זיין וויזע וועלכע ער האט בעקומען פאר די געשעהענישען.

די אראבער ווילען אבער פאליטיש דיסקאנטירען די געשעהענישען און זיי האבען צו. אנד. דערגרייכט איינס: די יודען ווערען דורך כמעט אלעמען אנערקענט אלס דער שטארקערער צד און דעריבער ווערט דער שטראף געלעגט אויפ׳ן צווייטען טייל פון דער באלפור־דעקלאראציע, וואו ס׳רעדט זיך וועגען שוץ פאר דער ארטיגער בעפעלקערונג. ביי דעם אלעם האט שוין ענגלאנד נישט געוואלט ריזיקירען מיט איהר פרעסטיש און די גזירה געגען דער חלוצישער עמיגראציע איז „אפגעשריגען" געווארען, דער רעפערענט פערענדיגט אז אין דער איצטיגער רוה־פויזע, זענען ווייטער נויטיג געלד, מענשען און ארבייט, כדי איבערצווינדען אלע שוועריגקייטען פון דעם א״י־אויפבוי.

נאכדעם איז דעפ. גרינבוים צוגעטראטען צום רעפעראט וועגען

די פארשטעהענדע וואהלען צום סיים און סענאט

ער האט הויבט אן מיט דער ערקלערונג אז ער האט בשום אופן נישט געוואלט דערלאזען, אז ס׳זאל קומען צו א בלאק מיט דער אגודה. אחדות זייסט, ווען מענשען פעראייניגען זיך צוליב א ציל, אבער נישט צוליב מאנדאטען וועלכע זענען נאר א מיטעל. די וואהל־קאמפאניע דארף זיין א קריג פאר אונזערע נאציאנאלע רעכט, פאר רעכט אויף נאציאנאלער זעלבסטפערוואלטונג, אויף ארבייט און פרנסה. בעת דער וואהל־קאמפאניע — רופט אויס דער רעדנער — דארף פעסטגעשטעלט ווערען פאר דער רעגירונג, פאר גאנץ פוילען און פאר אונז גופא, אז מיר זענען אומצופרידען.

בעת׳ן פריהערדיגען רעזשים זענען נישט געווארען אונטערשיידט ארים און רייך, איצט ווערען פריווילעגירט די רייכע און שטארקע די וואס ליצירען זיך אין מינוס פון יודישע פאדערונגען. מיר ווילען פיהרען א זעלבסטשטענדיגע יודישע פאליטיק, אויב מ׳וויל אונז קויפען האבען מיר נאר איין פרייז: ערפילען אונזערע פאדערונגען. די וואהל רעזולטאטען דארפען בעווייזען אז דאס רוב פון יודישען פאלק איז מיט אונזערע פאדערונגען.

ס׳האט זיך געקאנט אויסווייזען, אז די יודישע ארגאניזירטע ארטאדאקסיע וועט אנהויבען א שארפען קאמף פאר׳ן דת און וועט אלס איינעם פון איהרע הויפט־פאסטולאטען פראקלאמירען דעם קאמף פאר אפשאפען דעם צוואנגס־זונטאג־רוה. ארימע יודען קאנען זיך נישט ערלויבען צו פייערען צוויי טעג אין וואך. דאס קענען זיך ערלויבען רייכע. דער חסידיזם איז אמאל געווען דער דת פון ארימע, היינט ווערט ער פערוואנדעלט אין א אידעאלאגיע פון רייכע. די ארגאניזירטע ארטאדאקסיע, וואס איז גענוג שטארק האט אבער נאך קיינמאל קאטעגאריש נישט ארויסגעשטעלט די פאדערונג אפצושאפען דעם צוואנגס־זונטאג־רוה.

מיר האלטען אבער, אז דעם קאמף טאר מען נישט אפשטעלען, און אז בעת דער וואהל־קאמפאניע מוז קומען צום אויסדרוק אז די יודען זענען אומצופרידען.

בעת דער איצטיגער וואהל־קאמפאניע האט די סאנאציע געזוכט צו שאפען אנאייניגקייט צווישען די יודען. פארוואס עפעס זענען די סאנאציע־לייט געווען אזוי פעראינטערעסירט אין א יודישער „אחדות"? די סאנאציע האט געוואלט, אז אין יודישען געטא זאלען זיין איהרע מענשען; אז פונקט ווי ס׳איז געשאפען געווארען א פ.פ.ס. (פראקעס), א ב.ב.ב. (פויערים־פארטיי אפגעשפאלטען) א. אנד. זאל געשאפען ווערען א ב. ב. זש. (בעזפארטייני בלאק זשידאווסקי), די וואס האבען געוואלט זיין דעפוטאטען האבען זיך בעהאלטען אויף דער ב.ב. ליסטע, אבער זיי וואס ווערען געוועהלט אויף פרעמדע ליסטעס ווערען נישט בעטראכט אלס יודישע דעפוטאטען. האט מען געוואלט שאפען אן אלגעמיינעם יודישען בלאק, אין וועלכען ס׳זאל אריין די אגודה, וואס זאלען דארט בילדען די ב.ב.־„יאטשייקע". און ווען ס׳איז נישט געלונגען צו שאפען אן אלגעמיינעם בלאק און די אגודה האט געזאלט ארויסטרעטען אליין זעלבסטשטענדיג, האט זי זיך געווארפען צו ווישליצקין און ראסנער, כדי צו זיין זיכערער אין איהר ערפאלג.

אין א שווערער לאגע האט זיך געפונען דער „מזרחי", א רעליגיעזע ארגאניזאציע: ער האט זיך אבער דעצידירט און אויסגעוועהלט פון „מיט אגודה געגען ציוניזם" — מיט׳ן ציוניזם געגען דער אגודה".

איבערגעהענדיג צום אלגעמיינעם בלאק פון די ציוניסטען וואס איז געשאפען געווארען אין גאנץ פוילען, שטעלט ער זיך אפ אויף די אונטערהאנדלונגען וואס זענען געפיהרט געווארען ביז צום לעצטען טאג מיט די גאליציאנער. מאנטאג האבען זיך נאך געפיהרט אונטערהאנדלונגען וועגען צוזאמענשטעלען די אלגעמיינע מלוכה־ליסטע. די גאליציאנער האבען געזאלט קומען אויף מארגען, אבער אוועקגעהענדיג האבען זיי געלאזט פאלען א פראזע „ווארט נישט אויף אונז, גיט אריין דעווייל די ליסטע אהן אונז". דאס איז בעטראכט געווארען פאר א העפלעכקייטס־פראזע.

אויף מארגען, דינסטאג האט מען לאנג געווארט ביז זיי זענען געקומען צו דער זיצונג. אויף דער זיצונג האט א פערטרעטער פון די גאליציאנער אפגעגעבען אן ערקלערונג פון וועלכער מ׳האט זיך דערוואוסט, אז זיי האבען שוין אריינגעגעבען א ליסטע. ס׳איז געווען שפעט און מען האט קוים בעוויזען אריינצוגעבען די ליסטע פון די פוילישע ציוניסטען.

אין דער געשיכטע פון זייבע צווישען־פארטייאישע פערהאנדלונגען און אפמאכען — זאגט דער רעדנער — איז עס א מאל גראס האט נישט קיין גלייכען, און די ציוניסטישע ארגאניזאציע, און די ציוניסטישע עפענטליכקייט קאן גלייך נישט פערבייגעהן פאר אזא האנדלונג. ס׳ווערען נאך געפיהרט אונטערהאנדלונגען, אבער דער רעדנער גלויבט קוים אז זיי זאלען צו עפעס ברענגען און דאן גלויבט ער, וועט קומען צו א שווערען ברידער־קאמף אין די ציוניסטישע רייהען. ס׳איז שווער זיך צו דעצידירען אויף אזא קאמף, אבער מ׳קען נישט אויסליפערען קיין קאמפס־חברים. מ׳קאן נישט איבערלאזען אויף הפקר די התאחדות, מזרחי, ראדיקאלען אין גאליציען. אדוו. גרינבוים ערקלערט, אז ער וועט פאדערען פון ציוניסטישען צ.ק. ארויסצושטעלען פאראלעלע קאנדידאטען־ליסטעס פונ׳ם פוילישען ציוניסטישען בלאק אין גאליציען. און אויב דער צ.ק. וועט דערויף נישט מסכים זיין, וועט ער זיך צוריקציהען און אפילו נישט קאנדידירען צום סיים. מ׳רעדט דארט — זאגט דער רעדנער — וועגען מיין דיקטאטור, איך קען געבראכען און בעזיגט ווערען, אבער אונטערגעבען זיך — נישט. און דער רעדנער ענדיגט: דער קאמף וועט זיין א שווערער, אפילו ווען ס׳וועט דערגרייכט ווערען א פולשטענדיגע ציוניסטישע קאנסאלידאציע און דערפאר האבען מיר אין פאדערגרונד ארויסגערוקט די ציוניסטישע פאהן. איצט געהט א קאמף פון ציוניזם געגען אנטי־ציוניזם. דער ציוניזם וואס האט זיך געשטעלט פאר אן אויפגאבע אויפצוהויבען דעם יודען פון מה־יפית־זינגער ביז צו א קעמפער פאר גערעכטיגקייט און פאר די רעכט, וואס קומט איהם אלס יוד, בירגער און מענש, דער ציוניזם מוז זיגען (לאנגע אפלאדיסמענטען).

נאך דעם רעפעראט ווערט ערקלערט א מיטאג־פויזע ביז פינף א זייגער. ארום האלב פינף האט זיך אנגעהויבען א בעראטונג פון „על המשמר", וועלכע האט זיך פערצויגען און

די נאכמיטאג זיצונג

איז דעריבער אביסעל אויפגעהאלטען געווארען.

די נאכמיטאג־זיצונג האט זיך אנגעהויבען מיט א רעפעראט פון ה׳ גאלדשטיין וועגען

ארגאניזאציע

ער גיט איבער, אז אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע זענען פערהאן 90 יודישע ישובים, פון זיי זענען דא 60 אין וועלכע ס׳זענען פערהאן מעהר ווי צו 100 יודישע משפחות. דער סעקרעטאריאט איז געשטאנען אין פערבינדונג מיט 46 פונקטען, אויף דער 9־טער לאנד־קאנפערענץ זענען פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע געוועזען פארטרעטען 29 פונקטען, איצט — 42 פונקטען. די ארבייט איז לעצטענס ארגאניזאציאנעל פיל בעסער איינגעשטעלט אבער אין פיל שטעט איז די ארבייט נאך נישט איינגעשטעלט: קרן היסוד קאמיטעטען עקזיסטירען בלויז אין 24 שטעט און ס׳זענען געזאמעלט געווארען קוים 1414 דעקלאראציעס אויף 270 טויזענד זל. בעסער איז שוין מיט׳ן קרן קימת וואס ווערט געזאמעלט אין 50 שטעט.

נאכדעם האלט אן אינטערעסאנטען רעפעראט וועגען

תוצרות הארץ

אינזש. זשעלינסקי, זיינע אויספיהרונגען שטיצט ער מיט א רייה סטאטיסטישע דאטען. נאכדעם הויבט זיך אן

די וויכוחים.

דאס ערשטע ווארט בעקומט פראפ. זאנדער (רעוויזיאניסט) ער האלט א לאנגען רעפעראט אין וועלכען ער גרייפט שטארק אן די אלגעמיינע ציוניסטישע פאליטיק און די איצטיגע לייטונג פון די די ראדיקאלען אין פוילען.

נאכדעם ווערט געוועהלט א פערמאנענץ־קאמיסיע פון פופצעהן פערזאן און ס׳זענען ווייטער פארגעקומען די ויכוחים. דאזאר האפמאן (לאדז), האלט, אז ס׳איז בעסער געווען צו שליסען א בלאק מיט דער אגודה און זיי זאלען אריין אין סיים מיט דער הילף פון די ציוניסטען, איידער מיט דער הילף פון דער סאנאציע. בכלל האלט ער איז אפילו פון ציוניסטישען שטאנדפונקט ליבער צו בלאקירען זיך מיט הרב לעווין ווי מיט שאבאד׳ן. צום סוף ערקלערט ער אז הגם ער איז אן אנהענגער פון ד״ר טהאנ׳ס שיטה וועט ער זיך אלס דיסציפלינירטער ציוניסט זיך אונטערווארפען און זיך בעטייליגען אין דער וואהל־אקציע.

ה׳ גראיעווער (רעוויזיאניסט) איז מסכים מיט דער פאליטיק פון ה׳ גרינבוים ער טאדעלט אבער די פאליטיק פון דער ציוניסטישער לייטונג אין אלגעמיינע ציוניסטישע ענינים.

ס׳רעדען נאך די ה״ה סאלאמאן סטאלינסקי (לענטשיץ), אראנאוויטש, (אזארקאוו), מאיער, (זגעוו), גרינבוים (פאביאניץ), שאווסקי (ראזען)— (אזארקאוו), רייכמאן און אנד. כמעט אלע רעדנער סאלידאריזירען זיך מיט דער טאקטיק וואס דער צ.ק. האט אנגענומען בנוגע די וואהלען. ארום 11 א זייגער ווערט ערקלערט א פויזע — און נאכדעם בעקומט אדוו. גרינבוים דאס לעצטע ווארט אויף צו ענטפערען אלע רעדנער.

זיין רעדע דויערט צוויי שעה און ער שטעלט זיך אפ אויף אלע פארוואורפען וואס זענען געמאכט געווארען דער לייטונג. ער ערקלערט אז דעם 12־טען וועט אין ווארשא פארקומען א צוזאמענפאהר פון אלע ציוניסטישע וואהל־קאמיטעטען אין פוילען, וועלכע וועט בעשליסען וועגען די ווייטערדיגע שריט.

די גאנצע צייט האט דערוויל געארבייט די פערמאנענץ־קאמיסיע וועלכע האט צוגעגרייט

די רעזאלוציעס

2 א זייגער ביינאכט איז מען צוגעטראטען צו אפשטימען די רעזאלוציעס. די מעהרהייט פון זיי זענען אין דער פערמאנענץ־קאמיסיע אנגענומען געווארען איינשטימיג. בלויז ביי איניגע האבען זיך געפיהרט לענגערע ויכוחים און צום סוף זענען דער קאנפערענץ פארגעשלאגען געווארען די רעזאלוציעס פון דער מעהרהייט און פון דער מינדערהייט.

ס׳זענען אנגענומען געווארען א רייה רעזאלוציעס וועגען פערשטארקען די ארבייט פון קרן־היסוד, קרן קימת, וועגען פערשטארקען די שקל־אקציע און די ווערבירונגס־אקציע, וועגען שטיצען די תוצרות הארץ, וועגען דער תרבות טעטיגקייט און וועגען בעניי׳ען די „הצפירה".

פאליטישע רעזאלוציע

די קאנפערענץ בעגריסט דעם ה׳ י. גרינבוים פאר שאפען דעם בלאק צו בעשיצען די רעכט פון דער יודישער נאציע אין פוילען וועלכע איז די אייניציגע בערעכטיגטע און מסוגל צו קעמפען פאר אונזערע נאציאנאלע רעכט. די קאנפערענץ פאדערט אויף אלע חברים און נאציאנאלע יודען צו שטעלען זיך צום קאמף פאר די פולע נאציאנאלע און בירגערליכע רעכט פון די יודען אין פוילען.

וועגען דער האנדלונג פון דער לעמבערגער עקזעקוטיווע

די קאנפערענץ פאדערט אויף די ציוניסטישע צענטראל־קאמיטעטען אין לעמבערג, קראקא און ווארשא צו געפינען אן אויסגלייך און אפשאפען די פיינליכע לאגע וואס האט זיך געשאפען מיט׳ן אריינטראגען די צוויי ציוניסטישע מלוכה־ליסטעס.

די קאנפערענץ דריקט אויס איהר פערביטערונג צוליב דער האנדלונג פון דער לעמבערגער עקזעקוטיווע און אפעלירט צום ציוניסטישען געוויסען פון די חברים און פאדערט זיי אויף צו ליקווידירען דעם סכסוך.

אויב דער קאנפליקט וועט נישט געלעזט ווערען ווערט די חברים אין גאליציען דערלויבט אנצושליסען אן דער ווארשעווער ליסטע.

אונצוטרוי פאר פראפ. ווייצמאן

די קאנפערענץ סאלידאריזירט זיך מיט דער שטעלונג פון פארטיי־ראט בנוגע דער ערקלערונג פון פרעזידענט ווייצמאן אויף דער לעצטער זיצונג פון אקציאנס־קאמיטעט, אז אזעלכע ערקלערונגען גראבען אונטער די הויפט־יסודות פון פאליטישען ציוניזם וועגען שאפען א יודישע מלוכה אין א״י.

צום דאזיגען טייל פון דער רעזאלוציע וועלכע איז אין דער פערמאנענץ־קאמיסיע אנגענומען געווארען איינשטימיג האט נאך די מעהרהייט צוגעגעבען: שב.

די קאנפערענץ האלט דעריבער דאס ווייטערע פערבלייבען פון פרעז. ווייצמאן בראש פון דער ארגאניזאציע אלס שעדליך פאר דער בעוועגונג.

וועגען דער יודישער אגענץ

דער גרעסטער טייל האפענונגען, וואס זענען געווען פערבונדען מיט דער שאפונג פון דער פערברייטערטער אגענץ זענען נישט מקוים געווארען. די קאנפערענץ בעשליסט ווייטער צו קעמפען אינערהאלב דער אגענץ פאר איהר דעמאקראטיזירונג, און פאדערט אויף די [illegible] אויסצופיהרען זייערע פערפליכטונגען.

* * *

בעגריסונג פאר זשאבאטינסקי

די קאנפערענץ האט אויך אנגענומען א בעגריסונג פאר זשאבאטינסקי לכבוד זיין 50־יאהריגען יובילעי.

האלב 4 א זייגער ביינאכט איז די קאנפערענץ געשלאסען געווארען אונטער׳ן געזאנג פון „התקוה".

געשיקטער לאדזער געהיים-אגענט

ארעסטירט א „קאנארעק", וועלכען מ'זוכט אין גאנץ פוילען

(2) שוין העכער דריי יאהר, ווי די פאליציי־מאכט אין גאנצען לאנד זוכט דעם אנפיהרער פון אן־איינברעכער באנדע, יעזשי אנטשאק, וועלכער איז מיט א יאהר צוריק פערשוואונדען געוואָרען פון װארשא, נאכדעם ווי פאליציי האט ארעסטירט די גאנצע באנדע נישט ווייט אויף די פונאנדערגעשיקטע שטעקבריף אין דעם גאנצען לאנד, אין דעם ספריט פון פונגעלבהער נישט געלונגען צו פערהאלטען. מיט עטליכע טעג צוריק אבער איז די אויספארשונגס־מאכט קאנפערענציעל אינפארמירט געווארען, אז דער געזוכטער אנטשאק געפינט זיך אין לאדז, וואו אהין ער איז מיט עטליכע טעג צוריק אנגעקומען. כדי צו כאפען איהם, האט די לאדזער פאליציי־מאכט עהערנעכטען פעראָרדנט אַנ'אבלאווע אין דער גאנצער שטאט. אנטשאק'ן האט מען אבער נישט געכאפט.

ערשט נעכטען אין אווענד האט א געהיים־אגענט, אבסערווירענדיג א בעקאנטען טאשען־גנב, בעמערקט לעבען דער פאבריק פון לשאנגהאר, זעלבער און גירבארד (רײמאנט־פלאץ) א פערבייגעהענדען פערשוין, דער פרצוף־פנים פון וועלכען עס איז איהם קענטליך געוועזען פון עפּיס א פאטאגראפיע אויף א שטעקבריף. אין דעם ערשטען מאמענט האט דער געהיים־אגענט נישט געקאנט פעסטשטעלען, אז דער פערשוין איז אייגענטליך. ער איז איהם אבער נאכגעגאנגען, בעמיהענדיג זיך צו דער־מאהנען דעם נאמען פון דעם פערדעכטיגען פערשוין. נישט אראפלאזענדיג פון איהם קיין אויג, האט דער געהיים־אגענט ארויסגענומען פון דער טאש עטליכע פאטאגראפיעס, וואס ער האט בעקומען פון אויס־פארשונגס־אמט, און אויף איינער פון זיי האט ער דערקענט דעם, וואס ער האט איצט נאכגעפאלגט. אויף דער ראזינער פאטאגראפיע איז געווען א צו־שריפט: „א געפעהרליכער, טראגט מיט זיך שטענ־דיג געווער", און דערבײ זיין נאמען — יעזשי אנ־טשאק.

דאן האט דער געהיים־אגענט אנגעהויבען צו שפילען די ראלע פון א שיכור!.. ער האט פערשטע־לט אנטשאק'ן און איהם פארגעשלאגען צו געהן מאכען בשותפות א כוסה אין דער רעסטאראציע אויף רײמאנט־פלאץ. אנטשאקן איז געפעלען געווארען די פראפאזיציע פון דעם „שיכור", און ביידע זיינען אריין אונטערצולעהנען זיך אין באר „סא־טיר" אויף רײמאנט־פלאץ 8. נאכן אראפשלינגען א צעהנדליג גלעזלעך איז אנטשאק שוין געווען פול־שטענדיג שיכור. דער געהיים־אגענט איז אבער גע־בליבען ניכטער ווי געווען, מחמת ער האט זיין חלק גלעזלעך אויסגעגאסען אונטערן טיש. ער האט רע־גולירט די רעכנונג, און פראפאנירט דעם שיכורן אנ־טשאק ארויסצופאהרען זיך אויף אַנ'אויטא. אויך דערויף איז דער איינברעכער איינגעגאנגען, אויס־רעדענדיג זיך דערביי אז מיט דער „אזדע" וועט ער שוין פונדרעהען... נאכן ארויסגעהן פון רעסטאראן האט דער געהיים־אגענט זיך משוה־געווען מיט א געדעקטער טאקסובקע און דערנאך — מיטן אויס־רייד פון פעסטשטעלען, צי דער לישניק איז אין ארדנונג — איז ער ארונטער פון אויטא און איינגע־רומט דעם שאפער, ער זאל זיך אפשטעלען פאר דעם אויספארשונגס־אמט אויף קילינסקי־גאס און וואגען, אז דער אויטא איז איהם קאליע געווארען. דאן זאל ער אריין אין אמט און פאדערן הילף. וכך הוה: אין א געוויסען מאמענט, ווען דער שאפער האט „רעפערירט" דעם מאטאר האבען זיך פלוצ־ציב פון ביידע זייטען אויטא געעפענט די טירלעך, און עטליכע פאליציאנטען האבען ארויסגעשלעפט אנטשאק'ן פון אויטא, כדי צו בעקענען איהם חול־המועד סוכות מיט'ן... חרגריא.

ארעסטירט אנ'אונטערצינדער

וואס האט געמאכט „בורא מאורי האש" אין זיין אייגענער זאקען-פאבריק

(2) לויט ווי מיר האבען געמעלדעט איז אין דער נאכט פון 3 אויפ'ן 4 ד. ח. פארגעקומען א שרפה אין דער זאקען־פאבריק פון עמיל וואכאווסקי (צימער־גאס 7) לויט די ווי די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, איז דא פארגעקומען אנ'אונטער־צינדונג, כדי צו בעקומען אסעקוראנץ 2800 דאָ־לאר, וואס די גאנצע פאבריקעל איז, אייגענטליך, נישט ווערט געווען. דער אויספארשונגס־ריכטער האט דעריבער פעראָרדנט וואכאווסקי'ס צו א רעסטירען. וואכאווסקי'ס פריינדין, וועלכע איז לכתחילה אויך געווען ארעסטירט אונטערן חשד, אז זי האט זיך בעטייליגט אין דער אונטערצינדונג, איז בעפרייט געווארען.

קאנפעקציע, גאלאנטעריע-און טיכער-געוועלבער

מוזען געשלאסען ווערען אין דער בעשטימטער צייט

(2) נעכטען האט זיך צום ארבייטס־אינספעק־טאר וואַרשקעוויטש געמעלדען א דעלעגאציע פון אנ־געשטעלטע אין קאנפעקציע־געוועלבער, גאלאנטער־יע און טיכער־געוועלבער, מיט דער טענה, אז זיי ווערען אונגעהויער אויסגענוצט פון זייערע בעל־בתים, אז זיי מוזען ארבייטען איבער־שעה'ן, אפט פון שפעט אין דער נאכט א. א. וו. דער ארבייטס־אינספעקטאר האט צוגעזאגט דעם ענין צו סאנירען, און מיט דעם צוועק וועט זיך שוין אין די נאהענסטע טעג אנהויבען א שארפערע קאנטראלע אין אלע געוועלבער פון די אנגערופענע בראנזשען, און די שולדיגע וועלען בעשטראפט ווערען מיט געלד־שטראף און אפילו מיט אומבערגנען ארעסט.

אויסבעסערונג

די קהלה־פערוואלטונג שרייבט אונז:

אין דעם מאנטאגדיגען נומער פון אייער צייטונג ווערט דערצעהלט א. ק. „טראגישע לאגע פון א יודישען בחור", אז דער גר ראָרמאן איז געווארען אויפגענומען דורכ'ן וו.־פרעזעס פון דער קהלה־פערוואלטונג, ה' בערגער וועגען א שטיצע, וועלכער האט איהם ערקלערט, אז פון דער קהלה קען ער קיין שטיצע נישט דערווארטען. די אויפגעבע נאטיץ שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט. דער גר האט זיך בכלל נישט געווענדעט מיט אזא בקשה צום וויצע־פרעזעס, און האט ממילא אזא תשובה נישט געקאנט בעקומען.

ווידער בעגנבעט א ריכטער אין געריכט

(2) פון בעראטונגס־צימער אין קרייז־געריכט האט מען ארויסגעגנב'עט 2 זילבערנע פאפיראָ־סען שקעטעלעך, וואס געהערען צום וויצע־פרעזעס פון געריכט ה' זשולקווא און ריכטער פייט. דעם גנב האט מען נישט געכאפט.

פערשידענעס

(2) דער 14. פאליציי־קאמיסאריאט איז איבער־געטראגען געווארען אויף ווארשאווסקא 8.

יוד. ארטיסטען=פאריין אין פוילן ◆ בעפולמעכטיגטער: א. שמאפפעדער
דירעקטאריאט פון די פעראיינס טעאטערן ◆ לייטער: א. בעזמאן.

לאדזער יודישער קאמער=טעאטער

צום נייער „ארט"

אין ווייסען זאל מאנטייפעל זאכאדניא 43
קינסטל. לייטער: משה בראדערזאן

מאנטאג, דעם 13 אקט. פייערליכע דערעפנונג פון סעזאן 1930/31
9 א זייגער אין אווענד מיט דער גרויסער פרעמיערע

גוט מארגען, קאזע...

אין 2 טיילען, 12 בילדער.

אנסאמבל לויט'ן א. ב. ה רויען: זיסעל־נירל, לאלא זילבערמאן, שיינע מרים, מאשע פעטערמאן, לילי פערי, אסתר ראזען. מענער: שמואליק גאלדשטיין, שמעון דזשיגאן, מאטעל קאן, יעקב ריינגראס, ישראל שומאכער, י. שיפער.

טעקסטען: משה בראדערזאן, משה נאדיר און י. אבערזשאנעק. מוזיק: ה. רובין, א. ביי, נעלמאן און פאלקס־מאטיוועך. דעקאר. און קאסטיומען: יצחק ברוינער און וו. ווינטראויב. מוזיק־לייטער—רובין, רעזשי—דזשיגאן, שומאכער. בינע־אינספעקטאר—קאן. ליכט־עפעקטן—יעראן

דינסטאג, דעם 14 אקט.—2 פארשטעלונגען: 4 נאכמ. און 9.45 אוו.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 11 פריה ביז 2 בייטאג און פון 5 אוו.

שבת און יום־טובים א גאנצען טאג.

ביי צאהלרייכע פרויען=ליידען

פעראורזאכט די נאטירליכע בימער־וואסער

Franciszka Józefa

א בעדייטענדע פערליכטערונג. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקען.

פאבריק-מייסטער ביים מיניסטער פריסטאר

(2) א דעלעגאציע פון לאדזער פאבריק־מייסטער האבען בעזוכט דעם ארבייטס־מיניסטער פריסטאר און קאנפערירט וועגען פערזיכערען די פאבריק־מייסטערס.

דער מיניסטער האט צוגעזאגט זיך צו פער־אינטערעסירען מיט דער פראגע און געהייסען צו־שטעלען א געהעריגען מעמאריאל.

מעלדונגען

דעם 12־טן סעפטעמבער (פערטער טאג חוה"מ סוכות) קומט פאר אין לאקאל פון דער פרייער גימנאזיע אויף פיאטראָוויטשא־גאס 6, די אלגעמיינע יעהרליכע פערזאמלונג פון אבסאלווענטען פעראיין פון די יודישע גימנאזיעס אין לאדז. אין ערשטען טערמין פינף א זייגער נאכמיטאג, און צווייטען טערמין 5.30 נאכמיטאג. די מיטגלידער ווער־דען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

די פערוואלטונג.

העבראיישע נאכמיטאג־קורסען פאר יוגענד פון פאלקס־שולען אין „מרכז עברי"

די פערוואלטונג פון „מרכז עברי" מעלדעט, דערמיט, דאס עס זענען רעארגאניזירט געווארען די עקזיסטירענדע קורסען פון העברעאיש, פאר יוגענד פון פאלקס־שולען. די קורסען וועלען פארקומען נאכמיטאג, אונטער דער לייטונג פון ספעציאליסטען. איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט פון „מרכז עברי" (לאקאל פון דער ציון. ארגאניזאציע) נעגלע א־א 4, צימער 5 פון 8—10 אווענד.

די ערעפנונג פון דער יודישער פאלקס־אוניווערזיטעט אין לאדז שיענקיעוויטשא 5־3

מארגען שבת, 8.30 אווענד קומט פאר אין זאל פון „התאחדות" שיענקיעוויטשא 5־3 די ער־עפנונג פון דער יודישער פאלקס־אוניווערזיטעט פארן יאהר 1930־31. די פייערליכע ערעפנונגס־רעדע וועט האלטען ד"ר ש. י. שווינג און דער בעליבטער משורר יצחק קאצענעלסאן וועט לעזען זיין נייעם ווערק „לילה בהרי ירושלים" (א נאכט אין די בערג פון ירושלים) יעדען שבת און זונטאג וועלען די רעפעראטען פארקומען נארמאל. אויף פריהער גע־מאלדענע טעמעס.

UŻYWAJCIE DO PIECZENIA PROSZKU

PIEKIN

wyrobu krajowego.

א חשובער גאסט פון ארץ-ישראל אין „מרכז עברי"

אין לאדז ווײלט איצט דער בעקאנטער פע־דאגאג פון ארץ־ישראל, ה' אברהם בערגמאן, דער גאסט וועט ווײלען אין לאדז א געוויסע צייט און נעהמען אנטייל אין דער ארבייט פון „מרכז עברי". שבת וועט ער רעפערירען אין „מרכז עברי" אד"ט „די יוגענד און איהר ראל אין אויפבויונג פון ארץ־ישראל".

פון דער יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט

אנהויבענדיג פון מארגען אן, קומט ווייטער פאר די נארמאלע וועכענטליכע רעפעראטען די ערעפנונג קומט פאר מארגען שבת מיט דער בע־טייליגונג פון די ה"ה ד"ר ש. י. שווינג און משורר יצחק קאצענעלסאן.

אקאדעמיע צו דער עפענונג פון א רעליגיעזען פאלקס-אוני-ווערזיטעט אין לאדז

נאך א לענגערער צוגרייטונג קומט פאר מאר־גען שבת־צונאכטס די ערעפנונג פון דעם רעלי־גיעזען פאלקס־אוניווערזיטעט, פערבינדען מיט א פייערליכער אקאדעמיע, וועלכע נעמט ארום א פא־ליטישען, ליטעראַרישען און מוזיקאלישען־עציטשא־לען טייל. מיט רעפעראטען וועלען ארויסטרעטען אויף דער אקאדעמיע די ה"ה: פ. אלטמאן, רעד. ה. ראזענפעלד (קראקע), ל. שטשעקאץ, פ. לאזערענ־בערג, א. ג. פרידענזאן, ה. ה. זילבערשטיין, ל. שטשעקאץ, י. נ. קאמינער, מ. קעניג, און ח. ה. ראזאנעס.

חזן־דעם וועט דאס פא"כאר אויספיהרען א רייהע געזאנג־נומערען און די ה"ח י. זילבערבערג און וו. יורעאלי וועלען לייענען אייגענע מאנאלאגען און רעציטאציעס.

Dr. med.

B. Robinson

פיעטרקאווער 10, טעל. 86־131

צוריקגעקעהרט

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז דער נייער מאנטירטער קאנצערט=זאל

3 פיראמאוויטשא 3

וואס בעשטעהט פון 3 זאלען איז צו פער־מיטען אויף פערזאמלונגען, ראוטען, קאנצערטען און חתונות צו די ביליגסטע פרייזען!

מחותנים! דינגט נישט אנדערשוואו, נור קומט צו אונז זיך איבערצייגען מיט אכטונג די אינהאבער.

מאשין=לעכער

ווערען אנגענומען אויסצונייען ביי

ג. נארדמאן, צעגעלניאנא 29

א קוואליפיצירטע שפולערין ווערט פון זאפארט געזוכט. צו מעלדען זיך ביי זאקארזש פאמארסקא 13

אכטונג

ס'ווערט געברויכט א ריכ־טעווער א נייהער זגערזשער 38 ביי הערש אין הויף רעכטס 3 איינג.

Lekarz Dentysta

H. Żółtkowska

האט בעניית די אויפנאהמען

נאווא - צעגעלניאנא 29.

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער שטעפער=צושניידער

ווי אויך איינעגע שטעפער=ארבייטער

צו מעלדען זיך ביי

ישראל ווײנגארטען, נאוואמיעסקא 6

פראנט 2 שטאק

השבת אבדה

ס'איז פערלוירען געווארען מיטוואך א פארטפעל מיט 40 ז. מזומן א מיליטער ביכעל אויפן נאמען פון מ. עקשטיין. ציגעל־גאס 30 ווי אויך פער־שידענע דאקו. ענטען וועלכע האבען פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט. אפצוגעבענען גע־גען בעלוינונג עקשטיין ציגעל־גאס 30 עווענטועל אין אד־מיניסטראציע פון דער צייטונג.

עס ווערט געזוכט א פעהיגער ענערגישער יונגערמאן

גלייכצייטיג קענען זיך מעלדען איינעגע שיק־יונג־לעך אין דער פירמע ש. שאפירשטיין נאוואמיעסקא 19

אנ'אבערלאק - נייהערין ווערט פון זאפארט גע־זוכט צו סוויטערס צו ער־פאהרען פיעטרקאווער 45 ביי פרידע פראנט 3 שט.

זעלטענע געלעגענהייט!

א פראנט=געוועלב

מיט א גרויס שוי־פענסטער אויף פיעטריקאווער 174

פון זאפארט איבערצוגעבען

עווענטועל מיט א וואוינונג.

צו דערוויסען זיך פיעטריקאווער 182, וו. 13.

א שטוב מיט א קוך (מיט א באלקאן, זוניג) צו פערמיטען

צו טרעפען אין די שעה'ן פון 6–8 אווענד

כלאדנא 18 1 שטאק

א שותף

מיט 10,000 זל. צו א גוט געזיכערט געשעפט זוך איך אפערטען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע „נמער פאלק־סבלאט" אונטער „א שותף".

איי דער 7 קלאסיגער קנאבען=שולע פון

נ. פיינהויז זאוואדסקא — 26 —

ווערען אנגענומען קינדער אין עלטער פון 5 יאהר.

בעמערקונג: די שולע עקזיסטירט שוין 37 יאהר און אויסער די אלגעמיינע למודים, וואס ווערען גרינדליך געלערנט לויט דעם רעגירונגס־פראגראם, צייכענט זי זיך אויס מיט איהר גרויסען פראגראם פון אלע יודישע למודים.

Dr. Różaner

צוריקגעקעהרט

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-
וועגערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און
פון 4—8 אווענד. פאר פרויען
ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

DR. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 151-78
צוריקגעקעהרט
הויט און וועגעריש קראנקה.
רענטגען און ליכטהייל-אינסט.
נעמט אן פון 4—7 אווענד.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134—72
נעמט אן פון 2—3 נאכמ.
און פון 7½—9 אווענד.

Dr. med.
M. Lerner
ספעציאליסט
פאר קינדער-קראנקהייטען
וואכאדניא 64
טעל. 113-09
נעהמט אן פון 3—5 נאכמ.

Dr.
J. PIK
ul. Żeromskiego 36
przy Zielonym Rynku
tel. 175-50
CHOR. NERWOWE
i WEWNĘTRZNE
spec. psycho-nerwice
Przyjmuje od 5½ — 7

DR. MED.
Z. Datyner
צוריקגעקעהרט
אויראלאג
ספעציאל-ארצט פאר בלאזען
נירען און אורין-קראנקהייטען
Piramowicza 2
(Olginska) Telef. 148-93
נעמט אן פון 9—10 פארמ
און פון 6—8 אווענד

Dr. med.
A. Landkof
פאלודניאווא 15
טעל. 138 34
אינערליכע און קינדער
קראנקהייטען
צוריקגעקערט
נעמט אן פון 2 3 און 7-8 אוו.

ראדיא
אונגעוועהנליכע
געלעגענהייט!
די פירמע
„Elektros"
לאדז, ציגעל-גאס 28
טעלעפאן 156-59
אלע 10 טעג ווערען
אויסגעשטעלט רעקלאמע-
פרייזען אויף ראדיא-
ארטיקלען. בעזוכט און
איבערצייגט אייך.

א צוקערניע
וואס עקזיסטירט זייט
1908, צוזאמען מיט א
מעכאניש איינגעארדנע-
טער פאבריק פון צוקער-
ווארען און שאקאלאד איז
צו פערקויפען אדער צו
פערפאכטען. צו ערפאה-
רען זגערזשער 24 אין
דער צוקערניע.

פוטערס
J. TYGER i G. GLATTER
צענטראלע
פיעטריקאווער 43
טעלעפאן 224-77.
פיליע
פיעטריקאווער 29
טעלעפאן 213-22.
מיר עמפעהלען אויפ'ן אנקומענדען סעזאן אימפארטירטע סחורות, וואס זענען איינגעקויפט געווארען
פערזענליך אין אמעריקא און קאנאדא און רויהען צושטאנד און זענען אויסגעארבייט געווארן אין לאנד
ווי אויך אלע ארט אויסלענדישע אויסארביי טונגען צו אויסערגעוועהנליכע נידריגע פרייזען.
גרויסער אויסוואהל פון די בעסטע מאדעלען פוטער-מעבטעל

Dr. med.
H. Gutstadt
ספעציאל-ארצט
פאר אקושער און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
וואכאדניא 62 (צעגעלניאנא 23) טעל. 129-52
נעהמט אן פון 5—7 אווענד.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע
קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט
אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג
מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 8 – 2 נארמ. און פון 6 – 9 אווענד

Dr. Z. Rakowski
ספ. פאר אוירען-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 127-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן
אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-
קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. H. Weisshoff
אינערליכע און קינדער קראנקהייטען
זאוואדזקא 23, טעל. 162-95
צוריקגעקעהרט
נעמט אן אינדערהיים פון 2 – 4

Dr. med.
A. Uryson
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. מאגען, דארם און לעבער-קראנקהייטען
קאנסטאנטינער 20 טעל. 215-85
(11-טער ליסטאפאד)
אויפנאהם-שעהן פון 3—5 נאכמיטאג

DR. MED. H. LUBICZ
ספ. פאר הויט, וועגעריש, און געשלעכטס-קראנק.
בעהמט ווידער אן
אויף צעגעלניאנא 34, טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג
און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

PORADNIA
WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט
און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-
לאגישע און נערוועז-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
–– טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. –––
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נאר קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
– בעזונדערער ווארטע-צימער פאר פרויען –
וויזיט 3 זל.

„PRACA"
פרויען-פאך-קורסען ביי דער געזעלש.
צו פערשפרייטען פאך-קענטנישען
אין לאדז, וואולטשאנסקא 21
מאכט דערמיט בעקאנט, אז ס'ווערען אנגענומען
איינשרייבונגען אויף פאלגענדע אפטיילונגען:
1) דאמען-שניידעריי 2) שטיקעריי
3) וועשעריי 4) אנדולאציע
5) גארסעטען 6) מאניקיור
7) הימעל-פוצעריי
דער סעקרעטאריאט ערטיילט אינפארמאציעס
טעגליך פון 9—1 פארמ. און פון 3—7 אווענד.

עלטערן!
אין מיין נאכמיטאג חדר-שולע ווערען אנגענומען
קינדער האס לערנען אין פאווסעכנע שולע צו
לערנען: עברי, חומש, רש"י, תנ"ך, משניות,
גמרא היסטאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און
יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען. ס'ווערען אויך
אנגענומען אנפאנגער וואו ס'ווערט אין פערלויף פון 5
חדשים אויסגע'ערנט גרינדליך דאווענען. א שפראך רעליגי-
יעזע ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען.
איינשרייבען טעגליך 2 ביז 8 אווענד.
יחיאל דוד ראזענפעלד
פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט 6
וועגער אפיציגע, שבטה, 2. שט.

טליתים-פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב וואלענע, זיידענע
טליתים פמו טערקישע, קאלאמייער, וויאויך טלתים-
קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך
גארטלען, שפאניעס און ציצית
בו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי
א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיעננא 1
אין 2. טויער פא-טער. קומט איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: סווערען אויך אנגענומען אלטע
טליתים צום וואשען.

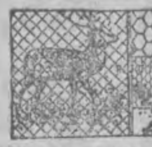
דראט-צוימען
געפלאכטענע, געוועבען, געלעכער-
טע, ראבין-געוועבען אין אלע מע-
טאלען עמפפעהלט צו ביליגע פרייזן
RUDOLF JUNG
Łódź, Wólczańska 151, telefon 128-97.

Dr. med. Ignacy MARGOLIS
okulista operator
האט זיך איבערגעצויגען אויף
אל. קאשטשושקי 9, טעל: 165-17
נעמט אן פון 1—2 און פון 5—7 אווענד

Dr. med.
M. Kerszner
קינדער-קראנקהייטען
זשעלאזא 16 טעל. 151-96
שפרעכשטונדען פון 1—3 און פון 5—6
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 11—1 נאכמ.

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגענע פראצעדורע פון זעטטליכע ארטאפעדישע
ווארשטען, ווי: קלעדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע
עטעמען א. א. וו. נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמ.

Dr. med.
I. Wajnberg
Cegielniana 47, tel. 26-02
אינערליכע קראנקהייטען
ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען
בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג-זון
געהמט אן אין דערהיים פון 3—5.

Dr. MAZUR
צוריקגעקעהרט

7-קלאסיגע שולע און פרעבלשולע
פון
די רענאמירטע ערציהונגס-אנשטאלט
קאצענעלזאן-נאחומאב
8 נאר לודקא 8 (צווישען נאוואמיעסקא און ווסכאדניא)
טעלעפאן 177-01 (פון 11 ביז 2)
יעדער אין שול-צוואנג עלטער ד. ה. פון 7 ביז 15 יאהר ווערען א
גענומען אין די קלאסען: A, B, C, I, II, III, IV
אין פארבערייטונגס-קלאס A° ווערען אנגענומען ענטוויקעלטע קינדער פון
7-5½ יאהר. אין די פרעבל-שולע (שפיל-שולע) קינדער פון 3-7 י.
חוץ דעם אלגעמיינעם שול-פראגראם, קענען די ארטאדאקסישע קינדער
געניסען פון נאכמיטאג-חדר וואו ס'ווירד געלערנט גרונדליך
אלע למודי-קודש, דהיינו: חומש, רש"י, נ"ך, גמרא, ותוספות
דורך מלמדים-ספעציאליסטען אונטער דער פערזענליכער השגחה און
הנהלה פון בעוואוסטען למדן ר' יעקב בנימין קאצענעלזאן
בעמ.: די צאהל שעה'ען, ווי אויך מלמדים פאר למודי-קודש זענען
היי-יאהר בעדייטענד פערגרעסטער.
פאר פיזיש שוואכע קינדער, ווי אויך פאר אונבעמיטעלטע ענגוסטירט
נאכמיטאג שולע / נאכמיטאג חדר | ביז ביליגער 50% | נאכמיטאג פ עבלשולע

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען-מעבעל-פאבריק
I. B. Wołkowyski
שענקעוויטש 3/5
פאבריקס-לאגער איז: נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70
א מביליגסטע
מבעסטען
מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואהל
כלבעזוץ אויף לאגער א גרויסען
אויסוואהל פון מעטאל - ניקעל-
בעטען, פעלד-בעטען, מעטא-
לענע מאטראצן, פערפעקט גארא-
טיט 5 יאהר, קינדער-וועגע-
לעך די נייעסטע פאסאנען,
וואש-טישען, סערוויזען, וואזשא-
מעטשקעס און אייזן-קיסטען

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH
Z. F. „KOWALSKINA"
USUWA NAJSILNIEJSZE
BÓLE GŁOWY
A.K.

FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA
„AP. KOWALSKI" WARSZAWA.

לעזט!
אכטונג! אכטונג!
קאנקורענץ-פרייזען!
כדי צו ערמעגליכען די ברייטסטע קרייזען פון ב' פובליקום צו בעקו-
מען א ביליגע און גוטע קינסטלערישע אויפנאהמע זענען די פריי-
זען אין מיין פאטאגראפישען אנשטאלט געווארען פערקלענערט ווי:
12 שטיק („Express pictures") זל. 2
6 „ פאסט-פאטאגראפיעס „ 2
6 „ פאסט- „ ברוין „ 6
6 „ „ „ אויף זייד „ 8
אכטונג! צו א ½ טוץ זיידענע פאסט-פאטאגראפיעס גיט מען צו אכטונג!
אן אריגינעלען פארטרעט בחנם
ס'ווערען אויך אויסגעפערטיגט פארטרעטען אין
ראהמען און אויך א פערקויף פון ראהמען
קומט און איבערצייגט אייך
מיין אטעליע „PARISIEN"
קונסט-אנשטאלט
פיאטרקאווסקא 30.

LUNA

הײנט גרויסע פרעמיערע!!!

גיגאנטישער אויפטו רעאליזאציע פון געניאלן רעזשיסער **Strzyżewski** מיטרייסענדע פילם-מייסטערווערק, געשאפן אויפ'ן גרונד פון רוסישען ראמאנס א. נ. „די

טראיקע” (TRÓJKA)

דראמע פון אנ'איינזאמער מענשליכער נשמה, פארוויגט מיט ליבע און ליידענשאפטען, וואס שפילען זיך אפ ... אויף די ווייטע רוסישע סטעפעס. — די הויפטראלען קרעאירען:

OLGA CZECHOWA i H. A. SCHLETTOW

מוזיקאלישע אילוסטראציע אויסגעפיהרט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לעאן קאנטאר, געזאנג-אילוסטראציע אויסגעפיהרט פון א רוסישען כאר אונטער דער לייטונג פון דיר. Teodor Ryder

אנהייב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג. פרייזען פון די פלעצער אויף די ערשטע סעאנסען פון 1 זל. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג צו 75 גר. און 1 זל.

קלאנג-פילם-טעאטער

Grand=Kino

אנהייב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג לעצטער סעאנס 10.15, שבת און זונטאג 12 א זייגער. פרייזען אויף די פריהמארגען-סעאנסן פערקלענערט.

הײנט און פאלג. טעג! | גרויסער יום-טוב-פראגראם! | הײנט און פאלג. טעג!

„רעווי פון האליוואוד”

פראכטיג מייסטערווערק וואס מ'ווערען זעהר זעלטען געזעהן. גלענצענדע אויסשטאטונג.

25 פוילישע און אמעריקאנער שטערנס, 15 מוזיקאלישע קלוי-נומערן 200 גירלס. הויפטראלע

רעדט פויליש

בעסטע קרעאציע פון

H. Ordonówne, R. Hanusz, J. Gilbert, N. Shearer, Buster Keaton, B. Love, K. Dane, C. Nagel, Buster Keaton

---

WODEWIL || צום ערשטען מאל אין לאדז! גרויסער יום-טוב-פראגראם! די גרעסטע קאמיקער אין דער וועלט || ODEON

אין דער פרעהליכסטער קאמעדיע געשאפן אויפ'ן גרונד פון דער געשיכטע טויזענד און איין נאכט

PAT i PATACHON

„דער פערסישער דיוואן”

אויסער'ן פראגראם: א הומארפולער פארס „BOBUS”

פערשטארקטער ארקעסטער.

פערשטארקטער ארקעסטער.

CORSO

הײנט און פאלגענדע טעג!

1) עס ווערט דעמאנסטרירט די גרויסע סענסאציאנעלע דראמע אין 12 אקטען

„דער ריז פון די בערג”

אין דער הויפטר. דער שטארקסטער מענש, וואס איבערראשט מיט זיין גבורה און טעכניק MACISTE

גרויסער דאפעלטער יום-טוב-פראגראם

2 באמבע פון געלעכטער און הומאר

???

גרויסע קאמעדיע אין 7 אקטען

אויסער'ן פראגראם א פארס און פילם-אקטואליטעס.

פערקלענערטע פרייזן פון די פלעצער אויף די ערשטע סעאנסן. אנהויב שבת זונטאג און יו"ט 12 בייטאג. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ביאלקאוויטש.—נעכסטער פראגראם לעצטע נאכט און ווערדען

Palace

אומאפרופליך לעצטע 3 טעג! נור פאר דערוואקסענע!

„17-יעהריגע פרויי”

(פערבאטענע פרוכט)

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג.

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג.

CZARY

הײנט און פאלגענדע טעג גרויסער פילם פון יודישען לעבען א. נ.:

„די טראגעדיע פון אנאציע”

אין די הויפטראלען: MAURICE RANDOLF i DORA DAVIDSON

אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4 א זייגער נאכמ. שבת און יום-טוב 12 א זייגער. ״ בעמערקונג: אויפ'ן 1 סעאנס זענען די פרייזען די קלענסטע.

רעווי-טעאטער

„Dobry Wieczór”

אין דער געביידע פון קינא-טעאטער

„BAJKA”

פראנציסקאנער 31a, רוג בושעושינער

(צופאהר מיט טראמוואיען 1, 6 און 14.)

הײנט און פאלגענדע טעג! | הײנט און פאלגענדע טעג!

„מיר טרעפען זיך אויף דער קאפערניקא”

גרויסע פרעהליכע רעווי פון געזאנג און טאנץ אין 2 טיילען 16 בילדער. אין פראגראם: סקעטשען, אינסצעניזאציעס סאלא-נומערן, באלעט, כארען א.ז.וו. אייגענע דעקאראציעס, קאסטיומען, ליכט-עפעקטען. אנטייל פון ניי אנגאזשירטע ארטיסטען מיט די ה"ה Laskowski, Janecki אין דער שפיץ אלעקסאנדער קאז אלס קאנפעראנסיער. פרייזן פון 75 גר. ביז 3 זל.

טעגליך 2 פארשטעלונגען: 7.15 און 9.15, אוונט שבת, זונטאג און יום-טוב 5.15, 7.15 און 9.15 אוונט

פארפארקויף פון בילעטן אין דער ביורא „Reklama Polska” פיעטריקאווער 101 טעל. 126-89 טעגליך פון 11 פריה ביז 4 נ"מ.

קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

(ביים פלאץ קאשטשעלני)

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונט. דער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי

הײנט און פאלג. טעג! גרויסער יום-טוב-פראגראם! הײנט און פאלג. טעג!

„דער למדן'ניק”

דער לאנג-ערווארטע-טער יודישער פילם א.ג.

גרויסער יודישער פילם אין 10 אקטען געשאפען לויט א יודישער לעגענדע. אין די הויפטראלען:

יאנאס טורקאוו, מ. ליפמאן, גאטליב, קלארא סעגאלאוויטש, שושנה

צום בילד איז ספעציעל אנגאזשירט געווארען א גרוים כאר וואס וועט אויספיהרען ספעציעלע יודישע נגונים

קינא „ERA”

פרי-חער „פלארא” זאווישא 22 (בעלוט)

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' פיינער.

הײנט און פאלגענדע טעג! גרויסער שלאגער פון דער פילם-קונסט! הײנט און פאלגענדע טעג!

„דאס טאפעל-לעבען פון אפאש”

גרויסע ערא-טישע דראמע אין 10 אקטען. אין דער הויפטראלע דער בער-המטער

IVOR NOVELLO

אויסערדעם: טשאפלינ'ס אקטואליטעטען

אנהויב פון די סעאנסען 4.30 נאכמיטאג. שבת, זונטאג און יום-טוב 12.30 בייטאג.

רעווי-טעאטער

„Czarne Oko”

לימאנאווסקיעגא (אלעהם.) 37, טעל. 149-48

אין ניי רעמאנטירטען לאקאל פון געוו. קינא-טעאטער

„SYRENA”

טעגליך 2 סעאנסען 7.30 און 9.30 אוונט זונטאג און יודישע יום-טובים 5, 7.30 און 9.30 אוונט.

פרייזען פון 50 גר. ביז 2.50 זל.

הײנט צום לעצטען מאל | פאראדע פון שטערנס | הײנט צום לעצטען מאל

פון מארגן שבת גרויסע רעווי-פרעמיערע!

„טויזענד און איין נאכט”

גרויסע קלוי-רעוויע אין 2 טיילען 18 בילדער מיט'ן אונפערגלייכליכען יודישען הומאריסט

מאקס באטשקאווסקי און ALEKSANDER ALEKSY אין דער שפיץ. אין פראגראם: סקעטשן, אינסצעניזאציעס, באלעט, כאר, גירלסען. עס נעהמען אנטייל: דאמען: אקשאנסקא, טשערקאווסקא, גריטשינסקא, שוועסטערן וואשילעווסקי א. א. הערען: מ. באטשקאווסקי, א. אלעקסי, י. אלעכאווסקי, ב. מיכושיצקי. צופאהר מיט די טראמוואיען: 2, 5, 6, 9, 10, 11, 12

דינסטאג און מיטוואך צו 3 פארשטעלונגען 5, 7.30 און 9.30 אוונט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.